

Talyigás Irma és az Ürdög

Ha az Úristen egyszer szálláshelyet keresne a Földön, s a háta mögé tekintene, bizonyosan Varacskára, erre a csendes református falucskára esne a választása. A Teremtés kezdete óta érintetlen itt minden: a selymes ölü dombok, az egyenes tartású, égbenező jegenyék, az alázatos füzek, az álmos vasútállomás, sőt még a postahivatal is, bár annak bejáratán megrepedt a tejüveg, de erről majd később. Áldott jókedvében pottyantotta az Úr Varacskát a Vasi-hegyet megkerülő Liska folyó partjára, csak azután valahogy megfélekedett róla. Ez lehetett az oka, hogy az itt élő elárvult lelkeket időnként az Ürdög próbálta meg pártfogásába venni.

Harminc esztendővel ezelőtt, mikor a szabad szellemű Szögi Bernát fiatal lelkészként ideérkezett, kénköves babonák, pokolbéli hiedelmek és jámbor istenhit közt vergődő gyülekezetre talált. Tagjai ártatlanok voltak, akár az erdejükben megbúvó állatok, de éppoly gyámoltalanok is. Ha sok volt az eső, ha kevés, csak fősóhajtottak a felhők közé: „Hej, de elfelejtettél minket, Urunk!”, mert még a szárazságkor szokásos könyörgéseket sem ismerték. Arra az intésre meg, hogy „segíts magadon”, csak legyintettek, mert úgy vélték, a mondás második felét úgysem hallják meg odafönt. Az Ürdög, hogy jártasságát a világi bölcsességekben megmutassa, kajánul hozzátette: „Kéz kezet mos. Csakhogy viszonyosság nélkül az Égben sincs ám kézmosás, s ugyan mit adhattok ti egy kis esőért cserébe?” Az emberek erre csak vakarták a fejüket, s tovább sóhajtoztak.

Látta akkor Szögi Bernát, hogy nem lesz itt könnyű dolga. Pedig éppen lett volna valamijük a jó varacskaiaknak, aminek bizonyosan az égiek sem tudtak volna ellenállni, hiszen minden legényben ágaskodni kezdett a legyűrhetetlen vágyakozás, ha elébe került. Irmuska, a mindenütt gömbölyű tizennyolc esztendőös postáskisasszony nem is győzte rejtegetni sóvár tekintetük elől a becses látnivalót. Pajtában, farakás mögött, de még a postahivatal pincéjében is rátaláltak. Elvitték egy körre, aztán dolguk végeztével otthagyták, mígnem Irmuska döntő lépésre szánta el magát, s a postahivatal lépcsőkorlátjához lakatolta csikóvágyuk tárgyát, *a hivatali kerékpárt.*

Lett erre olyan felzúdulás, amelyet még nem hallottak a selymes ölü dombok.

– Mít képzél az a kis tanyasi szottyantott, kinek kell a redves biciklije?! – adta meg a vezérhangot Talpasné, bár az ő felháborodásának egészen más oka volt, de erről is majd később.

– A büdös kurvája! – kontrázott a fia, a nagyfejű Derce, még az anyjénál is súlyosabb sérelmekkel a lelkében.

A „kurva” mindazonáltal egy fokkal enyhébb kifejezés volt a „szottyantott”-nál, merthogy akít csak úgy szottyantottak, annak az apjáról még a tejes Bözsinek sem volt tudomása. Hiába forgolódott annak idején a lányanya körül, Talyigás Margit hallgatott, mint a sír.

Az asszonyok gyanakvó szemmel kezdték méregetni Irmuska portékáit. A varacscai postahivatalban ugyanis tűt, cérnát, fenőkövet, rovarirtót, édességet, sőt még kölnivizet is lehetett kapni. A szomszédos Turgyó ÁFÉSZ-boltjából, bizonyos Gulyás Dénes úrtól hordta át bizományba Irmuska a „felesleg”-et. Ha szép idő volt, a lépcső mellé kitett egy kisasztalt, s hívogató halomba rendezte rajta a színes dobozokat, üvegeket. Az asztalka fölé spárgát lógatott, azon kellett, hintáztatta magát a sok fényes celo fánba öltöztetett kakasnyalóka, piros meg sárga félholdat formáló savanyú cukor. Igazi boldogság volt számára minden egyes eladott darab. Egyszer, jókedvében még rímet is fāragott, amit ugyancsak a spārgára fűzött fel: „Hogy mindene legyen, Irmuskától vegyen!”

Mondta is Gulyás úr, hogy „hiába, az akarát néha csodát művel”, pedig akkor még nem sejthette, meddig röpteti Irmuskát az ő fényes, nagy akarása. Gulyás úr ötven körül járt, rövid, görbe lábain ormótlan, rengő pocakot egyensúlyozva. Erősen kopaszodott már, de ami hiányzott a feje búbjáról, azt gondosan kinövesztette az orra alatt, olyan semmi kis vonalban, mintha vékony ecsettel rajzolta volna oda. Párnás, fénylő arcából gyöngyvirágillatú kölnivíz párolgott, az egész bolt szaglott tőle. A legbosszantóbb benne mégis csak a füstszűrős Pall Mall volt. Irmuska a saját cigarettáját sürgönyblankettából csavarta a tükör előtt, épp ezért sokért nem adta volna, ha megtudhatja, honnan szerzi be Gulyás úr az eredetit. Még ennél is jobban izgatta azonban, hogy honnan van az a sok feleslege. Mert amit nem adnak el, az maradék, na de előbb-utóbb azt is eladják, akkor meg honnan van a felesleg? Nem bánta volna, ha ő is tud csinálni egy keveset, de Gulyás úr minden szem cukorkát számon tartott, és semmi hajlandóságot nem mutatott arra nézve, hogy őt a közgazdaságtan-tudomány legalsó grádicsán átsegítse. Elég volt neki, hogy Irmuska öreg kofákat megszegyenítő fortéllal énekelte bele a portékát az asszonyok kosarába. Ha kellett, viccelődve, ha kellett, hízelkedve, de mindig célt ért. Utóbb aztán nevettek is, bosszankodtak is rajta, de valahogy mindig lenyelték a mesterkedéseit. Egészen a lakatig.

Előző reggel éppen befejezte az aznapi újságok és levelek széthordását, amikor hirtelen türelmetlenül felberregett a hivatali telefon. Ledobta a kerékpárt, s rohant a

készülékhez, mert azon a Központból szokta hívni Valaki. Mindig erős szívdobogást kapott, ha személyesen beszélhetett a Központból a Valakivel. A nevét soha nem mondta meg, s olyan sietősen mennydörögte el az utasításait, hogy Irmuska alig győzte bólogatással, így aztán a felét sem tudta megjegyezni a hallottaknak. Ezúttal azonban erősen megkapaszkodott benne mind a két szó: *forgóeszköz-nyilvántartás ellenőrzés*. Az agya szédült pörgésbe kezdett. Pecsét, párna, vaskazetta, ventilátor, jutazsák. A ventilátort holnapra visszaviszi, a jutazsákokat nem számolják, a többit ellenőrizhetik. Az ő nyilvántartásában még soha nem hibáztat semmi. Megvan abban minden, napra, hétre, hónapra, pirossal, késsel, zölddel, ahogy a postaforgalmi szakiskolában tanították. Még kifelé menet is ott csimpaszkodott a fejében az a három szó, hanem amint kilépett az üvegajtón, egyszeriben kihullott belőle minden, mert a kerékpárnak megint hűlt helye volt. Szaladt a pajtába, a farakás mögé, még a pincébe is leszaladt, de sehol sem lelte. Szorultságában föltekintett az égre, hátha onnan jön az eligazítás, de a fodros kötényű, fehér felhők olyan hideg közönnyel néztek vissza rá, hogy egész bensőjét megremegtette a tehetetlen harag, s a mindenütt lesben álló Ürdög.

Két évvel ezelőtt, egy csontot hasogató nyirkos este, Irmuska azzal állított haza a Talyigás-tanyára, hogy ő bizony nem ugrik ki többet a meleg dunna alól hajnali négykor, hogy begyalogoljon a varacskai postahivatalba. Átkozta a sötétben vonuló felhőket, a lába szárát felmaró csalánt, a mellének feszülő szelet, a jegenyék baljós suttogását. Nagyanyja ijedten formált keresztet a két mutatóujjából, s a vállával belökte a konyhaajtót, meg ne hallja az Öreg azt az Ürdögtől való pogány beszédet. A vacsoránál Irmuska újakezdte, s hirtelen haragú nagyapja akkorát vágott ököllel az asztalra, hogy cigányútra futott benne a pirított leves. A hatás kedvéért jó sokáig köhögött, mielőtt újra megszólalt. Azaz, hogy nem szólt, csak trombitát formált a két kezéből: „ra-ta-ta-tam”, s mint egy cirkuszi porondmester az est fénypontjaként, ünnepélyes arccal körbetolt az asztal körül egy kerékpárt. A nagyapja pillantásra sem méltatta. – Bicikli – morogta epésen a bajuszába, s mankóját hóna alá csapva, kibicegett az udvarra.

Talyigás Sándor felesége öt gyereket hozott a világra, de az elsőszülött ikreket 1934-ben elvitte a kólika. Tejes Bözsi is akkor vesztette el a csecsszopó fiát, azóta is egy köteg rongyot ölelget az elapadt mellén. Ha megkérdik tőle, mit csinál, „Rongyókat szoptatom” – feleli, s gyermeki mosolyra nyílik szét fõghíjas szája. A Talyigás lányok keresztapja, Talpas Ignác még csúfabbul járt. Várandós feleségét, az Ilust, egy hét alatt vitte el a kórság. Úgy sírt a Náci akkor, hogy Talyigás megkérdezte tőle: „Férfi kend egyáltalán?” Azelőtt nem

magázták egymást, csak mióta az Ilus széles csípőjét Talyigás Sándor is kerülgetni kezdte. Mert ilyen komisz természete volt. Az állatorvosnak is majdnem nekiment, nem ennek a tejfeles szájú Bagi Palinak, hanem az akkorinak, mert elrendelte, hogy csak az ártézi kút vizét ihatják. A tanyán meg csak fűrt kút volt, abba is beléköltözött az az átkozott patás. Próbálkoztak sokféle praktikával, de csak nem bírták onnan kifüstölni.

Aztán, bajra baj, kétévente jött a többi Talyigás gyerek. Imrét tizenhárom esztendősen elszegődtette kosztért, kvártélyért, meg kétezer forintért a falu két búbajos boszorkányához. Többet is kérhetett volna érte, de nem gondolta, hogy a banyák végleg magukhoz édesgetik. A két lányával sem járt jobban. Először Margit ült fel Lépes Vince varrodai művezető motorjára, a domboldalon kapirgáló csirkékre hagyva a négyéves Irmuskát, aztán Borbálát, a nővérét rakta be egy arra tévedt vándorköszörűs a saroglyába. „Gyümölcserlelő mosolya volt” – suttopta Talyigásné. „Az Ürdög vitte el – legyintett az ura, ha nagyritkán szóba került –, nem bírt a vérivel.”

Abban az 1962-es esztendőben nemcsak vitt, hozott is az Ürdög. Két torz gyermek született a faluban. Az egyik béna volt, a másik táltos. Sírtak a várandós asszonyok, nem győzte őket Szögi tiszteletes úr csendesíteni. Egész télen járta a házaikat, hogy lelkierőt és vigaszt nyújtson a számukra. Ketten mégis elmentek titokban a fáluvégi Boszorkánytanyára, de a dolog kitudódott, s az esperes Szögi Bernátot tette felelőssé a magzatelhajtásokért. „Testünk a Szentlélek temploma, aki a test ellen támad, a Szentlélekre emel kezét” – írta Szöginék dörgedelmes levelében, s követelte, hogy rójon ki példás büntetést a bűnösökre. Csakhogy a lelkipásztor nem büntetni vagy megbocsátani, hanem a lelkeket felszabadítani érkezett Varacskára. „Az élet szentségének megsértésére nincs bocsánat itt a Földön, de magam kicsiny vagyok a büntetéshez. Törekvésem csak a bűnösrel szembeni türelem lehet” – hangzott az öntörvényű válasz. A levélváltást évekig tartó hallgatás követte, mintha Varacskát az egyházkerület térképéről is leradírozták volna.

Margit és Borbála távozásával oly hirtelen tűntek el Irmuska életéből az ismerős arcok, mint ébredéskor a lekváros lepény. Borbálát még sokáig várta, mert az megígérte neki, hogy visszajön. Szépen, türelmesen várt, magasba röptető remény, s földre húzó magány között hintázva, testvéri összetartozásban a domboldalra kilökött csirkékkel. Ha valamelyikre mégis megharagudott, annak egyetlen mozdulattal kitekerte a nyakát. Ahogy szaporodtak az elgurult csirkefejek, úgy sűrűsödött Irmuska nagyanyjában a bizonyosság, hogy visszatért, s megint ott ólálkodik körülöttük az Ürdög. Hiába magyarázta Szögi Bernát, hogy a lehullott csirkefejekről csakis a kereket oldó Margit tehet, s hogy pótolni kell az anyai szeretetet. „Hát,

szeretjük mink...” – vonták meg a vállukat, s a fejüket bizonytalanul ingatták hozzá. Többé nem engedték a kislányt kerítésen túlra. Talyigásné maga is csak az anyjától tanult ördögűző mozdulattal merészkedett kijjebb, ha vízért vagy a kacsáknak valóért muszáj volt.

A gazzal fölvert udvarban sivár volt az élet. Az egyenetlen, szikkadt földön nem esett jó fekvés, s elbújni csak a száradni kihányt, erjedő trágyadomb mögé lehetett. Itt töltötte Irmuska egyforma napjait. Faággal bábút rajzolt a porba, fűből láncot kötött, s az Ürdögről gondolkodott. Bámulta az égen tovaúszó felhőket, a magasban szárnyaló boldog sorsú madarakat, s lassan formálódott benne a céltalan harag.

Talyigás egymaga kínlódott tovább. A kevéske agyagos föld nem sokat termett, mégis sok volt az egy embernek. Maga húzta az ekét, ha szántott, maga a szekeret, ha fát gyűjtött, míg bele nem lépett a kaszájába, s el nem veszítette a jobb lábfejét. A Gondviselés hatszáz forint rokkantjára, meg két mankót juttatott neki. Arra támaszkodhatott, meg a kapájára, amit a szabadon maradt kezében fogott. Néha tetőtől a hiányzó talpáig beléhasított a fájdalom, s úgy jártak ki-be a rágóizmai, mintha az életét forgatná a szájában. De még a levágott lábfejénél is jobban fáj neki, hogy nem tudott többé kaszálni. Olyan volt az, mintha a férfiassága hagyta volna cserben. Korábban sem volt könnyen szóra bírható, de attól kezdve már csak morgott magában, vagy káromkodott.

– Ez nem bicikli, hanem szolgálati kerékpár! – kiabált a nagyapja után Irmuska elvékonyodott hangon. „Azt hiszi, hogy minden Hivatalnak, csak úgy kiutalnak egyet? A Központból azt mondták, hogy csak a jelesre végzettek kapnak!” – kigondolta, hogy így fogja mondani, s előre érezte a csiklandós elégtételt a mellkasában, amikor a bizonyítványt majd elébük teszi.

Minden könnyfácsaró párás hajnalon, minden ólomsúlyú fekete estén azzal vágott neki a homályba futó dülőlőútnak, hogy ha törik, ha szakad, megszerzi a Hivatalt. Ez tartotta életben, meg Bottyán tanító úr jövőbe tekintő szavai. „El van az már rendezve valahol, hogy postáskisasszony leszel” – bízatta. Mindhárom Talyigás lány megfordult a keze alatt, de Irmuska volt közülük a legeszesebb. Különösen számtanból jeleskedett, szép reményeket keltve a Hivatalt illetően. Sokan ácsingóztak a faluban a meleg, kényelmes állás után, főleg a módos Szúnyogné, de a beteg lánya, az Inci miatt nem vállalhatta a tanulást. Mikor Irmuska először előhozakodott a postaforgalmival, a nagyapja a kisfejszével zavarta ki az udvarra, és azt üvöltötte, hogy kaparja csak ki a föld alól a megélhetésre valót, mert tőle egy fillért sem lát. Csak az első féléves vizsgák után merte bevallani, hogy a Bottyán tanító úrtól kapott pénzen mégiscsak beiratkozott az esti tagozatra. Az öreg Talyigás azóta sem békélt meg az

övével szembeszegülő akarattal. Mint a legyet, úgy hajtotta el magáról a ritka örömet, s csapta agyon a másét. – Gonosz, zsugori vénember! – kiáltott még egy utolsót a lány, de a további mondanivaló belésavanyodott. Csak lefekvés után oldódott benne kissé a keserűség, mikor magára zárhatta képzelt világa ajtaját. Egy házban volt ilyenkor, egy saját házban, bent, a faluban.

Egyetlen lépésre a Kinevezéstől, képtelenségnek érezte, hogy az első forgóeszköznyilvántartás ellenőrzésen elbukjon amiatt az átkozott kerékpár miatt! Amint ott téblábolt elveszetten, egyszerre csak megakadt a szeme a szemközti ablak megrezdülő batikfüggönyén. A nyomorék Szúnyog Inci, hogy az Isten áldja meg érte, már megint leskelődött. Az egész napot az ablak előtt töltötte, ölében egy kismacskával, s a postára betérőket figyelte. Ez volt minden szórakozása, meg az a kis fehér jószág, amit egy pillanatra sem engedett el maga mellől, s akinek rózsaszín fülébe minden féltett titkát belesuttogta. A kismacska szemlátomást elfogadta az összetartozást, mert ha körülményes, hosszas mosakodásba kezdett, érdes nyelvét a lány koravén arcán is gondosan végighúzta, amit az hálás mozdulatlansággal tűrt.

Inci az általánosban négy évvel Irmuska alatt járt, egy kerekese széken hordta be az anyja, mert az izmai nem akarták egybetartani nyeklő-csukló testét. Bottyán tanító úr odaszíjazta őt a székhez, aztán a tanítás végén, mikor az anyja érte jött, kioldozták. Mindezt szótlánul tűrte. Keveset beszélt, csak akkor jött meg a hangja, ha olvasni kellett. Bottyán tanító úr azt mondta, nem is a szemével, hanem a szívével olvas. A többiek is szívesen hallgatták. Megszokták azt is, hogy kerülgetni kell, egyedül Talpas Derce morgott miatta. Egyszer neki is szaladt, s felborította. Bottyán tanító úr ijedtében akkora nyaklevest adott a fiúnak, hogy majdnem kiesett az a táltos foga, amiben az erejét tartotta. Inci azonban nem haragudott, csak a sorsára. Ő volt a hatodik hajtás, akin beteljesedett a Vasi-hegy vénséges vén szellemének az átka.

A Szúnyog családnak sokfelé volt szőlője, volt egy a Vasi-hegy túoldalán is. Elvarázsolt vidék volt az, ahol még a Liska folyó ártatlan kék vize is feketévé vált. Ismeretlen jeges mélységeiben sötét erők lakoztak. Meredek partoldalán ragadozó fák, halálos tüskéjű bokrok lesték az arra tévedő idegeneket. Nem is tette be oda varacskai a lábát emberemlékezet óta. Szúnyogék présházát is úgy körbeölelte a százkarú folyondár, hogy nagyítóval sem találták a pincelejáratot. Megtalálta viszont a Vasi Szellem, aki éppen ebben a csöndes, reménytelen pusztulásban keresett menedéket magának a zajos világ elől. Ezt a nyugalmat kavarta fel Inci varázslatos szépmamája, mikor egy napon véletlenül arra tévedt. A Szellem, ahogy megpillantotta, azonnal végzetesen belészeretett, s leküzdve minden gátlását, hatszor

egymás után feleségül kérte. A büszke szép mama azonban mindannyiszor visszautasította. „Elküldhetsz, de tudd meg, a családot minden hatodik hajtása hozzám lesz hasonlatos!” – mondta szomorúan a torz Szellem, s a pincén keresztül végleg visszatért a hegy belsejébe. A történetekre mindössze Inci maradt a bizonyíték. Így lett ő a hatodik hajtás.

Egyvalaki volt csupán, aki pontosan tudta, hogy mi történt valójában abban a prэшázban, s hogy miért kell Szúnyog Pálnak a nyomorék gyermekkel vezekelni, de ő hallgatott. Inciben pedig örökre kettétört valami, nem lehetett azt már összeilleszteni. Irmuska a világ jobbik feléhez tartozott, mert néhanapján hozott neki egy-egy képes újságot, amit Inci hetekig olvasgatott.

Ráncos arcát most is kisímította kissé az öröm, amint az ablakból meglátta Irmust, s már sorolta is, ki mindenki fordult meg aznap reggel a postán: Bárány bácsi az újságokért, Boldog Pista, utána Hosszú Jani meg Kácsorné a két kicsivel, és tejes Bözsi, akin megint nem volt cipő. A kerékpárt, azt nem látta. Látta persze, hogyne látta volna, ahogy Talpas Derce felpattant rá, de őt a világ összes képes újságjáért el nem árulta volna, mert Derce volt az ő fájdalmas, mellet szorongató nagy titka, amiről csak a fehér kismacskának volt tudomása.

Különös, mondhatnánk, ijesztő fiú volt ez a Derce. Tömzsi testén jókora fej billegett, csapott homloka alól sunyi tekintet villant elő. Mintha folyton keresne valamit, nyugtalanul járt a szeme ide-oda, végül mégsem nézett senkire. A lányok, ha meglátták, vihogni kezdtek, de csak a háta mögött, mert szemtől szemben még ők sem mertek ujjat húzni vele. Néha anélkül is feldühödött, s nekikeseredve rúgta, amit ért. Láthatóan nagy indulatok szaladgáltak benne, de hogy kiért, miért, azt nem lehetett tudni. Ilyenkor még Bottyán tanító úr is úgy kezdte a mondatot, hogy „A jóisten áldjon meg, Derce fiam...”, pedig ő aztán tudott ennél sokkal cifrábbat is. A legijesztőbb mégis a felső ajka alól kilógó szemfoga volt. „Szerelemgyerek” – lágyult el Erzsi, valahányszor a fiára nézett, s mindenki tudta, kire gondol ilyenkor.

Egy tanyabokorból indult Erzsi annak idején, a kisebbik Talyigás lánnyal, Margittal. Egyetlen út vezetett onnan kifelé, Bottyán tanító úr dörgedelmei és Szögi tiszteletes úr szelíd bibliakörén keresztül a varrodába, Lépes Vince művezető „oltalmazó” karjai közé. Megbolondította mindkettőjüket a tükrös napszemüvegével, meg a fényesre glancolt motorjával. Úgy csillogott, hogy belevakult, aki csak ránézett. Nem is tudtak ellenállni neki. Kismenyasszonyomnak nevezte őket, s hol az egyiket, hol a másikat furikázta kifelé a Liska partjára, a földig hajló fűzek alá, mígnem az Erzsi bajba jutott. Hiába vigasztalta Margit, hogy neki is beütött az Irmuska, aztán mégsem ért véget a világ, egyre csak a kutat emlegette. Látta Margit, hogy itt már csak a varacscai boszorkányok bűbája segíthet.

Holdvilágnál lopódtak ki a fáluba vezető keresztúthoz, ahol már várt rájuk Imre. Mikor utoljára ugyanitt találkoztak, emberesebb, s beszédesebb volt. Akkor még biztatta is Margitot, hogy ne reszkessen már annyira. Most csak azt kérdezte: „Elhoztátok?” – s a csomagolópapírba göngyölt füstölt oldalas és kolbász felé intett. Tudta jól, mi van a csomagban, mindenki tudta azt, mi jár az angyalcsináló segítségért, csupán a súlyát ellenőrizte, ahogy megemelte. Margit arra gondolt, hogy a bátyja bizonyára színét sem látja ezeknek a jófajta húsoknak, olyan ráncossá aszott össze, mióta utoljára látta. Azóta nem közelítette meg azt a viperafészket, most is a tejes Bözsivel üzentek érte. Elnézte bátyja hajlott hátát, reménytelenül csüngő vállait, megvékonyodott nyakát. Igaz lehet, amit a faluban beszélnek, hogy hárman hálnak egy ágyban, s a két vámpírasszony éjszakánként kiszívja belőle az életerőt. Szeretett volna odalépni mellé, de a szeptember végi csípős szél olyan ijesztően zörgette az út menti szamárkórót, hogy jobbnak látta, ha a zseblámpa gyér fénykörében marad. Bő félóra múlva értek a fáluba. Még ott is egymás nyomában, az út közepén haladtak, hogy a kutyákat fel ne riasszák.

Az út végén a Temetődomb sötélt, tetejéről már idelátszott a fűz-sövénnyel körbefont Boszorkánytanya. A holdfényben úszó hosszú épület eredetileg istállónak készült, a válaszfalakat már Imre emelte, s ő zárta le egy földémmel a nyitott padlásteret. A szél most a kerítés mögül leselekedő kopasz fákba kapott. Úgy ágaskodtak az ég felé, mintha a felhőkbe akarnának belekapaszkodni göcsörtös ujjakkal. A penészfoltos falak repedéseiből, s a pókhálóval beszótt eresz alól az éjszaka titokzatos hangjai feleltek a széllel. Közeledtükre a megroppant kémény mellől szárnyat bontott egy sötét árnyalak. „Valamelyikük most röpült ki!” – suttogta Margit hideglelősen, mire Erzszi rázendített a „Tebenned bíztunk eleitől fogva” kezdetű zsoltárra, de Imre hátraszólt, hogy itt az már nem segít. „Bizonyára fél, hogy a banyák meghallják” – vélte Margit, s nem merészkedett tovább, inkább leült a csupasz udvaron, egy vadkörtefa alá, míg azok ketten eltűntek az alacsony szemöldökfájú, repedezett deszkaajtó mögött.

Lassan telt az idő. Felajzott képzelete hol Erzszi rongyok között vergődő meztelenségét, hol a két boszorkány fölötté kerengő felhevült ábrázatát vetítette lelki szemei elé. Hiába szorította össze a szemhéját, a félelem és a kíváncsiság újabb és újabb képeket villantott fel, s ezek végül úgy összekeveredtek saját emlékképeivel, hogy már maga sem tudta szétválogatni őket. Időnként hallgatózott, de Erzszi szépen viselte magát, semmi sem hallatszott ki. Nem érzékelte, meddig üldögélt ott, csak meggémberedett tagjai, s a lappantyúk egyre sűrűbb rikoltozása jelezték, hogy hamarosan virrad. Mikor az égbolt fekete szövete vékonyodni kezdett, kinyílt az ajtó, s a ritkás fényből kibontakozott Erzszi alakja. Titokzatos mosollyal

közeledett, óvatosan, mintha ingoványon lépdelne. Egyetlen szót sem szólt arról, ami odabent történt, csak mosolygott, mint aki megháborodott. Így tették meg az út nagyobbik felét visszafelé. Már majdnem a keresztútnál jártak, mikor végre megállt, s átszellemült arcát a hasára fordította: „Sebezhetetlen. Táltos lesz.” Margit először nem fogta fel, hogy ez mit jelent, de aztán rájött, hogy alighanem Erzsi is elkésett, akárcsak ő annak idején Irmuskával. Nem tudott mit mondani, csak ami első mérgében eszébe jutott: „A húsokat persze most sem adták vissza, hogy a fene essen a belükbe!”

Lépes Vince talpa alatt azonnal égni kezdett a talaj, mihelyt megtudta, hogy Erzsi ragaszkodik a táltos fiához. Nem mintha nagyon a szívére vette volna a dolgot. Széles a nagyvilág, akad benne varroda is, kismenyasszony is elég. Inkább az okozott neki némi fejtörést, hogy Margit is vele akart menni. Egyszeriben elege lett a lánynak az apja zsarnokságából, a pusztába vert vályogból, a sárdagasztásból, a varrógépekből, az egész nyomorúságos életből, ami itt várt rá. Lépes meg látott némi fantáziát abban az ígéretes női testben, hát felültette a begyújtott motorra, a többit a véletlenre bízta.

Erzsi megátkozta őket a szökésért, és hogy a falu száját betömje, hozzáment Talpas Ignáchoz. A harminchat évvel idősebb özvegyember jó ideje koslatott már utána, s övé volt Varacskán a legszebb ház. Tornácára négy ablak nyílt, fenyőfából faragott kerítése két utcát ölelt át. Mondta is Margit nemegyszer, hogy ő bizony még az Ürdöggel is cimborálna, ha ilyen háza lehetne, nem is sejtve, hogy egyszer valaki megteszi helyette. Talpas a fiút a nevére vette, Erzsi pedig lassan beletörődött, hogy a gyerek táltossá fejlődése a szemfögánál megakadt. Az áruló Margitnak azonban sosem bocsátott meg, s haragja még két évtized múltán is fellángolt, ha a szottyantott a szeme elé került.

Az anyjával ellentétben Dercét egészen másfajta hevület fűtötte, ha Irmuskára nézett. Egész nap ott ólálkodott a Hivatal körül, csakhogy megkaparinthassa a kerékpárt, melynek nyergén – odaképzelve Irmuska hintázó ülepét – addig húzta-vonta korán ágaskodó férfiaságát, míg el nem hagyta minden ereje. Ennek vetett véget a lakat.

Szúnyog Inci nem tágított, ő bizony nem látta a kerékpárt.

– Az nem lehet, tíz perce sincs, hogy otthagytam! – kiabált Irmuska elkeseredetten. Most aztán hová, kihez fusson, kivel értesse meg, hogy ez már nem játék? Itt most életről, halálról van szó!

Szögi tiszteletes úr elharangozta már a delet is, mire Irmuska rájött, hogy mitévő legyen. Bezárta a postát, amire délidőben még nem volt példa, s kiírta, hogy „ebédszünet”,

rágódjon csak rajta Talpasné. Szednie kellett a lábát, ha Turgyón, az üzletben akarta még érnei Gulyás urat.

Sokféle üdvözítő képességgel ruházta fel az embert az Úr, de hogy a kétlábra emelkedés nem tartozott ezek közé, abban biztos volt Irmuska. Még a földút felénél sem járt, s már akkorára dagadtak a bokái, mint egy-egy krumplis fánk. Hiába, a kerékpár kényelmessé tette, elszokott már az ilyen hosszú gyaloglástól. Szúrta a kavics, égette a talaj, s a fejében egymást kergették a sötét gondolatok. Ráadásul egy falatot sem evett még aznap! De hát nem maradt ő adósa még senkinek, csak jöjjön rá, ki bánt el ilyen csúful vele, megfizet érte – fogadkozott félhangosan, hogy a gyomra háborgását elnyomja. Mint szél a vitorlát, úgy hajtotta előre a fél-feltámadó harag, s egykettőre bekanyarította a turgyói főutcára. A házak itt ikerablakosak voltak, s még az árokparton is krizantém virított a kutyafü helyett. Az utca a végénél kicsit kiszélesedett, kerek kis térbe torkollott. Közepén, paprikavirágból, ötágú csillag. Mindig megcsodálta a mérnöki pontossággal kirakott virágmozsajkát, most is leült az egyik padra, hogy kissé rendbe szedje magát. Fölvette a szandálját, szorosabbra húzta a varkocsát, s a tőle telhető legbarátságosabb ábrázattal benyitott a kis vegyesboltba.

Gulyás úr, barna munkaköpenyében, a mindenféle kerti szerszámmal megrakott pult végiben, egy természetes asszonyossággal tárgyalt, épp csak odaintett neki, hogy várjon. Irmuska mindig szívesen járatta a szemét a gazdag árukészleten. Volt itt konyharuhától a falvédőig minden, amit csak el lehet képzelni, igaz, nem az ő gusztusa szerint elrendezve. Ha neki egyszer ilyen boltja lenne, biztosan nem tárolná a kenőszappant cinkvödörökben, hiába, meglátszik a jó ízlés hiánya. Azok ketten csak nem akarták abbahagyni a diskurzust, így letelepedett az egymásra rakott gumiabroncsokra, s jólesően meghintáztatta sajtó talpait. Kis idő múlva a raktár felől odakozmált lecsószag tekerődött elő. Gulyás úr orrát is megcsiklandozhatta, mert egy gyors „Isten áldja!” után eltűnt az ajtó mögött. „Ez megebédél előbb!” – sóhajtott Irmuska nagyot nyelve, s alighanem igaza volt, mert amikor jó negyedóra múlva Gulyás előkerült, igencsak körültekintően törölgette ceruzabajusza környékét. Irmuska előadta, hogy mi járatban van, kölcsönkerékpár kellene egy napra.

– Az ellenőrzés sosem jön jókor – vont össze gondterhelten a szemöldökét Gulyás, mintha bizony őt ellenőriznék. – Aztán mi lenne a fizetség?

„Ó, te féreg! Nem elég fizetség, hogy ha csak teheted, végighúzod rajtam a nyirkos tenyeredet, mellemre tapasztod a kigúvadt szemeidet, nyakamba fújod a gyöngyvirágbúzós leheletedet?” – gondolta Irmuska, de a legigézőbb tekintetével válaszolt:

– Tudja, hogy én nem maradtam még adósa senkinek!

A férfi azt hitte, érti, s ellágyult örömmel tessékelte be a raktárba, hogy válasszon magának az ott sorakozó kerékpárok közül.

– Csak aztán el ne feledkezz az ígéretedről! – szólt utána az ajtóból.

Irmuska úgy elkerekezett, mint akibe tüzes villám csapott.

Sötétben ért ki a tanyára, az öregek már bent feküdtek. A konyhaasztalon talált egy kis hagymás krumplit. Levetkőzött a félhomályban, s borzongva bújt be a jéghideg ágynemű közé. Még órák múlva is nyitott szemmel feküdt, Gulyás úron és azon a káprázatos árukészleten járattva az esztét.

Hajnalban már talpon volt, vizet tett fel a tűzhelyre, s míg melegedett a vasaló, felvarrt egy hiányzó gombot a fehér blúzára. Nagyanyja a kenyeret kente. – Ne rakja mellé a kovászos, mert átázik! – kiabált be a füstösből, ahová a nagy zománcos mosdótálat kivitte. Az elnevezés még azokra a boldogabb időkre utalt, amikor a keresztgerendán füstölt szalonna lógott az elárvult kasza helyett. Öltözés közben tömött a szájába egy darab zsíros kenyeret, aztán már csak annyi ideje maradt, hogy felkötözze a ventilátort a csomagtartóra, s indulni kellett.

A zöld Skoda tíz órakor állt be az udvarra. Hárman ültek benne, de csak egyikőjük, egy jelentéktelen alak kászálódott elő belőle, testén úgy lötyögött a sötét öltöny, mintha csak kölcsönbe kapta volna. A másik kettővel továbbment az autó.

– Így gazdaságos – magyarázta fontoskodva a csontkollekción, akit Suhajda Pálnak hívtak.

– Talyigás Irma vagyok – suttogta Irmuska szapora szívveréssel. – Tessék befáradni!

De akkorra az ellenőr már bent állt a kis üvegablak mögötti asztalnál.

– Nincs kitéve... – csóválta a fejét rövid terepszemle után a férfi, s hegyes orrával a szemközi falra bökött.

Irmuska ijedten kapta oda a fejét, fogalma sem volt róla, hogy mi nincs kitéve. Az ellenőr eközben elővett az aktatáskájából egy kis kockás füzetet, s az asztal mellett állva, komótosan írni kezdett valamit.

– Vécé van?

– Az udvar végiben, máris mutatom – ugrott Irmuska, de Suhajdát csak a jegyzőkönyv végett érdekelte a dolog. Azután megtekintette a nyomtatványokat, a bélyegzőt, a telefont, a ventilátort, a vaskazettát, a jutazsákokat és a bútort, azaz az asztalt meg a széket, s mindent akkurátusan följegyzett a kockás füzetébe.

– És hol tartja kartársnő a Díjszabást? – vonta magasra a szemöldökét, mikor az írással végzett. Irmuskát a frász kerülgette, de nem merte megkérdezni, hogy miféle díjszabást, hát hallgatott. Suhajda, mintha e hallgatástól új lendületet kapott volna, körbeszaladt a kis helyiségben, majd amikor visszaért, ceruzájával újra a szemközti falra mutatott:

– Annak ugyanis ott kellene lenni! Előírja a Szabályzat, hogy a Postai Díjszabást jól látható helyen ki kell függeszteni!

A Postai Díjszabás! Erre nem számított. Ez kivédhetetlen volt. A lepedőnyi méretű díjszabásra az Inci rohadt macskája még az őszen rákölykezett, s ez azóta teljesen kiment a fejéből. Suhajda előre-hátra pörgette a tollat az ujjai között. Elég idegesítő volt.

– Nincs meg – nyögte ki Irmuska, mint aki vattába harapott.

– Nincs meg – bólíntott Suhajda jelentőségteljesen, s ezúttal olyan hosszan írt a füzetébe, mintha egy halálos ítélet részletes indoklásába kezdett volna. Mikor végre elkészült, azt mondta, jár egyet, amíg visszajön a kocsis. Másra már nem volt kíváncsi.

x x x

Másnap reggel Irmuskát a lépcsőkorrátnak támasztva várta a kerékpárja. Most mondja a Szúnyog Inci, hogy nem látott semmit! Gyilkos indulattal szaladt át hozzá. Amint benyitott, Incit félrebillent fejjel találta. Nyitott szájából nyál csorgott, torkából apró kis horkantások törtek elő, melyek ütemére az ölébe gömbölyödött kismacska meg-megrándult. Utálkozva nézte az ébrenlét fészességétől megfösztott arcot, a félrecsúszott, nyomorék testet. Megpróbálta elnyomni magában a gondolatot, hogy most bármit megtehetne, de nem sikerült. „És hol tartja kartársnő a Postai Díjszabást?” – hallotta, ahogy tekintete a kismacskára siklott. „A nyaka pont olyan vékony, mint a Suhajda Pálé” – gondolta, s úgy morzsolta szét a törékeny csigolyákat, ahogy annak idején a csirkenyakakkal bánt el. Ujjai még akkor sem engedtek a szorításból, mikor az apró kis test már élettelen csomóként feküdt az alvó Inci ölében. Lélekszakadva rohant ki a házból, s a Hivatal udvarán, a farakás mögött sokáig öklendezett. Aztán megmosta az arcát a kerti csapnál, s mire bepréselte magát az eltolható üvegtablak mögé, már az elégtétel megnyugtató érzése töltötte el. „Tanulják csak meg, hogy Talyigás Irmával nem lehet büntetlenül kibabrálni” – suttozta a fülébe egy füstös-rekedt hang, s az Ürdög elégedetten vigyorgott.

Kora reggel első útja a templom felé vezetett, mert gyorsan el akarta rendezni Szögi tiszteletes úrral ezt az Inci-ügyet.

A fehérre meszelt falak közé mindig megilletődve lépett be. Az ajtóresen beszökő fény ferde porsávit lövellt az Úrasztalra. A horgolt szélű batiszteritón fehér porcelánváza, benne a mindig friss virág az állandóságot jelentette. Három évtizede épültek itt a jámbor varacskaiai Szögi lelkész úr templomtornyon is túlnövő prédikációin. Irmuska minél magasabbra hatolt bennük, annál kevésbé találta a kiindulási pontot, de azért kitartóan itta a lelkipásztor minden szavát, s igyekezett el-elkapni azok bűvópatakként eltűnő, majd váratlanul előbukkanó értelmét. Legjobban a példabeszédeket szerette, azokat mindig megértette. Szögi mindenkinek a vétkére kitalált egy-egy példázatot, amit addig csiszolgatott, hajlítgatott a templomkert hallgatag gesztenyefái alatt, míg úgy rásimult az illető fejére, akár a vasárnapi kalapja. Nem is vette le azt magáról senki. Az emberszolgálat hosszú évtizedei során a tiszteletes annyira kiismerte a híveket, hogy néha hamarébb megszületett a történet, mint az alapjául szolgáló ballépés maga. Csak Isten a megmondhatója, honnan látott mindent előre. Tán a csillagok, vagy még inkább a szemük állásából. Elmondta a példabeszédet, de nem osztott sem penitenciát, sem bűnbocsánatot. A megbánást a tévelygőre bízta. Nem akart Isten földi helytartójaként ítélni senki felett. Szögi Bernát a maga útját járta.

Hozta hát Irmuska könnyű szívvel a vétkét, szép példázatot remélve cserébe, de ezúttal szokatlan rémületet olvasott le a lelkipásztor arcáról.

– Az a szerencsétlen állat volt az egyetlen lény, aki őszintén ragaszkodott Incihez! És éppen te, hiszen ő neked...

Hirtelen hallgatott el, mintha az utolsó szavak akarata ellenére csúsztak volna ki a száján. Aztán a bosszú önemésztő erejéről, a megbocsátás magasztos érzéséről kezdett beszélni. Irmuska megbántódva hallgatta. Miért csak Inci, miért csak az ő fájdalma, az ő vesztesége? Hiszen csak egy macska volt! Tőle miért nem kérdezi meg, mi az ő vesztesége? A közömbös, tompa tekintet láttán a lelkész abbahagyta a magyarázatot.

„Magatokért bosszút ne álljatok, hanem adjatok helyet ama haragnak...; enyém a bosszúállás...” – citálta gyorsan az idevágó idézetet Szögi, és átnyújtott egy fekete vászonba kötött Bibliát. – Olvasd el Pál apostol római levelét, aztán majd beszélgetünk.

Kedvetlenül tért vissza a pap a félbehagyott munkájához, egy énekes könyvhöz, melyen évek óta dolgozott. Eddig tíz ismeretlen hozsánna éneket sikerült összegyűjtenie, s két napja kapta meg a legbecsesebb darabot, a Victor János gyűjtéséből való „Győzhetetlen én köszálom” kezdetű kuruc kori dicsőítést. Legnagyobb öröme az egyházmegyei hivatal a kottát is elküldte, s mellé az esperes úr jókívánságait tartalmazó kísérő levelet. Nyoma sem volt benne a régi neheztelésnek, pedig Bíró Mátyás, egykori növendéktársa, legutolsó találkozásuk alkalmával figyelmeztette, hogy az esperes úr az egyházmegyei tanács előtt

újabb elégedetlenségének adott hangot: „Nincs-e egyházunknak elegendő hithőse és vértanúja, hogy egyik testvérünk kitalált történetekkel és példázatokkal zavarja meg hívei fejét?” S bár nem jelölte meg a személyt, kilátásba helyezte, hogy az erkölcs teljes szigorával fog eljárni a megengedhetetlen gyakorlat ellen. Most mégis azt írta: „Isten áldása és oltalma kísérje munkáját.”

Szögi tudta, hogy ez csak átmeneti szélsőség, a vihar még várat magára, s ha sor kerül rá, kiadós lesz. A mindennapi missziós munka tapasztalatai aligha győzik meg az előírásokat mereven számon kérő esperest. Mégsem ezért, hanem Inci fehér papíron kirajzolódó fájdalmas arca miatt nem tudta folytatni a megkezdett munkát. A lány gyakran faggatta a hatodik hajtás történetéről, s a reá mért igaztalan büntetéséről. Az apja bűnéről, amely neki is, Irmuskának is megpecsételte a sorsát, nem beszélhetett. A hit erejével próbálta buzdítani őket, pedig tudta, nagy baj forrása lesz még a hallgatása.

Irmuska örült, hogy ilyen könnyen megúsza, s néhány nap múlva, mikor megérkezett a Kinevezés, meg is feledkezett az egésztől. Éppen bontogatni kezdte a nagy barna borítékot, amikor megszólalt a telefon, s Suhajda Pál recsegő hangján magyarázni kezdte, mit hogyan töltsön ki, mit, hol írjon alá. Végighallgatta, majd kimérten annyit válaszolt:

– Rendben van.

Először egy kartonlap jelent meg a posta üvegajtóján, rajta a felirat: „12 és 13 óra között, ebédszünet miatt ZÁRVA”.

A Központban mondták, hogy mostantól kezdve az ebédszünet jár neki. Bár fogalma sem volt, mit fog egy álló órán keresztül a bezárt ajtó mögött csinálni, de ha egyszer jár, akkor jár. Aztán pár nap múlva eltűnt a kisasztal a lépcső mellől. Mikor Gulyás úr számon kérte, Irmuska határozott hangon közölte, hogy hivatalvezetőként nem engedheti meg a postacikkeken kívüli forgalmazást.

– Nem engedheti meg? Kinek? – álmélkodott Gulyás úr, de az igazi meglepetés csak ezután következett.

Irmuska megbeszélte a dolgot a felesleget árusító tölöskei, gelicei, somfai, pitnereki, kalányosi és cserneki kollégákkal, akik mind egyetértettek vele abban, hogy teljesen szabálytalan az efféle tevékenység, amiből nekik még kellemetlenségük is származhat, ha a Központ valakitől esetleg tudomást szerez róla.

Gulyás Dénes nem ma kezdte a szakmát, húszéves sem volt, mikor árubeszerzőként az ÁFÉSZ-hez került. Megfontoltan, lépésről lépésre építette ki birodalmát, amely mára magától

működött. Nem csoda hát, ha tar koponyája verejtékezni kezdett attól, amit hallott. Óvatosan közelített.

– Mégis, mivel érdemeltem ezt ki, mikor mindig csakis a legnagyobb tisztelettel... Pedig hát a raktárban lett volna rá alkalom elég.

Irmuska, mintha meg sem hallotta volna, zavartalanul folytatta: – Ha tehát ezek a községek nem vállalják tovább a felesleget, amit ugyebár Turgyón nem lehet kiárulni, mert az szemet szúrna, akkor el kell gondolkodni valami más megoldáson. Hát csak gondolkodjon el a Gulyás úr!

Gulyás úr a felszólítás ellenére gondolkodás nélkül úgy vágta be az ajtót, hogy a vastag tejüveg kettérepedt benne, miként erről a történet elején már szó volt.

x x x

Néhány héttel később Irmuska úgy döntött, egyéb változtatásoknak is elérkezett az ideje. Régóta nem hagyta nyugodni, hogy a nagyapjék bent dupla ágyon alszanak, neki meg csak a tűzhely melletti beugróban jut hely. Eddig rendben volt, de ezentúl? Nem tehetnek úgy, mintha semmi sem történt volna! Maga sem hitte, olyan könnyen ment. Talyigás Sándor, aki az utóbbi időben már csak akkor mordult, ha a ételt rakott elébe, aztán arra is csak bámult némán, üveges szemekkel, az első szóra leemelte az ablakról a szürke lópokrócot, és néhány régi, koszlott lenzsákkal megágyazott magának odakint, a füstösben.

– Nem kellene a jutazsákok, hát ne kelljenek! – vont a vállát Irmuska, de azért elégedett volt, végre elkezdődött valami. Hirtelen aludt el, egyetlen pillanat alatt billenve át az öntudat hajszálmegszgyéjén, így csak reggel vette észre, hogy a nagyanyja is kiköltözött az öreg után.

Kotorék napok következtek. Talyigás, ha meglátta unokáját, már fordult is ki a konyhából, hiába kérlelte sírva a felesége, hogy maradjon. – Agyon kellett volna ütni, még időben – ez volt minden, amit kihúzott belőle. Talyigásné nem próbálkozott tovább, mert az ura még sohasem változtatott azon, amit egyszer kimondott. Aztán meg ő is érezte, hogy valami nincs rendben Irmuskával. Lámpaoltás után, sötétbe suttogott szavakkal panasolta el az Úrnak, hogy vele sem áll szóba a lány, de ha mégis, akkor arról beszél, mennyire félreismerték, de hamarosan majd megtudják, ki ő, és mire képes. A hangja ijesztően rekedtnék tűnt ilyenkor, és Talyigásné meg mert volna esküdni rá, hogy két dudor jelent meg a homlokán, mintha csak két szarv akarna előtüremkedni belőle. Az urának nem mert szólni, de egyik vasárnap, az istentisztelet után, bekopogtatott a parókíára. Olyan félszegen állt meg a

nyitott ajtóban, hogy a könyvébe merült Szögi először észre sem vette. Aztán, ahogy ránézett, már látta is:

– Irmuska?

Talyigásné meresztgette a szemét, hogy már megint abból olvasta ki a lelkipásztor a bajt, pedig nem volt abban semmi különös. A lány közömbös viselkedése utolsó találkozásuk óta foglalkoztatta a papot. Tudta, hogy az Úr mindenkinek ad esélyt a helyes út megválasztására, Irmuska miatt mégis ott motoszkált benne a kétely, vajon a megbélyegzett, kitalizott gyermek lehet-e szabad a választásban? Mikor Borbála, Irmuska nagynénje annak idején búcsúzni jött hozzá, Isten áldását kérte rá. Azóta sokszor gondolta úgy, hogy ha akkor nem teszi, az istenfélő, tiszta lélek nem hagyta volna magára a gyermeket, akinek *akkor* talán lett volna lehetősége választani.

– Mi lesz velünk, ha hatalmába keríti az Ürdög Irmuskát? – suttogta mellette a félelemtől összezsugorodott öregasszony.

– Imádkozni fogok érte – mondta Szögi Bernát, nem kis aggodalommal a hangjában, mert maga is érezte, hogy ez talán most nem lesz elég. Pedig a szarvokról Talyigásné nem is tett említést.

x x x

Alig telt el néhány hónap a Kinevezés után, Irmuskán újból úrrá lett a nyugtalanság. Megfakult a hirtelen rászakadt boldogság, úgy érezte, mintha semmi sem változott volna. Reggelente ugyanolyan nehezen ébredt, ugyanolyan rosszkedvűen nyitotta ki a Hivatalt, s ugyanúgy unatkozott a kis üvegablak mögött estig, mint azelőtt. Amióta megszüntette az árusítást, az asszonyok elmaradtak, csak tejes Bözsi nyújtogatta a nyakát befelé, míg odébb nem zavarta. A Központból sem érdeklődtek már, mindössze egy új Díjszabást küldtek, amit kifüggesztett a falra. Egyik lomha nap mászott a másik után. Éjszakánként megint álmatlanul hanykolódott a dupla ágyon. Átkozta magát, amiért elhamarkodta a dolgot Gulyás úrral. Szívesen visszacsinálta volna, s ehhez ismerte a receptet: a saját levében kell megfőzni a vén disznót! Szinte már látta, amint rezgő kocsonyahúsként összeomlik a lábainál, ettől rendszerint elaludt.

Amikor Szúnyogék kiürítették a postával szemközi szerszámos fészkerüket, újra élet költözött Irmuskába. Micsoda üzlethelyiség lehetne abból, ha Szúnyog nem orrolna rá! Nem tudta az okát, de a férfi ki nem állhatta. Ha meglátta Incivel, becsapta az ablakot az orra előtt. Az udvarból meg egyenesen kizavarta: „Minek járkálsz ide? Keress inkább magadhoz valót!” Irmuska nem tudta eldönteni, hogy egy egészséges lányra, vagy egy olyan szottyantottra

gondolt-e, mint ő? Mindenesetre a Szúnyog hangja olyan ijesztően sütött, mint a sistergő zsír. A sistergéssel Irmuska nem sokat törődött, azt azonban szeretne volna, ha Inci rá tudja venni az apját, hogy kiadja neki a fészert. Egy halom képes újsággal kezdte meg a bekerítő műveletet, néhány nap múlva azonban váratlan dolog történt. Meghalt Szúnyog Inci. Jó ideje már az ételt is visszautasította, s mire bevitték a kórházba, teljesen kiszáradt. Senki sem tudta, miféle búskomorság vett rajta erőt, de abban mindeki biztos volt, hogy a Vasi Szellem jött el érte, visszavette, ami úgyis az övé volt. Szögi Bernát a búcsúztatójában pótolhatatlan vesztéségnek nevezte a halálát, ami miatt mindenkit lelkiismeret-vizsgálatra szólított fel. A sír körül állók zavartan néztek egymásra. A halálról, mint az Úr megkérdőjelezhetetlen döntéséről hallottak addig, de mi köze lehet ahhoz az ő lelkiismeretüknek?

– Isten azért adott az embernek értelmet, hogy felismerhesse és leküzdhesse a mindannyiunkban ott lakozó Gonoszt – emelte magasba a kezét Szögi Bernát, s Irmuska úgy érezte, hogy hozzá beszél. „Talán a Biblia miatt” – szeppent meg, s elhatározta, hogy ha Gulyás úrral végzett, visszaviszi.

Gulyás sötét felöltőjéhez fehér selyemsálat viselt, meg is nézték maguknak az asszonyok. Az utolsó sorban állt meg, s mikor Irmuska odaért mellé, gyorsan arrébb lépett. Mégis tisztán hallotta, hogy a lány azt súgja neki:

– Én még nem maradtam adósa senkinek.

„Itt akar törleszteni...? Vagy csak ugrat...?” – gondolkodott el a férfi, és dühösen odafordult, de a lány ajkai sokat ígérő mosolyra nyíltak, s a fejével a távolban álló kis ravatalozóház felé intett.

A varacskai asszonyok szerint: a felajzott férfiembert az Ürdög rúgja meg. „Micsoda izléstelen tréfa ez!” – gondolta Gulyás úr, de hirtelen tompa ütést érzett az ülepe táján, s mint az alvajáró, megindult az ütemesen ringó csípő után. Nem lehet azt állítani, hogy kevés tapasztalattal rendelkezett volna e téren, a látványtól mégis elborította valami kamaszos izgalom. Mint a mágnes, úgy vonzotta az a térdei közé kíváncsozó gömbölyűség. A ravatalozó mögött Irmuska szembefordult vele, s az előbbi félreérthetetlen mosollyal gombolni kezdte a ruháját. A befedett sírnál épp akkor kezdtek bele az „Elmégy kedves gyermek” című zsoltárba. Gulyás úr felhördült az előbukó fehérség láttán.

– Irmuska, Irmuska, te ezt nekem odaadod? – kérdezte.

Irmuska kicsit közelebb lépett, s még egy gombot kioldva, bal melle alá csúsztotta a férfi nyirkos tenyerét. Gulyás megérezte a vékony bőr alatti lüktetést, s a nem várt gyönyörtől sípolva kezdte szedni a levegőt. Irmuska hagyta kicsit, hadd játszadozzon, majd a megfelelő pillanatban megszólalt.

– Negyven százalékon fogom átvenni a kollégáktól a felesleget – mondta, s megigazította az elrepülni készülő selyemsálat. – Még így is hálásak lesznek, hogy megszabadítom őket a terhes bizonyítéktól.

Erre még az Ürdög is elismerően bólintott, Gulyás úr pedig visszakapta önfeledten markolászó ujjait, mintha darazsak közé nyúlt volna. Azok sem csíphetek volna jobban, mint ez a negyven százalék, de nem akarta kockáztatni, amit addig elért, így pillanatnyi habozás után, csak annyit suttozott bele a rabul ejtő keblekbe:

– Meglátod, hogy a te fényes tehetséged és az én tapasztalatom csodákra lesz képes.

Egy hónappal később újra temettek. Addig-addig mondogatta Talyigás Sándor, hogy „nem élet ez már”, míg hetvenharmadik esztendejének egy esős szeptemberi délutánján meghallgatta őt az Úr. Azon a napon is erős vizelési ingerre ébredt, s a hajnali szürkületben, mankója után tapogatva, beletenyereelt a semmibe. A zuhanásra beszaladó Talyigásné azonnal látta, hogy baj van. Nagy nehezen fölrázta Irmuskát, orvos kell, ahhoz pedig a nagyapját rendes ágyba kell fektetni.

– Ide? – tűnt el hirtelen Irmuska szeméből az alhatnék, de meglátva a kifordult nyakat, mégiscsak segített becipelni a magatehetetlen testet.

– Mi a fenétől ilyen nehéz, hisz nem is eszik – mérgeződött, mert majdnem keresztülestek vele a küszöbön. Felráncigálták a duplaágyra, s otthagyták délutánig, míg az orvos kiérkezett. Csak ránézett, s már fordult is vissza, itt már csak papra lesz szükség. Pár perccel később Talyigás még egyszer magához tért.

– Mondjátok meg Nácinak, hogy ne haragudjon – suttogta.

Irmuska várt egy darabig, hátha kiderül az is, miért kellene haragudnia, de látva, hogy több üzenőnivaló nem lesz, lezárta az üveges szemeket. Olyan lassan, mintha csak az élete egy szakaszát zárná le.

x x x

Turgyóra két úton lehetett bemenni. A varacsikai kertek alatti földúton, és az állattartó telephez épült új bekötőúton, mely a hullámpalatetős buszmegállóval egy csapásra felrázta szenderegéséből az álmos települést. Naponta kétszer állt meg a sárga helyközi járat, annyi embert öntve ki magából, amennyit egy évtized alatt sem láttak itt azelőtt. Eleinte irigykedtek a varacsikaiak, hogy a szomszédoknak így a lábukhoz telepedett a nagyvilág, de látva, hogy milyen zajos élet dübörög be az új makadámúton, megnyugodva tértek vissza selymes ölü

dombjuk csendjébe. Különb is, csak rongyrazás volt az az út. Mióta megépült, a turgyóiak még istentiszteletra is hozzájuk buszoztak át, mert se lelkipásztoruk, se templomuk nem volt. „Azt építettek volna út helyett!” – csapkodta az asztalt ifjabb Szúnyog Pál a presbiteri gyűlésen, ahol a turgyóiak befogadásáról kellett dönten. Három lélek helyett fizetett adót, nagy szava volt az egyházszékekben. Hiába is győzködte a többi előljárót Szögi Bernát, hogy „nagyobb nyáj nagyobb akolmeleg”, csak nem voltak hajlandók osztozni rajta. Végül az egyházmegyei kórusverseny oldotta meg a kérdést.

Az történt ugyanis, hogy lábát törte a templom énekkarának egyik oszlopos tagja, Mihály Gáspár, aki a „Mire bánkódo, ó, te, én szívem” refrénjét két oktávnyi hangtávolságban énekelte. A versenyt évek óta a túlparti Pitnerek nyerte, Gáspár balesetével a visszavágás utolsó reménye is elúszott. Egy emberként búsult a varacskai dalárda, mígnem a turgyói kocsmában egy legény, széles jókedvében, dalra nem fakadt. Akkor ugyanis kiderült, hogy ő is tudja, amit a varacskaiak Gáspárja tud. Azonnal megkezdődtek a tárgyalások. A turgyóiak ragaszkodtak hozzá, hogy ne csak a kórusba, hanem a varacskai templomba is engedjék be őket. A kényszer hatása alatt Szúnyognak is visszakozenia kellett, így aztán nagy nehezen megszületett az egyezés.

Szögi Bernát boldog volt. Nemcsak a nagyobb gyülekezet miatt, hanem mert a harminc főre kibővült kórus végre megszólaltathatta fiatal éveiben írt kantátáját. Amikor a megyei versenyen elhangzott, hogy „a varacskai és turgyói egyházközség közös énekkara előadja Szögi Bernát *Téged dicsér, Uram, minden* című művét”, úgy érezte, élete legjelentősebb állomásához érkezett. Megilletődötten tekintett végig az izgalomtól felhevült arcokon, mintha egyenként akarna köszönetet mondani a felemelő pillanattért. Hosszú másodpercek teltek el az ünnepélyes egymásra nézéssel, egész örökkévalóságnak tűnt, amíg magasba emelkedett a karnagy pálca, hanem akkor... Ott zengett abban a hozsannában az egész szívük, pontosan úgy, ahogy a próbákon tanította nekik: „A dalnak először a szívben kell megszólalni!”

Mi tagadás, fátyolos lett Szögi Bernát tekintete, mire az utolsó akkordot is leintette. Még az esperes úr is gratulált. Aztán mégiscsak a pitnerekiek nyertek újra, mert ott énekel az esperes úr unokája. Pitnerek ünnepelt, a varacskaiak meg elgondolkodhattak azon, amit az Ürdög a kézmosásról mondott. Akárhogy is történt, a kórus egyesítést már nem lehetett visszacsinálni. Néhány megátalkodott maradi ugyan továbbra is azt állította, hogy a benzingőzös nagy jövés-menést megsínyli az állatszaporulat, de a haladásnak már nem lehetett gátat vetni.

A megpezdült élet Gulyás úr fantáziáját is megpezdítette, bár Irmuska a temetőbeli jelenet után mértéktartóbb megfontoltsággal adagolta a „szerencsé”-jét, mindig csak annyit mérve belőle, amennyit a célirányos előrehaladás megkövetelt. Gulyás urat igencsak kimerítette a kiporciózott gyönyör. Éjszakánként álmatlanul hánykolódott összegyűrt lepedőjén, hadakozva Irmuska ringó kebleivel, melyek olyan kacéran hintáztatták magukat az orra előtt, akár a spárgára fűzött savanyú cukorkák.

Egy éjjel a keblekkel együtt beúszott a képbe egy „Café Negro” márkájú, gőzölős, karos kávéfőző gép is. A látomás egy pillanat alatt felnyitotta volna Gulyás úr szemét, ha az nem lett volna már egyébként is nyitva. Micsoda kávékat lehetne főzni egy ilyen gépen, a háttérben azokkal a keblekkel! Szinte kávé sem kell hozzá! Másnap előadta a tervét Irmuskának. Ha üdítőt, felvágottas zsemlét és pogácsát is forgalmaznak, kettejüknek is elegendő haszonkulccsal dolgozhatnak. Az ÁFÉSZ-nek fizetett bérleti díj és egyéb rezsiköltségek fejében a tiszta bevételből hetven százalék lesz az övé, a fennmaradó harminc bőven fedezi Irmuska munkadíját, nem beszélve a borravaloról, ami akár annak a duplája is lehet. Irmuska idegesen felnevetett.

– Csak nem képzeled, hogy bagóért odaállok a pult mögé? Ötven-ötven százalék, a borravaloró magánügy, ahhoz a Gulyás úrnak semmi köze, a bérleti díj pedig kompenzálható – mondta.

Gulyás a kompenzációval nagyon is egyetértett, de nehezen viselte, hogy ez a tojásbéjtől nemrég megszabadult csirke egyszerre így diktáljon neki.

– Jó, legyen fele-fele, de akkor neked is be kell szállnod az üzletbe, Irmuska, mondjuk a kávéfőző géppel.

Evvel padlóra küldte a lányt, de az már vérszemet kapott. Látta magát a tükrökről visszaverődő fényben, csillogó poharak és üvegpohlok között, egy majdnem saját presszóban. Tudta, hogy Gulyás csak hecceli, s ez felbőszítette. Semmi sem ingerelte jobban, mintha alábecsülték. Mint a vesztesre álló játékos, dacos lázadással megemelte a tétet, és rávágta:

– Rendben!

Az egész olyan gyorsan történt, hogy csak haza felé kerekézve esett kétségbe, mikor a szél már kifújta belőle az indulatot.

Ahogy benyitott az ajtón, nagyanyja azonnal látta, hogy történt valami. Mióta ketten maradtak, igyekezett a kedvében járni. Ágyat bontott, ételt, vizet melegített, mire megjött, ahogy annak idején Talyigásnak is tette. Irmuska is beszédesebb lett, s újra eljárta vele a vasárnapi istentiszteletekre. Utána még sétálni is elvitte, a templomtól le, egészen a vasútállomásig. Közben puhította.

– Ha beköltöznénk a faluba, naponta korzózhatna, nagyanyám. Már az is kész mulatság, ha a boltba elmegy az ember. Aztán meg itt a posta is, minden egy karnyújtásnyira.

Visszafelé meg-megálltak a Dudus kocsmájánál, s ha volt citromos minyon, vett neki. Talyigásné boldog volt, mint még soha életében. Mégsem volt hiábavaló az a sok imádság, ha ilyen szépen megszabadította unokáját az Ürdögötől. Csak a beköltözést ne erőltette volna!

Esténként a duplaágyban, ahová a haláleset után visszaköltöztette őt, másról sem beszélt. Talyigásné meg sem akarta hallani, olyan képtelenségnek tűnt. Otthagyni a tanyát, a beleölt életet? Mondani persze nem merte, nehogy elrontsa azokat a szép vasárnapokat, úgysem tarthatnak sokáig. Óvatosan rakta le a tányért Irmuska elé. Mákos nudli volt benne, a kedvence, de az csak gurigatta a jó, puha tésztát ide-oda, hogy nézni is rossz volt. Szótlatlanul vetkőztek, s mire Talyigásné befejezte az esti hálaadást, Irmuska már hátat is fordított neki. Gondolta, legjobb lesz, ha szépen kivárja, míg beszélni kezd. Megtanulta az urától, hogy nem lehet azt erőltetni, magától kell annak kijönni. Elérkezett a vasárnap, s Irmuska a templomba se ment vele, az asszonyok meg persze rögtön kérdezetni kezdték, hogy mi lesz a sétával. Akkor elé állt, hogy mi baja.

– Minden! – fakadt ki Irmuska. – A büdös, penészfoltos falak, az ajtó alatt beszökő szél, a füstöt visszaokádó kémény, a mosdótálba fagyott víz, az egész tyúkszaros élet itt, amihez maga olyan eszement módon ragaszkodik!

Talyigásné megszeppenve hallgatta, de nem szólt ellene, így néhány napig megint úgy ment minden, mint azelőtt. Már kezdett megnyugodni, amikor úgy egy hét múlva Irmuska letett elé egy borítékot. Rosszat sejtve, remegő kézzel nyúlt érte, forgatta, nézegette, mi lehet benne.

– No, nyissa már ki! – sürgette Irmuska, s az ő hangjában is izgatottság bujkált.

Először csak a pénzt vette észre Talyigásné, mert a papír, ami ott volt mellette, a földre esett. Elmormolt hamarjában egy imát, aztán kérdezte, hogy mi az, pedig jól látta.

– Hatvanezer forint, előleg a tanyáért. Ilyen alkalom egyszer adódik az életben, csak elszalasztania nem szabad. Döntenie kell! – hadarta Irmuska egy szuszra, mint aki gyorsan túl akar lenni az egészen.

Talyigásnéval megfordult a konyha. Hát már megint kezdi, hát mégis erről van szó?! Most akkor mehet neki a vakvilágnak? Hogy mit tehet, és mit nem, azt mindig az ura mondta meg, nem volt az ő véleményére kíváncsi soha senki! Hogy dönthetne? Hiszen akármit mond, csak rossz jöhet ki abból. Zavarában a festéket kezdte kapargatni a felhólyagosodott asztallapról, s arrébb tolta az útjában lévő borítékot. Irmuska kivette belőle a bankjegyeket, s hangosan számolni kezdte. Mikor végzett, visszatolta elé az egész kupacot.

Talyigásné oda se mert nézni. Olyan rengeteg pénz volt az, mintha csak az Ürdög incselkedne vele. „Lesz még egyszer ennyi, ha aláírja a papírt. Olyan házat vehet rajta a faluban, amelyet csak akar” – duruzsolta a füstös-rekedt hang, valahonnan, messziről. Mióta a Liska folyó a Vasi-hegyet kerülgeti, itt éltek a szülei, meg azok szülei. Tették, amit az elődeik, a sejtjeikben újjászülető ezeréves tapasztalás nyomán, s nem gondolkoztak azon, hogy máshol, másként is lehetne. Ebben az állandóságban volt az erejük, a hitük. Némán megrázta a fejét. Irmuska kibújt magára erőltetett türelméből, és áthajolt az asztal fölött, egészen közel a nagyanyja arcához.

– Miért nem veszi végre észre, hogy innen mindenki elmenekül? Miből gondolja, hogy éppen én fogok ittmaradni magával? Úgy elmegyek innen, hogy a poros nyomomat sem találja többé, aztán majd megnézheti, mire megy egyedül! – ordította.

Az ismerős szavak elől Talyigásné hátrakapta a fejét. Ezekkel búcsúzott Margit is, Irmuskát hátrahagyva. Még az emléket is távol akarta tartani magától, szorosra zárva a szemhéját újra megrázta a fejét. Láta Irmuska, hogy nem megy így semmire, de nem adta fel. Nagyanyja sokszor mesélte, hogy mikor Imrét, alig tizenhárom évesen eladták a faluvégi vámpírasszonyoknak, csak titokban leskelődhetett utána, mert az apja még a látását is megtiltotta. Most ezen a végén fogott a dologhoz.

– Imre is kiszabadulhatna a boszorkányok fogságából. Még nem késő, még családja is lehetne, ha maga is úgy akarná.

Ezzel elevenbe talált. Talyigásné megingott. Mi van, ha mégsem az Ürdög mesterkedik, hanem az Úr ad neki egy esélyt, hogy ezzel a pénzzel mindent jóvátegyen? Napokig rágódott, míg egy este, a lefekvéshez készülődtek már, egyszer csak megszólalt:

– Legyen meg az Úr akarata, hozd ide azt a papírt!

A Boszorkánytanyára való áttelepítés már simán ment. Az öregasszony ruhái meg az imakönyve egyetlen szatyorban elfértek. A többire Irmuska azt mondta, tűzrevaló kacat, majd elégeti. Talyigásné azt már nem várta meg. A Temetődombig kísértette magát, mert Imre megüzente, hogy agyonüti Irmuskát, ha be meri tenni hozzájuk a lábát. Attól a naptól kezdve Talyigásné senki nem látta többé a faluban. Még a templomba sem járt el. Azt beszéltek, a banyák nem engedik. Pedig ő nem akart. Úgy gondolta, hogy a boszorkányok házából nem léphet be az Úr házába. „Minek is – suttogták az asszonyok – úgyis elkárhozik.”

Irmuskát váratlanul érte a suttozás. Tudta, hogy nagyanyja milyen eszelős rettegéssel lépte át a Boszorkánytanya küszöbét, de elkárhozásra nem számított. Kétségbeesetten járkált fel-alá a kiürített házban, melynek minden szegletéből nagyanyja vádló tekintete meredt rá.

Érveket, indokokat, öngazolást keresett, mint akinek lelkiismeretét egyedül a büntetéstől való félelem igazgatja. Mikor az Ürdög megelégte a képmutató önmarcangolást, beszólt az ablakon: „Nem a fiú kötelessége-é, gondoskodni az anyjáról?” Mint abba a bizonyos szalmaszáliba, úgy kapaszkodott Irmuska a kérdésbe, s minél tovább forgatta magában, annál igazabbnak találta. Végül egészen megnyugodott, de elhatározta, hogy nem marad tovább a tanyán, s másnap átment Turgyóra.

Gulyás egy percre sem vette komolyan, hogy Irmuska üzlettárs lehet, s igencsak meglepődött, mikor azzal állt elő, hogy néhány napon belül meglesz a pénz, eladta a tanyát, otthagyja a Hivatalt, s átmenetileg a raktárba költözik. Éppen egy előjáték közepén voltak, Gulyás nehezen viselte, ha kizökkentették. – A raktárba? – nézett fel a helyzethez illő izgalommal. Csak most látta, micsoda szellemet engedett ki a palackból, de már nem visszakoZHatótt. Mivel az üzletet soha nem keverte össze a szórakozással, fűgén gombolkozni kezdett, s gyors kijózanodással közölte, hogy ez esetben csak tőle szerezhetők be a büféhez szükséges alapanyagok.

– Arra még ráérünk – legyintett Irmuska, és néhányszor összecusukta, majd ismét széttárta vastag combjait.

xxx

A raktárba költözésből mégsem lett semmi, mert Kiskender Rozália, Irmuska távoli nagynénje, hatalmas perpatvart csapott, amikor tudomást szerzett róla.

– DehogY engedem, hogy is engednék egy rokont! Mit szólna hozzá a falu!? – szorította keblére Rózi néni a lányt elszántan.

Irmuska mindössze annyit tudott róla, hogy nagyapja egyik Turgyóra szakadt unokaöccse vette feleségül, tehát nem is ő, hanem a férje, Kiskender István volt a vér szerinti rokon, de ez mit sem számított.

Ez a tarka rokonsági szöttes egész Varacskát beborította. Bár a kötelék legtöbbször csak múltban gyökerező komaságból, jószomszédi viszonyból fakadt, mégis szigorúan számon tartották mindet. Egyedül a Szúnyog Pál ifjúkori eltévelyedése képezett kivételt. Azt úgy befedte a feledés homálya, mintha sosem történt volna meg. Pedig igaz volt a szölvő, igaz a préház, csakhogY nem a Vasi Szellem, hanem ifjabb Szúnyog Pál járt ki oda, nagy titokban és szerelemben Talyigás Margittal. No, meg Rózi néni, akinek az oldalába még a félelemnél is nagyobb lyukat fűrt a kíváncsiság, s kifigyelte, mi folyik az eldugott préházban. Szóvá is tette Talyigásnak, csakhogY, abban az időben, amikor Irmuska fogant, tizenkétezer forintért

adtak egy járomba való ökröt, s épp ennyi hallgatáspénzt fizetett az öreg Szúnyog is, hogy a fiának ne kelljen a szerelem nem kívánt gyümölcsét leszakítani. Rózi néni megeskették, hogy örökre eltemeti a családi szégyent. Hallgatott is becsülettel két évtizeden át, pedig de sokszor szívesen könnyített volna a lelkén!

Amikor Margit otthagyta a kislányt, Rózi néni úgy érezte, cselekednie kell, de a büszke Talyigás megfényegette. Dehogysis fogadott volna el segítséget, pedig Szúnyognak lett volna miből segíteni. Suba a subához, guba a gubához, ahogy mondják, szóval gazdag lányt vett feleségül. No, ha gazdag volt, fukar is volt az asszony, még a levesbe való borsószemeket is háromszor átszámolta. De nem csak a borsót, a szavakat is szűkösen mérte. Ha ráköszöntek, csak a fejét biccentette meg, azt is csak jobb napokon. Szúnyog így is elégedett volt, legfőképpen a hozománnyal. Végül a jóisten csak megbüntette szegény Incivel, így simítva el a dolgot. Legalábbis ezt mondta Szögi tiszteletes úr, akivel Rózi néni a súlyos titkot megosztotta.

Most végre érkezettnek látta az időt Kiskenderné, hogy ő is simítson egyet, s berendezze a ház alsó épületét az árvának. Gyermeük nem lévén, ez a ház volt a mindenük. Pincétől a padlásig, erre aggatták minden szeretetüket. Az utcára néző szobák ablakain ropogós függöny feszített, a kiskertben tavasztól késő ősziig fürtös szarkaláb, mályva, bazsalikombokor virított. A fehérre meszelt veranda télen muskátliknak, nyáron óriás leandereknek adott otthont. Illatos lekvárok hültek itt, a vadszőlő lugasból átlátogató darazsak legnagyobb örömére. Ezt a mesébe illő, békés idillt forgatta fel Rózi néni fenekestől. Kiöblösödött díványt, sánta kisasztalt húzkodott elő a ház távoli, sötét zugaiból, hervadt terítőket, púpos díszpárnákat a ládafiából, s úgy örült mindegyiknek, mint régi ismerősöknek szokás.

– Tudtam, hogy jó lesz ez még egyszer valamire – simogatott meg külön-külön minden darabot. Rövid tanakodás után a padlásról egy rézfogantyús, öreg komódot is lecipeltek, s Rózi néni leült elé sóhajtozni kicsit.

Története volt itt minden bútordarabnak, mert mind a Kiskender István keze alól került ki. Fával barátkozó ember volt, akárcsak az apja, és annak az apja, aki még a varacskai harangláb tetejére is csipkét faragott, mikor a régi, zsidóleves leégett. A ifjabb Kiskender is kibontott a fából bölcsőt, kisszéket, ládikát, amit csak kértek tőle. „Áldott kezű” – mondták a falubeliek, míg meg nem roppant. Hetvenen túl már csak rakosgatta a késeit, de most, az előkerült rokon kedvéért újból szögelt, kalapált, s boldogan hallgatta, ahogy a csupasz falak visszaverik kopácsolását. Rózi néni is úgy mosott, vasalt, mintha menyegzőre készült volna.

Még féltett büszkeségét, a baromfiudvart is a kert túlsó végibe telepítette, ne zavarjon senkit a korán kelő kotkoda nép.

Kiskenderék három nap alatt felkészültek Irmuska fogadására, s amikor megérkezett, izgatottan vezették az alacsony épülethez. Maguk meg a küszöbön állva várták a hatást.

– Tetszik? – érdeklődött Rózi néni alig titkolt izgalommal.

– Nagyon – felelte Irmuska, s egy ugrással a hatalmas dunyha közepébe vetette magát.

– Még nem láttál mindent! – És ezzel István bácsi kinyitott egy ajtót, mely a főzőfülkébe vezetett. Kétkarikás főzőlap volt benne, mellette szabályos mosogató állt. Megnyitotta a folyóvizet: – Én csináltam a szivattyút hozzá.

Irmuska szeme előtt megjelent széles kávéjú kerek kútjuk, melynek vasfogantyújához télen odaragadt kivörösödött keze, és úgy érezte, hogy a Sors elkezdett törleszteni.

A két öreg nem kért fizetséget a szállásért, megelégedtek néha egy kis beszélgetéssel. Ha nem túl későn ért haza, vacsorázni is behívták Irmuskát, s ilyenkor előkerültek a régi históriák. Egyszer Rózi néni mutatott neki egy faragott fiókos ládikát.

– Jegyajándéknak készült, bele lett faragva abba minden, meg még egy titkos fiók is – büszkélkedett. – Azóta is ott tartja Rózi a spórt – csúfolódott István bácsi.

Rózi néni először a dobozt, aztán az öreg karját simította meg:

– Jó helyen van az ott.

Irmuska meglehetősen unta az efféle múltidézt. Egyébként sem volt sok ideje. Az elkövetkező hetekben reggeltől estig meszelt, súrolt, virágot ültetett, asztalokat, székeket festett, hogy méltóvá tegye a koszlott raktárhelyiséget a kávéfőző gép fogadására. A prospektusból kivágott fényképét, Rózi néni legnagyobb megdöbbenésére, az ágya fölé erősítette, s esténként, kinyújtóztatva zsibbadt tagjait, minden apró részletét végigtapogatta a tekintetével. Még a kinevezésére sem vágyott úgy, mint arra a gyönyörűségre. Egészen a bolondja lett. Úgy érezte, belebetegszik, ha nem lehet az övé. Csak akkor nyugodott meg, mikor a tanyapénzből végre kifizethette. Olyan hatalmas békesség költözött akkor belé, hogy a maradékot majdnem odaadta Imrének. Az azonban nekirontott, s talán még vérét is veszi, ha a fiatalabbik boszorkány nem áll közjük. Egyik kezével Imrét fogta le, a másikkal Irmuskát lökte ki az ajtón. Még utána is kiabált, de hogy mit, azt már nem értette, mert addigra túl volt a sövénykerítésen. Biztos volt benne, hogy valami átokféle lehetett, jó szorosan összefonta az ujjait, háromszor kiköpött, s a Temetődomb aljáig meg sem állt. Ott óvatosan visszaneézett, de csak a megfeketedett fák integettek felé göcsörtös ujjakkal.

Cseppet sem bánta Irmuska, hogy kidobták a Boszorkánytanyáról, így legalább senki nem kérhetett számon rajta semmit. Másnap hozzálátott a raktár belső átalakításához. A hátsó falra polcokat rakott az üvegpooharaknak két oldalra, körbe meg hosszú, fiókos asztalokat, amiknek a tetejét ügyesen bevonta fehér műanyaggal. A kávéfőző gép közepre, a főhelyre került. Két oldalán, egészen a falig, fejmagasságú paravánnal zárta le a teret. Már csak egyetlen akadály volt hátra, Dudus – becsületes nevén Dvornyik Pista – a varacsikai kocsmáros. Becenevét lila hajszálerekkel átszőtt, rücskös uborkaorráról kapta, mely kajla bajuszra, vastag, előredudorodó szájra konyult lefelé. Az egész egymásra konyulásban volt valami vidám összhang, amit mindig csodálkozó kék szemei tettek még vidámabbá. Dudus úgy tekintett a világba, mint egy ártatlan, nagy, borissza csecsemő, holott ki nem állhatta a bort, kiváltképp a sajátját nem.

Varacsán mindenkinek volt szőlője, de azért szívesen betértek hozzá egy pohárra, megvitatni a világ folyását. Csicsóka Árpi már-már berendezési tárgyként simult bele az egyszerű környezetbe. Nyitástól zárásig támasztotta a pultot, s mivel mindig akadt valaki, aki meghívja, életfilozófiáját, miszerint „élni tudni kell”, naponta többször is közkinccsé tette.

Csicsóka nemcsak mint berendezési tárgy, hanem mint hírforrás is kiválóan funkcionált. Őt küldték át Dudusék időnként Turgyóra, a Café Negróba, kipuhatolni az ellenfél üzletmenetét. – Baj lesz ebből, Dudus – jött vissza egy alkalommal –, megszerez a konkurencia! Erre már a férjét is utánaküldte Dvornyikné, mégis, hogy képzelet Gulyás úr a jövőbeni békés egymás mellett élest. A békét Dudus is szerette, meg nem is mert ellentmondani asszonyának, megtöltött hát két demizsont a jobbik savanyából, hogy a küldetés barátságos szándéka kitűnjék. Annál is inkább, mivel sehogy sem akarta volna, hogy az ő szerény bögrecsárdája a felsőbb hatóságok előtt is ismertté váljék. Tudta ezt jól Gulyás, így hát nyomatékosan kijelentette, hogy *neki* van italmérési engedélye az ÁFÉSZ-től. Engedélye természetesen neki sem volt, no, meg szándéka sem a szeszárúsításra, de ha már így helybe jött a szerencse, nem hagyhatta odébb menni. Alkudozni kezdtek, s a savanya végül úgy összehoronálta őket, hogy egy méltányos, kerek összegben meg is egyeztek, amit Dudus tartozott fizetni Gulyás úrnak az italforgalmazástól való tartózkodás fejében.

x x x

Talyigás Margit gyorsan körbejárta kialvatlan, vérekes szemeit a vállfákra aggatott ruhákon. Eladó sehol, s vásárlónak is egymaga volt, ha ugyan lehetett őt annak tekinteni, hiszen csak bámészkodni akart, valahogy elverni az időt sötétedésig. A váróteremben aludt, aztán

hajnalban, amikor a járőr megérkezett, átment a restibe. Volt szabad asztal elég, délben mégis kirakták, mert csak egy pohár vizet kért. Leült egy padra, s órákon át bámulta a varacskai vasútállomás napszitta paprikavirágait. A szája kiszáradt, akár a virágágyások, megint elkapta az alattomos, délelőtti láz. Vacogva görnyedt előre, s úgy is maradt. Ha nem kellett volna acsarkodó gyomrával megküzdenie, végképp kibékült volna ezzel a mozdulatlansággal, mely térből és időből egyaránt kiszakította. A *nem* létezés áldott pillanatai voltak ezek a percek, vagy talán félórák, órák, hasonlatosak a meghaláshoz. Sajnos azonban mindig idő előtt vége lett, valami mindig visszarántotta testét a fizikai nyomorúságba, mint most is, ez a sarkáig belenyilalló fájdalom, mely helyzetváltoztatásra kényszerítette. Elvánszorgott a nyomókútig, ránehezedett a fülére, de nem tudta megmozdítani. Már majdnem feladta, mikor az állomásfőnök észrevette az eredménytelen próbálkozást, s odalépett hozzá. Egy pillanatilag úgy tűnt, mintha a nő fölismerte volna, de aztán kihunytt szemében az érdeklődés. Nagy, hangos kortyokban, kapkodva ivott, félve, hogy egyszer csak elapad a forrás, de a férfi kitartóan nyomta a kart, míg ő a vízszög alá dugva egész fejét, megmosakodott.

Jobb ötlet híján bement az állomással szemközti ruhaüzletbe. Általában nemigen jutott túl a bejárat ajtókon, ha mégis, árgus szemek lesték minden mozdulatát. Szívesebben álldogált a kirakatok előtt. A tudat, hogy egyedül van a boltban, izgalommal töltötte el. Még mindig csuromvíz volt, szeretett volna valami száraz holmit. Két blúzt vitt be a próbafülkébe. A hely olyan szűk volt, hogy a karját sem tudta kinyújtani, s foga híján a földre hajította narancssárga kötött ruháját. Amint a tükörben megpillantotta görbe vállalai alól előmeredő kulcsontját, lötyögő melleit, csapott csípőjét, elfintorodott. Ki hinné el, hogy ez a kiszáradt test férfiszomjakat oltó, kiapadhatatlan forrás volt nemrég? Hát, többet nem lesz az. Kintről mocorgásféle hallatszott, kapkodva az egyik blúz tetejébe húzta a ruháját, s már fordult is kifelé a másikkal. Az üzlet még mindig üres volt, a pult alól jött a neszezés. A fölemelkedő alak, oda se figyelve tette föl a kérdést: – Jó lesz? „Sajnos nem” – akarta mondani, de az első szó után elakadt. – Talán segíthetek – udvariaskodott az eladó, most már a tekintetét is ráemelve, s mindjárt visszahőkölt, mintha azt kérdezte volna, honnan a csudából pottyant ez ide?

Amikor annak idején Lépes Vince egy könnyű kis búcsúcsókkal, s egy még könnyebb mozdulattal kirakta Talyigás Margitot a gyurkafütyös semmi közepén, nem gondolta, hogy még egyszer viszontlátja, méghozzá ilyen állapotban. A beesett szürke arcból közönyös tekintet meredt rá, az egykor duzzadt ajkak repedezett, keserű vonallá vékonyodtak, s a vastag szőke haj zsiros csomókban csüngött a fül alá.

A szüntelen vándorélet Lépest is jócskán elnyűtte. Ahol csak varrodát hoztak létre az elmúlt évtizedekben, ő mindenütt ott volt. Előbb az asszonyoknál, később a szakszervezetben próbált szerencsét. Szb-titkár, majd a Könnyűipari Dolgozók Szakszervezetének instruktora lett. Járt a vidéket, ma itt, holnap ott, családot sem alapított. Ha rákérdeztek, hogy miért, félig tréfásan azt válaszolta: „A család, az mindig kiszámíthatatlan, a szakszervezet soha”. El is nyerte méltó jutalmát, ezt a kis mintaboltot, amolyan végkielégítésképpen, a mozgalomban végzett két évtizedes munkájáért. Nem mintha visszahúzta volna a szíve Varacskára, de a megüresedett boltvezetői helyen kiemelt fizetést, negyedéves prémiumot, extra juttatásokat kapott, aminek fejében ő is juttatott ezt-azt, akinek kellett. Az életben persze mindig van egy kis hepehupa. Lépesnek például itt volt ez a Derce, meg a férfi ölébe visszakéredzkedő anyja. Erzsi mindig is nehezen engedte el, amit egyszer megkaparintott. Lépeshez, mint jogos jusshoz ragaszkodott, pedig az szabadult volna tőle, másfelé húzta már a húzókája. Nem is Erzsitől, inkább attól a kiszámíthatatlan, furcsa fiától tartott, mert az megüzente neki, hogy kerülje el, ha jót akar. Lépesnek ez nem esett nehezére. Apai szerepkörre sosem vágyott, különösen nem egy félnótás mellett. Meg volt róla győződve, hogy nincs ki a négy kereke. Folyton Irmuska után leselkedett. Ezt magától Irmuskától tudta, aki pár hónapja a legféltettebb titkait is megosztotta vele. Kész örület, hogy pont most került elő az anyja.

– Te meg visszajöttél? – kérdezte nem túl lelkesen. Margit megkapaszkodott a pult szélében.

– Szép – nézett körbe válasz helyett, és megismételte: – Nagyon szép. – Aztán letette a blúzt, s már indult is kifelé. Lépes utána lépett.

– Vidd el!

– Nem kell!

– Úgy értem, vidd el ezt is! – vigyorgott Lépes, és visszatúrte a ruha alól kikandikáló blúz gallérját.

Margitot semmi sem tudta kizökkenteni félálomszerű tompaságából. A leleplezés is hidegen hagyta. Megvárta, míg csillapodik a száraz, fojtó köhögés, aztán átvágott a kocsúton, s elindult a Temetődomb irányába. Nem érzekelte az időt, így azt sem, meddig gyalogolt. Nem vette észre, mikor tűnt el a fény. Az éles kontúrok egyszerre csak összefolytak, s az árokspartra kiöntött csirkebélen marakodó tyúkok eltűntek egy kapu mögött. Csend volt, nyirkos köd szitált egykedvűen a sötétbe boruló tájra. Már éhséget sem érzett, csak egy kődarabot a gyomra helyén. Nem emlékezett rá, hogy ilyen hosszú lett volna az utca. Újabb és újabb vakolatlan házak, idegen kerítések, őrjöngve hörgő kutyák bukkantak elő a puha, testetlen semmiből. Megkönnyebbült, mikor a sor végére ért. Az utolsó háznál a kövesút

kiszámíthatatlan, görbén kanyargó emelkedőben folytatódott. Levegő után kapkodva, de elszántan vágott neki. Nem mintha előre elhatározta volna, hogy visszajön, ez is csak egy hirtelen ötlet volt, amiből a véletlen valóságot csinált. Ha nem teszik ki a kórházból, ha a kalauz nem szállítja le épp Varacskán a vonatról, most nem lenne itt. A temető mögül váratlanul bukkant elő a hosszú épület, s a bedőlt, fõghíjas sövénykerítés. Egy üres göré mellett bejutott az udvarra, amit egy halványan pislákoló karbidlámpa világított meg. A vadkörtefa nem volt sehol. Odalopódzott az elsötétített ablakhoz hallgatózni, de nem onnan, hanem a háta mögül lepte meg egy hang. Már túljutott minden félelmen, a kiáltásra mégis összerezzen, s olyan hirtelen fordult meg, hogy a lendület a fálnak lökte. Az apja állt elõtte, haragos, vad tekintetével. Meg sem öregedett, úgy nézett ki, ahogyan több mint két évtizede itt hagyta, csak a hangja volt pont olyan, mint az Imréé. Aztán már látta, hogy az a vénember, aki minden meglepetés nélkül, közömbösen végigméri õt, az az õccse.

– Beteg vagy!

Nem kérdés volt, megállapítás, hát rábólintott. Erre Imre kinyitotta elõtte az ajtót.

Az asztalon petróleumlámpa égett, imbolygó árnyakkal töltve meg a fehérre meszelt konyhát. A sarokban bevetett ágy, mellette egy széken összehajtogatott ruhák, néhány fehérnemű még a kályha feletti kötelen száradt. Úgy emlékezett, mintha nagyobb és zezgusabb lett volna a helyiség. A szobából halk nyöszörgés szûródött ki, a bátyja bement, s az ajtórésben hánykolódó, nagy, kopasz fejet, sötét szemgõdrõket, beesett arcot pillantott meg. Egészen olyan volt, mint egy közönséges, haldokló vénasszony. A sárga csontváz a zajra hangosabban, panaszosabban nyögött. Az õccse megsimogatta, s megitta valami zöld kotyvalékkal.

– Ő már nem segíthet rajtad – mondta szárazon, mikor behúzta maga mögött az ajtót.

– Nem is azért jöttem.

– Hát akkor miért?

Mióta leszállították a vonatról, motoszkált benne is a kérdés, s ha lettek volna hozzá szavai, válaszol, így azonban csak a vállát vontja meg. Az õccse ennyivel is beérte. Kenyeret s szalonnát tett az asztalra. Az ismerõs mozdulatoktól valahol megmozdult benne a halottnak hitt gyerekkor. Az anyjuk vastag inakkal átszõtt kézfeje, egy letört fülû mázas bögre, a kiporcíozott füstízû katonák, melyekbõl néhány titokban mindig átvándorolt Imre tányérjáról az õvére. Az avas szalonnával együtt küszködve gyúrte lefelé a múlt visszakéredzkedõ gombócait. Az õccse megvárta, míg végez, csak akkor szólt meg:

– Három éve az öreg, tavalymeg anyánk ment el, nincs itt már semmi.

Rég kaput nyitott ő már a semminek. Megbarátkozott vele, mióta készült belé visszahullani. Most mégis kapaszkodót keresett.

– És... Irmuska?

Szívta volna vissza a kérdést az elsötétült tekintet láttán, de későn, az öccse arcát elborította a Talyigás-féle indulat, s a keze felé lendült.

– Itt ült anyánk, ezen a széken, szűkölve, mint egy beteg állat, mert odalett a tanya, ő pedig földönfutóvá vált!

Mutatóujjával minden egyes szónál rábökött, mintha az utolsó ítéletet osztaná. Margit kisebbre húzta magát a széken. Mit akar tőle? Neki semmi köze ehhez.

Bentről újabb panaszos nyögés hallatszott. Az öccse, mielőtt bement, még hozzátette:

– A lányod Turgyón presszós nő, abból a pénzből, amit a tanyaért kapott. Ott megtalálod.

Azt remélte Talyigás Margit, éjszakára meghúzhatja magát Imrénél, de az nem jött elő többet a szobából, így hát köszönés nélkül elment. A temető mellett le kellett ülnie, hogy ziháló tüdejét lecsendesítse. Úgy döntött, ott is marad, míg kivilágosodik. Gyerekkorukban gyakran kiszöktek ide Borbálával, hogy meglessék a halottak titkos éjszakai életét. Letelepdedtek a sírhantok közé, s addig riogatták egymást, míg az esti szürkületben megelevenedtek szemük előtt a szájról szájra járó kísértethistóriák. Aztán lúdbőrösen, leizzadva futottak végig a dűlőúton hazafelé. Ugyan hol lehet most Borbála? Ő volt az egyetlen, akit a múltjából néha felidézett, ha meg akart bizonyosodni róla, hogy az a másik élet valóban létezett. Támaszai voltak egymásnak a bajban, a vékonyka örömben szövetségeseik. Mindig útjában az apjuknak, hiába dolgoztak keményen a kevés kenyérért, amit elpusztítottak, semmi sem volt elég. Borbála lágyabb volt, ő keményebb. Sohasem bocsátott meg az alkuért, amit az apja az idős Szúnyog Pállal kötött. Az ő szegényét árulta ki, a pénzből mégsem látott egyetlen fillért sem, hát otthagya nekik Irmuskát. Cserébe.

Gyenge szellő lopakodott a hantok között, dideregve várta a virradatot.

x x x

A Boszorkánytanya fölött nehéz esőfelhők gyülekeztek, fekete ég alja fogadta a pirkadatot.

– Ki volt itt? – a vajákos asszony vértelen ajkai kimondatlan kérdést formáltak, s a behorpadt, sötét szemgödrökben halvány remény pislákol. Utolsó harcát vívta a vézna test a lélekkel.

– Nem ő – mondta Imre szelíden. Hangjában nyoma sem volt az előbbi indulatnak.

Az öregasszony fölemelte, s rögtön vissza is ejtette inakkal átszótt, csontos kezét, mintha csak legyintene. Megesküdött a nővére halálos ágyánál, hogy egyikükhöz sem hív papot, most mégis félt, hogy nem lesz már ideje megvárni, míg ideér. A nővére még az utolsó pillanatban is tagadta az Urat, aki annyi szenvedést mért rájuk. Nem is volt valódi temetése, Imrével ásták el ketten, akár az elhullott állatot. Pedig a Vasi-hegy túoldalán szépen temettek. Maguk készítette vesszőágyon hordták ki a halottaikat a temetőkertbe, énekszóval és vastaghúsú, illatos virágokkal hintve fel az utolsó utat. Aki haragudott, az is megbocsátott ilyenkor, s az egész gyülekezet elment a végső búcsúra a gyászoló házhoz. Ott még együtt volt a család. Az erdő a házuk tövében kezdődött. Nagy, kerek fenyőrönkökből rakott faház volt, az apjuk keze munkája. Lassan, könnyezve égett, mikor a bozóttűz belémart. Az oltásban mindkét szülőjük és az öccsük is odaveszett, s a két nővér elindult a hegy innenső, lakott oldalára. A varacsikaiak gyanakodva fogadták az idegeneket, s nem engedték a Temetődombnál tovább. Igaz, ők se igen kíváncsiak az emberek közé. Egy elhagyott istállóban húzták meg magukat, s tengődtek azon, amit az erdő adott. Próbálkoztak a varrodában is, de az asszonyok tartottak a fekete ruhás, hallgatag teremtésektől. Rontásról, ártó bűbjéről, szerelmi kötésről suttoztak, s mikor egyikük a saját szemével látta varjúként fölrepülni őket, kiadták az útjukat.

A szóbeszéd azonban, akár a futótűz, tovább terjedt. Kalányosról, Csernekről, Turgyóról kezdtek szállingózni a férjüket, szeretőjüket féltő bajba jutott lányok, asszonyok, de jöttek a Liskán túlról, Gelicéről, Somfáról, Pitnerekről is. Ki ezért, ki azért hozta az élő baromfit, tojást, nyulat, füstölt szalonnát, a nővérek pedig elfogadták, akárcsak az életet, amit a valódi helyett kaptak. Mikor Imre hozzájuk került, mindketten fölismerték benne az öccsüket. Ügyes, szorgalmas fiú volt, s ami a legfontosabb, hallgatag, mint ők. Nem kellett ahhoz sok beszéd, hogy megleljék egymásban az árvaságot. Imre férfi módjára dolgozott, gyerekként viselkedett, hamar megszerették. Csakhogy az öreg Talyigás túl sokat kért érte. Két évig tartott, míg összegyűjtötték. Addigra épp letelt az ideje, akár vissza is mehetett volna a tanyára. De a fiú maradni akart, őket választotta. Kifizették érte, amit az apja kért, s attól kezdve sírni is mertek előtte. Esténként levetették fekete kendőjüket, egymáshoz hajtották szomorú fejüket, és nagy, hangtalan könnyekkel sírtak. Imre zakatoló szívvel leste őket egy sarokból. Találkozott már a szenvedés sokféle arcával. Durván harsogóval, vádlón kiáltóval, szemérmetlenül levetkezővel, de ilyen befelé szivárgó fájdalommal még soha. Aztán egyik este, múltba tévedt, fátyolos tekintettel mesélni kezdtek. És azontúl minden este. Mintha egy réges-régi történetet mondanának egymásnak szüntelen, hogy el ne felejtsek. A mindenkit befogadó, kerek Világmindenség csodáiról szóltak a történeteik.

A Vasi-hegy túoldalán még sértetlen volt a kerek Világmindenség. Növények, állatok, emberek, de még az emberen túli erők is, egyazon anyatermészet gyermekei voltak. Egyik sem akart a másik fölébe kerekedni, egyik sem akart a másik rovására élni. Imre fájdalmas vágyakozással hallgatta őket, s szinte észrevétlenül szippantotta magába a hegyen túli világ. Egyre türelmetlenebbül várta, hogy elteljen a nap, s elérkezzen a mesék ideje. Mászt szinte meg sem hallott. Azt sem, hogy a boszorkányok ágyasának kezdték nevezni a faluban. Letörölte magáról a gonosz nyelvek nedvét, pedig azok elvégezték a magukét, mert mire elérkezett az ideje, hogy feleségnek való után nézzen, egyetlen lány sem akart szóba állni vele.

– Ki volt itt? – A suttogás most még erőtlenebb volt.

– Még mindig nem ő.

A haldokló lemondóan intett. Sóhajtott még egy utolsót, s elindult végre hazafelé, a Vasi-hegy túoldalára.

x x x

Margit a kertek alatti dülőutat választotta, nem akart találkozni senkivel, bár nem sok esélye volt, hogy a hajnali szürkületben több mint másfél évtized után bárki felismeri. Ment előre gépiesen, gondolatok nélkül. Minden porcikája fájt. Az éjszakai didergés helyett most a forróság öntötte el hullámokban. Megdagadt nyelve a szájpadrólához tapadt. Sokért nem adta volna, ha ihat egy pohár vizet. Mászt is érzett. Valami furcsa, rég nem tapasztalt izgatottságot, mely egyre jobban hatalmába kerítette, ahogy Turgyóhoz közeledett.

A buszmegállóban három süvölvény legényke üldögélt egy nagy halom szotyolahéj közepén, s elmerülten vonaglott a táskarádiójukból ömlő rock and roll ritmusára. Margit sikertelenül próbált áthatolni a vastag hangfüggönyön, hogy megtudja, merre menjen. Aztán észrevette a vegyesbolt oldalán a kézzel festett táblát: Café Negro. Nem sietett. Úgy gondolta, szemrevételezi előbb a forgalmat. Szeretett volna elvegyülni a vendégek között, de jó másfél óráig egy lélek sem nyitotta ki az ajtót. A reggeli busz aztán hatalmas tömeget ontott ki magából. Csodálkozott, hogyan férhettek el benne annyian. A hosszú bekötőúton indultak el, néhányan azonban kiváltak a csoportból a kávézó felé. Utánuk sietett.

A kis helyiség egyetlen asztalánál Derce egy gyufásdobozt tologatott maga előtt a „You Are My Destiny” elnyújtott ritmusára. Egy verekedés miatt dobták ki a sertéstelepről, azóta többnyire itt ütötte agyon a napot, így legalább otthon nem volt szem előtt. Nem mintha Erzsi sok beleszólást hagyott volna Talpasnak a dolgaiba. Azt azonban már ő is sokallta, hogy a fia nem tud megmaradni egyetlen helyen sem. Dolgozott az útépítőknél, az állomáson, a

fűrésztelepen, de rövidesen mindegyik munkáról kiderült, hogy nem neki való. A turgyói állattenyésztő telepre is csak az anyja miatt vették fel, mert Erzsi nagy munkabírású, jó gondozó volt. Egy műszakba kérte magukat, s ebből lett a baj. A férfiak ugyanis, látva, hogy állandóan a fia után koslat, mama kedvencének kezdték nevezni Dercét egymás között. Egyik alkalommal, mikor meghallotta, úgy vágta fejbe a csúfolódót a moslékos vödörrel, hogy beszakadt a koponyája. Ha nincs ott véletlenül Bagi Pál, az állatorvos, elvérzik a szerencsétlen, s ezen már Erzsi sem szépíthetett volna.

Az érkezők zsvaja egy szempillantás alatt elnyomta a zenét. Mind egyszerre tolongtak a pultnál, s vaskos tréfákkal ugratták egymást és a kávéfőző lányt. Margit megpróbált keresztülnyomakodni rajtuk, de összeütközött Dercével.

– Mi olyan sürgős? – mordult rá a fiú, felhúzza felső ajkát. A szokatlan látványtól Margit önkéntelenül oldalra lépett, s akkor megpillantotta üvegpoharakat rakosgató lányát. Arra a másikra, a négyévesre már nem emlékezett, de ezt itt, a szürke szemeiről azonnal felismerte. Rosszabb volt, mint hitte. Alig elviselhető. Egyszerre volt közel és távol, ismerős és teljesen ismeretlen. Mondani akart valamit, de csak állt, megint kizökkenve térből és időből, miközben semmivé foszlott a megismételhetetlen pillanat.

– Mi tetszik?

A lánya hangjában bizalmatlanság csengett. Tekintete végigsiklott a beteg testen lógó rikító színű ruhán, s egy sötét sárfolton megállt. Látszott az arcán, tudja, kifélével van dolga. Margit legszívesebben kifordult volna az üzletből, mégis azt mondta:

– Egy pohár víz, az jó lenne.

– Azt a nyomókútnál is ihatott volna!

Irmuska hangja ingerült volt, s akkora lendülettel csapta le elé a poharat, hogy a víz nagyobbik fele kilocsant. Margit nem nyúlt utána, a keze egyébként is reszketett, csak bámulta, míg erőt gyűjtött a kimeneküléshez.

A legelső vonatra felszállt, csakhogy minél előbb eltűnhessen Varacskáról. A reszketése fokozatosan enyhült, de nem merte elengedni a kapaszkodót, inkább lecsúszott a végibe. Mégis csak meg kellett volna innia azt a pohár vizet, szinte összeragadt a szája a szárazságtól. A kalauz már csak legyintett, mikor ismét meglátta, s átlépett rajta, mint egy rongycsomón. Ettől kissé megkönnyebbült, talán így visszajuthat a kórházba. A főorvos megengedte, hogy maradjon még egy darabig, aztán mégis kirakták, mert kellett az ágy valakinek. Pedig az volt élete legjobb ágya. Tiszta párna, vasalt lepedő. Egészen elfelejtette, hogy ilyen dolgok is léteznek a világon. A peronon huzat volt, de nem volt ereje felállni, hogy becsukja az ablakot, majd a felszállók a következő állomáson. Ott sokan szálltak fel, egy

darabig kerülgették, aztán szóltak a kalauznak. Az a cipője orrával megemelte, majd visszajejtette az élettelen kupacot.

Mióta Rózi néni a baromfiudvart az utcai frontra telepítette, etetés közben igen jól elszórakozott. Ha gazolt vagy füvet tépett a nyulaknak, Kamilla, a simogatáshoz szokott, kopasz nyakú tyúkocska, fölült a hátára, s onnan kotyogta el, ki mindenkit hozott a busz aznap a faluba. A Cafè Negróból kilépő nőt is rögtön jelezte. Rózi néni, ahogy főlegyenesedett, látta, milyen ágrólszakadt. A ruhája, az arca... Hirtelen megmarkolta a szakajtót, fohászodott egyet, s már futott is befelé, hogy tanúságtevőnek előhívja az urát, de mire az magára kapkodta a melegítőalsóját, a nő már eltűnt. Biztos volt benne, hogy Margitot látta, s ez újra felébresztette nehezen elaltatott lelkiismeretét. Amióta Irmuska hozzájuk költözött, naponta elhatározta, hogy odaáll elé az igazsággal, de aztán valahogy mindig elmaradt. Margit váratlan felbukkanását mindketten intő jelnek tekintették. Alig várták, hogy Irmuska hazaérjen. Nemigen tudták, hogy fogjanak hozzá, de Irmuska evés közben maga kezdett mesélni a félnótás nőről, aki kért egy pohár vizet, aztán anélkül, hogy megitta volna, kiszaladt az üzletből. A két öreg zavartan nézett egymásra. István bácsi a torkát köszörülte, Rózi néni a terítő rojtjával bajlódott. Majd egyszerre kezdtek beszélni, végül csak Rózi néni, de István bácsi állandóan kijavította, így csak lassan jutottak előre a történetben, amelyből Irmuska végre megtudhatta, ki volt az idegen nő, s mi történt vele és Szúnyog Pállal, huszonhárom évvel azelőtt a hegyen túli, öreg prэшázban. Olyan volt, mint egy mese. Úgy is hallgatta, s szinte sajnálta, mikor a végére értek. Várakozással néztek rá, ő azonban, mindössze egyetlen megjegyzést fűzött a hallottakhoz: – Fizetni fog.

Mindig azt mondták neki, hogy még a nevét sem ismerték a férfinak, akivel az anyja szégyent hozott rájuk. Nem csak az agyába, a lelkébe is beleégették a szót: szottyantott. Nagyon is megillette őt az a tanyapénz. Most majd a nagyanyja után az apja is fizetni fog neki. Úgy látszik, a Sors mégsem apránként, lépésről lépésre, hanem kifürkészhetetlen szeszélye folytán egyszerre adja meg, ami jár. – Fizetni fog! – ismételte meg elszántan, de a füstös-rekedt hang türelemre intette: „Olyan ajándék ez – suttogta –, amit óvatosan, a megfelelő pillanatban kell kibontani, hogy a legtöbbet lehessen kivenni belőle.”

A reggeli és délutáni műszakba érkező férfiak mind a Cafè Negróban gyűjtöttek erőt a kávézaccból, no meg Irmuska szép perspektívájú dekoltázsából, ami tovább borzolta a változások szavára süket turgyóiak kedélyét. Nekik ugyan nincs lelkészük, de ilyen istentelen öltözéket mégsem visel náluk senki – szólt az asszonykórus. Talpasné ezúttal is az élükre állt.

Azt javasolta, menesszenek küldöttséget a két falu nevében Szögi tiszteletes úrhoz. – Jó ízlésbe tipró viselkedésre nem elég a nyájas példabeszéd! Kiprédikálást követelünk! – tüzelte az asszonyokat, s ki is választott kettőt közülük maga mellé, de a varacsikaiak végül leszavazták, mert Irmuska már régóta nem járt át az istentiszteletekre, akkor meg mi értelme lett volna? Irmuska tett a zúgolódásukra. A fiatalok különben is odavoltak, mert teleragasztotta a falakat sztárfotókkal, a mennyezetre pedig fölfestette, hogy „Café Negro”. A sikeren felbuzdulva még egy magnetofont is szerzett, s ezzel végleg pont került a dekoltázs-vitára. Faltól falig hömpölyögtek a divatos szerelmes slágerek, amiket Gulyás úr egyre fancsalibb képpel hallgatott. Kifelé állt már az ő szekérrúdja, mielőtt igazán befelé állhatott volna. Kárpótlásul egyre szemérmertlenebb áron szállította az üdítőket, süteményeket, szendvicshez valót, csak hogy Irmuska addigra rájött, hogyan lehet belőlük felesleget csinálni, így, egyelőre, mindketten hallgattak.

A látszatbéke egészen addig tartott, míg Lépes Vince fejében szöveget nem ütött a divatbemutató gondolata. Az ötlet Irmuska fejéből pattant ki, mert Lépes panaszkodott, hogy leült a forgalom, csökkent a jutalék, s már az „egyéb költségeket” is alig tudja fizetni, pedig attól függött az egész üzletmenet. Az egyéb költségek fejében lehetett török bőrkabáthoz, olasz farmerhez és orkándzsekihez jutni, ha meg nem lehetett, akkor azért kellett fizetni, hogy legközelebb lehessen. Irmuska hálás tanítványának bizonyult. Leginkább a felesleg elkönnyvelése érdekelt, így egyre több időt töltött Lépeessel az üzletben. Az esti busszal ment át, nem kis fejtörést okozva ezzel az utazóközönségnek, főleg pedig Dercének, aki egészen Lépes üzletéig követte. Apja iránti ellenszenvét lassan gyűlöletté hevítette a féltékenység, aminek – kár lenne tagadni – volt is némi alapja. Bizony megfordult Lépes Vince fejében néhány apróra kimunkált gondolat Irmuskával kapcsolatban, melyeket úgy melengetett az inge alatt, mint Rózi néni a naposcsibéit télvíz idején. Irmuska azonban kézben tartotta a szálakat, s felváltva játszotta ki egymás ellen apa és fia gerjedelmét. A divatbemutató különben is egy csapásra véget vetett mindkettőnek.

Egy szép napon Lépes Vince jelent meg a Café Negróban. Nem volt ez szokása, tisztes távolságot tartott az üzleti köreiben csak szatócsként emlegetett Gulyástól. El lehet képzelni a csodálkozást, mikor – elegáns, öszülő úr társaságában – egy piros Zastavából kilépett az üzlet előtt. Egész Turgyó ott csodálkozott. Gulyás úrnak ezenfelül azzal a képtelenséggel is szembesülnie kellett, hogy Irmuskához jöttek. Mi több, egy egész órát töltöttek odabent. Hiába faggatta a mindig ott lebzselő Dercét, az egy szót sem hallott abból, amit beszéltek. –

Suttogtak tán? – mérgelődött Gulyás, de mikor Derce igenlően meglóbálta hatalmas fejét, balsejtelmek kezdtek gyötörni.

Az őszülő urat Rezsőnek hívták. Zöld kockás felöltőjéhez virágmintás inget és díszsebkendőt viselt. A hatást némiképp rontotta ugyan, hogy ugyanaz az émelyítő gyöngyvirágyillat lengte körül, mint Gulyás urat, de Irmuska így is el volt ragadtatva. „Hivatásos divatbemutató-rendező” – súgta oda Lépes. Rezső szertartásosan kezét csókolt, megdicsérte a kávé, a dekorációra meg azt mondta, hogy egyenesen fenomenális. Még jegyzetelt is, miközben Irmuska a kiárusítással egybekötött divatbemutató állomásait sorolta: – Tölöske, Gelice, Somfa, Pitnerek, emitt Kalányos, Csernek, Varacska, az egész elfekvő raktárkészlet garantáltan el fog kelni.

Rezső nem győzte ismételni, mennyire fenomenális az ötlet. – Magácska egy östehetség – duruzsolta, s ez egyszer komolyan is gondolta. Gyors fejszámolás után közölte a végeredményt: négy lánnyal a hét helyszínt megcsinálja nekik hetvenezerért.

Irmuskáék lefórázva álltak a járdán, mert akkor már a kocsiig kísérték. Miután elment, Lépes azt mondta, Rezső fontos ember, ráadásul ismer egy csomó ugyancsak fontos embert, s ha ennek a körútnak sikere lesz, azzal Irmuska is megalapozhatja a jövőjét, de pénze, sajnos nincs. Irmuska megemléltette, hogy esetleg kérhetne kölcsön Gulyás úrtól, most, hogy ilyen szépen beindult az üzlet, de Lépes közölte, hogy kóklerekkel nem működik együtt.

Újabb álmatlan éjszakák következtek. A tanyáért kapott pénzből maradt még húszezer forint, de ahhoz nem akart hozzányúlni, pedig az Ürdög már fészkelődött benne. Egy hét múlva ígértek választ, de a hét még le sem telt, Rezső újra jelentkezett. Egyáltalán nem akarta sürgetni a dolgot, csak meghívta őket a következő bemutatójára, nézzék csak meg, mit kapnak a pénzükért.

Lépes általában ráérezett a jó befektetésekre, így rövid tusakodás után felajánlott Irmuskának egy szilvakék kiskosztümöt a bemutatóra. – Mintha rádöntötték volna – lelkendezett, s egy műértő mozdulattal feltornyozta a lány haját a feje búbjára. Irmuska boldogan forgolódott a szűk próbafülkében, bár a karját ő sem tudta kinyújtani benne.

A nevezetes nap előtt, Rózi nénivel nem lehetett bírni. Valamennyi ládikáját feltúrta, naftalinszaggal töltve meg az egész házat. Egyikből egy sálat, másiból egy vállkendőt halászott elő, s kifényesedett arccal repült vissza rajtuk a hajdanvolt szüreti multságok és aratóbálok idejébe. – Akkor még nem voltak a népek egymásnak ellenségei. Szüretkor átjöttek a tölöskei, gelicei, somfai, pitnereki, kalányosi, cserneki legények. És persze engem is

elvitte az édesanyám Turgyóra, mikor eladósorba kerültem. – Itt a történet István bácsi felé kanyarodott, s aztán már csak körötte keringett tovább. István bácsi szemérmes hallgatással tűrte, szelíd „no-no” közbeszúrásokkal fékezve a túlzó szóáradatot. – Ez nagyon szép – sóhajtozott Irmuska, s közben azon törte a fejét, hogy úszhatná meg azt a horgolt gallért, amit Rózi néni mindenáron rá akart sózni.

Noha a bemutatót hatra hirdették, a városi kultúrház már fél hatkor zsúfolásig megtelt, amint azt Rezső a bejáratnál, ahol fogadta őket, tudatta velük. Ezúttal sárga kockás zakót és koromfekete haját viselt, amelyből az ősz szálak teljesen eltűntek. Személyesen kísérte őket a díszvendégeket megillető első sorba. Irmuska a megtiszteltetéstől szinte zavarba jött, s áldotta az eszét, hogy nem engedett Rózi néni csipkegallérjának. A műsort végül is csak háromnegyed hétkor tudták megkezdeni. Ekkorra érkezett meg az egyszemélyes zenekar, amely minden bemutatott ruhadarabot hatalmas dobpergéssel és cintányérütésekkel kísért, mialatt Rezső lassan körbeforgatta a lányokat, hogy minden oldalról jól látható legyen a lényeg. A lányok kedvesek voltak, integettek, és csókokat lehettek az ujjuk hegyéről a közönség felé. A szünetben Rezső meghívta őket a büfébe, főtt debrecenire. Szalvétába tekerve, a hüvelyk- és mutatóujja közé fogva óvatosan harapdálta, és közben többször megjegyezte, mennyire fenomenális Irmuska kiskosztümje. – Ez a termet, kifutóra termett – sütötte el jól bevált viccét, amiről Lépes félhangosan megjegyezte, hogy rossz vicc volt. Az előadás második felében tovább forrósodott a hangulat, mert a lányok bemutattak néhány fürdőruha modellt is. A férfiak kórusban kommentálták a látottakat, vagyis mindazt, ami a lányokról eszükbe jutott, úgyhogy Rezső konferáló szövegére már nem is volt szükség. – Na, milyen volt? – ölelte át atyailag a vállukat az est végén, mikor a büféből előkerült. Irmuskát a vörösbor és a gyöngyvirág bizzar illatkeveréke megakadályozta az azonnali válaszádsban, pedig addigra úgy érezte, hogy ebbe a férfiba bele tudna szeretni.

Ezek után nem volt kérdés, hogy megrendezik-e a hét községre szóló divatbemutatót, a kérdés továbbra is csak az volt, hogy miből. Mivel a cél Lépes évek óta elfekvő raktárkészletének a kiárusítása, nagyvonalúan felajánlotta, hogy ha „valaki” megelőlegezné az összeget, ő azt negyven százalékos kamattal fizetné vissza, ami közel harmincezer forint tiszta nyereséget jelentett. Irmuska elérkezettnek látta az időt a Sors küldte ajándék kicsomagolására. Mióta ismerte az okát Szűnyog elutasításának, még örült is neki. Így legalább a saját fegyverével kényszerítheti térdre. Nem kellett attól tartania, hogy kiutasítja a házból, hogy keresse a maga fajtáját, mert épp hogy a maga fajtájához készült. Nem kérni, könyörögni, hanem üzletet kötni. Olyan üzletet, aminek ő diktálja a feltételeit. Napokig

eljátszozott a gondolattal. Elképzelte a jelenetet, akár egy filmben, elpróbálta a párbeszédet, s közben egyre magabiztosabb lett.

A harmadik napon, késő délután szánta el magát a látogatásra. Csak Szúnyognét találta otthon. Mióta beült a postahivatalba – amit a rossz nyelvek szerint a férje megvásárolt neki Inci halála után –, még feljebb tolt az orrát. Pedig hol volt már a régi Hivatal! Már csak tejes Bözsi kuporgott a lépcsőjén, hűségesen. Az eltolható kis ablakban mindig ott díszelgett a „Rögtön jövök” felirat, ami annyit tett, hogy Szúnyogné hazaugrott rántást kavarni, babot fejteni, vagy mosottat teregetni. Bizalmatlanul méregette Irmuskát, ugyan, mit akarhat, de hogy nem tudta kiszedni belőle, otthagya a konyhában, s csak mikor az ura hazaért, nyitotta rá újra az ajtót, nagy lendülettel, vagy inkább indulattal. Irmuska nem sokat teketóriázott, elégszer elpróbálta a szöveget: *az árát akarja annak, hogy továbbra is szottyantott maradjon.* Álltak egymással szemben, Irmuska elszántan, Szúnyog közömbösen. Tudta, hogy elérkezik egyszer ez a pillanat, mert nincs titok, míg élő tanúk vannak, mégis azt remélte, hogy Incivel eléggé megbüntette már az Úr.

– Én megfizettem – motyogta maga elé.

– De nem nekem! – Irmuska hangja úgy csattant, mint az ostor. Megvonaglott tőle Szúnyog arca, pedig nem is érte el. Mással volt neki elszámolása. Tekintete a falakon túl, a távolba meredt. Irmuska arra számított, hogy az apja majd tagad, szitkokat szór rá, fenyegetőzik, mindenre fel volt készülve, csak erre nem. Sokáig álltak így, ebben a hallgatásban. Mikor Szúnyog visszatért a falon túlról, azt kérdezte: – Mennyi?

Aztán papírost, tollat tett a lánya elé, és leíratta vele: beismeri, hogy aljas hazugsággal próbálta megszarolni őt. Másnap Irmuska megkapta az ötvenezer forintot.

Kétfelé bontotta, egyik felét az ünneplő cipőjébe, a másikat a párnája alá dugta. Aztán mégis inkább három részre osztotta, jutott belőle a szekrény aljába is, de így sem tudott aludni tőle. Elővette, nézegette, legszívesebben a bőre alá dugta volna. Az Ürdög gratulált magának.

A vasárnapi istentiszteletet követően a templomkert gesztenyefái versenyt sóhajtoztak Szögi tiszteletes úrral, aki a megélnékülő szélben mozdulatlanul nézett a távolodó férfi után. Utoljára Inci halálakor járt nála. Hosszan beszélgettek bűnvallásról, bűnbocsánatról. Akkor is, most is hiába. Szúnyog minden vasárnap ott ült a padosorokban, kivörösödött arccal fújta a zoltárokat, atyafiságos lélekkel és jelentős adományokkal támogatta a gyülekezetet, mégis idehozta ezt a gyalázatos papírt, hogy *ő* adjon neki hitelt Szúnyogné előtt. Viszolyogva tekintett a megátalkodott férfi után, aki még írást is szerzett az ártatlanságáról. Mintha Isten

nem ismerné az igazságot. Öreg professzora a soproni teológián gyakran figyelmeztette őket, hogy feladatuk nem a megbocsátás, hanem a bűntől való megszabadítás. A bűntől való szabadulás a beismeréssel kezdődik. Aki nem mer szembenézni korábbi önmagával, aki nem megy át a felelősségvállalás tisztítóüzén, az nem szabadulhat, az előbb-utóbb elbukik. Ezt próbálta megértetni Szúnyoggal, de úgy látszik, hiába. A férfi alávaló próbálkozását az isteni kegyelem kijátszására a lelkész személyes kudarcának érezte. Ezért szakadt fel belőle az elkeseredett sóhaj, mikor magára maradt: – Uram, hogyan szálljak szembe az emberi gyávasággal? Hogyan akadályozzam meg, hogy kalmár imádsággal próbálja megváltani az üdvösséget?

Sokáig várta Szögi Bernát a feleletet ott az öreg fák alatt, de az nem érkezett meg, talán mert erre a kérdésekre az Úr sem tudta a választ.

x x x

Tölöskén, Gelicén és Somfán minden olajozottan ment, a botrány a pitnereki divatbemutató után tört ki, mert elfogyott a raktárkészlet. Addigra azonban már híre ment a soha vissza nem térő vásárlási lehetőségnek, ezért az asszonyok megrohmozták a piros Zastavát, amelyen Rezső a lányokat menekítette. Előre zsebre vágta a hetvenezret, így könnyedén kijelenthette, hogy a körülményekre való tekintettel nem vállalja a további fellépéseket. Kárpótlásul viszont felajánlotta, hogy igénybe veszi Irmuska fenomenális képességeit egy nagyobb tétel bőrkabát és farmer „terítéséhez”. Meg is jelölte azokat a megbízható, kipróbált üzletvezetőket, akiket be lehetne vonni a lebonyolításba.

– Az áru közvetítőn keresztül érkezik, és nem lesz hálátlan a feladó – kacsintott jelentőségteljesen. Irmuska tudni akarta, hogy ez pontosan mit jelent, de Rezső nem árult el többet. Néhány nap múlva ismét jelentkezett. A megbízója felhatalmazta, hogy közölje, ha meg lesznek vele elégedve, idővel szó lehet egy ellenőri állásról is a Központban. Irmuska szíve nagyot dobbant.

– És mit kell ellenőrizni? – kérdezte tettetett közönnyel.

– Természetesen, hogy nincs-e csempészáru a pult alatt – szellemeskedett Rezső, noha ez volt a vérfagyasztó igazság. Irmuskának el kellett ismernie, hogy még Lépesnél is szárnyalóbb fantáziájú, vérbeli üzletemberrel hozta össze a jó szerencséje. Egyre jobban imponált neki Rezső.

Gulyás urat nem hagyták cserben a megérzése. Néhány hét múlva Irmuska búcsút mondott a Café Negrónak.

– Üzletkötő leszel, mikor végre egész Varacska idejár? Én álljak talán a gép mögé? – siránkozott, és beállt. Az eredmény lesújtó volt. Dudus poharazója új életre kelt, Gulyás úr pedig lehúzhatta a rolót.

A Café Negro csendben kimúlt ugyan, de nem múlt ki Gulyás úrból az önérzet. Végére is, ő csinált Irmuskából valakit! Ha ő nem karolja fel, még mindig a varacsikai postahivatalban penészedik! És mit kapott érte? Na, arról jobb nem beszélni. Beszélt tehát másról. Arról kezdett duruzsolni Dercének, ő bizony nem hagyná, hogy csak úgy, lecsapjanak egy nőt a kezéről. Ráadásul olyan vén kecske, mint Lépes, aki – köztudottan – nemcsak Dercének, hanem Irmuskának is az apja lehetne! Hogy ezt a feltevését pusztán Lépes életkorára alapozta-e, azt nem fejtette ki, Dercénél így is célba ért.

– Az a szemét újabban mindenhová az autóján furikázza a kurvát – fakadt ki elkeseredetten az anyjának, mire Talpasnéban fölébredt a gyanú. Ezek ketten nemcsak őt, hanem ezt az ártatlan gyermeket is csalják! Ez már túl sok volt anyai szívének.

– Majd én megmutatom annak a divatbemutatókon kivakaródzott tanyasi libának, hogyan kell a ganajt a cipőjéről lekaparni! – fogadkozott, és csak az alkalmat leste, hogy a szottyantottat elkaphassa.

Irmuska külseje valóban megváltozott. Vastag varkocsát divatos sassonra vágatta, gömbölyű hátsóján olasz farmernadrág, hatalmas keblein lasztex felső feszült. Ahány vénasszony volt Turgyón, mind ezen köszörülte a nyelvét a vegyesboltban, jóleső kárörömmel körbecsipkedve Gulyás urat is.

– Irigyek – legyintett Rózi néni. Büszke volt a feltörekvő rokonra, bár az átváltozást egy kicsit gyorsak találta. Egyik nap degeszre tömött jutazsákot pillantott meg a verandán.

– Majd jönnek érte – mondta Irmuska, s a délutáni busszal meg is érkezett tejes Bözsi a kislejtezett ruhákért.

– Ugyan mihez kezdesz ennyi holmival? – érdeklődött Rózi néni.

– Rongyókának – mutatott készségesen a magához ölelt piszkos rongykötegre.

– Rongyókának? Még mit nem! – kiáltotta Rózi néni ijedten, s azonnal lázas válogatásba kezdett. A ruhák nagy részéről ki is derítette, hogy jó lesz még valamire, így tejes Bözsi igencsak szerény zsákmánnyal távozott. Rózi néni nehezen viselte a dolgok könnyelmű herdálását. Mondta is az urának, hogy ha ilyen jól megy Irmuskának, talán fizethetne valamit a szobáért, de István bácsi letorkolta.

– Rokontól csak akkor fogadunk el pénzt, ha maga ajánlja föl, ez meg, ugye, nem történt meg.

Rózi néni ezt kénytelen volt belátni. A ruhákon kívül egyebet is szeretett volna átmenteni a régi Irmuskából. Idegenül méregette az égből pottyant dámát, aki egyszeriben kalóriadúsnak találta az abált szalonnát, egészségtelennek az erős paprikát, a friss tejfelt meg pakolásnak, a képére kente. A legjobban mégis az bántotta Rózi nénit, hogy újabban átaludta a vasárnapi istentiszteleteket. Mintha nemigen akaródzott volna neki átmenni Varacskára. Ezt aztán addig dörgölte az orra alá, míg Irmuska meg nem ígérte, hogy legközelebb elmegy vele.

Néhány hét elteltével az üzleti körutakhoz már nem vette igénybe Lépest. Rezső az áru terítéséhez átengedte a piros Zastavát egy Bélus nevezetű, halk szavú, vékonydongájú sofőrrel. Az első napon kiderült, hogy Bélusnak kifogástalan a modora, és nemcsak a menő slágerek szövegét, hanem az aktuális sztárpletykákat is ismeri. Az egyetlen zavaró tényező az volt benne, hogy ugyanazt a kölnit használta, mint Rezső. „Úgy látszik, vonzom a gyöngyvirágillatú férfiakat” – gondolta csüggedten Irmuska, amikor először beült mögé. Ettől eltekintve remek párost alkottak. Irmuska rutinosan „beénekelte” az árut, Bélus villámgyorsan rakodott. Az egész húsz percnél nem tartott tovább. A komplikáltabb eseteknél is – rossz memóriájú üzletvezetők, hiányos mintakollekciók, kifizetetlen tartozások – Irmuska intézkedett, kevés szóval, hatékonyan, míg Bélus kint várakozott az autóban. Rezső elégedett volt. Hat hónap múlva megemelte a jutalékát, vacsorákra vitte, ahol fontos emberekkel találkozott, és állandó díszvendége lett a divatbemutatóknak. Egy idő után azonban Irmuska többre vágyott. Egész konkrétan: Rezsőre. A nagyvonalúságára, az érzékenységére, a kifinomult ízlésére. Egyre egyértelműbb jelzéseket adott neki, de Rezső, mintha nem vette volna észre, úgy viselkedett vele is, mint a többi lánnyal. Valamennyijüket egyfőrmán fenomenálisnak tartotta, de nőként egyikükről sem vett tudomást.

Irmuska életében először érezte, hogy szüksége van valakire, s ez önmagát is meglepte. Soha nem vágyakozott az „erős” férfi után, maga akart erős lenni. Úgy járt-kelt közöttük, mint bábjátékos a bábui között, mert a Gulyás úrtól szerzett tapasztalás után meg volt győződve róla, hogy csak bajnak kapták az Úrtól azt a lógó többletet, mely se nekik, se másnak örömet nem szerez. Ez volt a helyzet Rezsőig, de egy furcsa álom ráébresztette, hogy Rezső egészen más. Álmában a férfi kocsiában ültek. A rádióból halk zene szólt, és Rezső azon a selymes, lágy hangján az aznapi bevételt számolta. Irmuska elnézte szépen manikűrözött körmeit, fúrge ujjait, melyekkel a bankjegyeket forgatta, s még a pecsétgyűrűjét is szeretnivalónak találta. Egyre távolabbról hallotta a számolást, s hirtelen mintha az autó emelkedni kezdett volna velük. Egyre följebb és följebb, mígnem már csak apró makettnek

tűnt a vasútállomás, a templomkert, a parókia, a postahivatal, a Szűnyog-ház, s a keservesen hosszú dűlőút végén a Talyigás-tanya. Udvarán porszemnyi férfiak álldogáltak. Az arcukat nem ismerte föl, de tudta, hogy a nagyapja van odalent Szűnyog Pállal, Gulyás úrral, Dercével meg Lépes Vincével. A piros Zastava széles kört írt le fölöttük, aztán egy helyben lebegett az öklüket fölfelé rázó alakok fölött. Egyszer csak Rezső kigombolta a sliccét, és vastag sugárban körbehugyozta az egész társaságot. Irmuska a diadalmas örömtől felébredt. A szíve csordultig tele volt hálával, mivel azonban ezt az érzést nem ismerte, azt hitte, szerelmes. Egy váratlan mozdulattal elkapta Rezső nyakát, de mielőtt a száját elérte volna, az kiszabadította a fejét, jól beverve a szélvédőbe. Kínos jelenet volt, mindketten kényszeredetten nevettek.

A következő héten mintha Rezső került volna, nem találkoztak. Irmuska úgy érezte, feltétlenül beszélnie kell valakivel hirtelen ébredt vonzalmáról. Bélus mindig tartózkodó volt, csak az útra összpontosított. Ha néha megálltak egy kávéra, gyorsan lehajtotta, s sietett vissza a kocsihoz. Mindössze annyit tudott róla, hogy az anyjával él, s hogy Rezső egy bárban szedte föl. „Hallgatni mindenesetre tud” – állapította meg Irmuska, s puhatólózni kezdett, van-e Rezsőnek valakije.

–Van – jött a lakonikus válasz. Irmuska beleremegett, de folytatta.

– És ki az a nő?

Bélus egy darabig hallgatott, aztán, változatlanul az útra meredve, halkán azt mondta:

– Én.

A bűn ilyen egyszerű megvallása letaglózta Irmuskát. Hallott már a szerelem isten ellen való formáiról, de még soha nem találkozott ilyen izgató közelségével. Kíváncsisággal vegyes borzongással pislogott Bélusra, aki továbbra is az utat bámulta.

–Tényleg? – Próbált könnyed lenni, de a hangja megbicsaklott. Hazáig nem beszélgettek. Sokáig azt hitte, Bélus bolondot csinált belőle, mert hiába figyelte őket árgus szemekkel, semmit sem vett észre a kapcsolatukból. Aztán, úgy két hónappal a történetek után, Rezső bemutatta az új sofört.

– És Bélus? – kérdezte megjátszott csodálkozással Irmuska.

– Annak már vége – sóhajtott Rezső félreérthetetlen szomorúsággal.

Ahogy az utód végigmérte Irmuskát, abból azonnal látni lehetett, hogy nála aztán minden rendben van, de Irmuskának elege volt a szerelemből. Egyébként sem volt szimpatikus az új fiú. Hallgatott ő is, de valahogy másképp, mint Bélus, és mindig ott bujkált a szája sarkában egy gúnyos kis félmosoly.

Pünkösöd után átment Varacskára a templomba. Nem Rózi néni, hanem Rezső miatt, akit bűnös hajlamai ellenére sem tudott kivenni a fejéből. Meg volt róla győződve, hogy ez is a füstös műve. Először azt hitte, egyedül van, de váratlanul megmozdult az első padban egy térdeplő alak.

Tejes Bözsi Rongyókát az olvasótámlára fektette. Öreg arcán föl-le futottak a ráncok, érte imádkozott. Ugyan, mit motyoghat? Irmuska is szívesen megvallotta volna, hogy életében először egyedül érzi magát, de nem tudta eldönteni, beszélhet-e egy ilyen... Rezsőről, a szent helyen. Azelőtt, ha a nagyanyja zsoltáros könyvéből énekeltek, vagy az igehirdetést hallgatták, soha nem gondolt rá, hogy személyes mondanivalója is lehetne az Úr számára. Most meg, mikor lett volna, nem találta hozzá a megfelelő szavakat. Tekintete a barkákkal díszített fátáblára tévedt. Még ott volt rajta az előző heti szakasz: „Teljesedjete Szentlélekkel...” Ezek is mindig más tanácsot adnak, mint amire szükség lenne! Még szerencse, hogy nem találkozott a lelkész úrral, mert az rögtön meglátta volna a szemében, kivel szeretne ő most beteljesedni. Már ha tényleg olvas a tekintetekből. Még a gondolatára is összerezett, pedig nem láthatta, hogy a parókiára vezető átjáróból Szögi Bernát őt figyeli. A délutáni bibliakörre jegyzetelt, mikor észrevette a kavicsos úton közeledő nőalakot. Megörült az újbóli viszontlátásnak, a beszélgetés lehetőségének. Épp be akart lépni, amikor Irmuska letette az egyik padra a visszahozott Bibliát, és sietve távozott.

Kint a templomkertben néhány asszony a virágágyásokat rendezte. Hátuk mögé került a lány, de Talpasné így is észrevette.

– Micsoda megtiszteltetés! – süvített félé gúnyosan, s máris ott állt előtte egy fõghíjas gereblyét szorongatva. Csakhogy elmúlt már az az idõ, mikor Talyigás Irma, a sokszor megszégyenített, a sokszor megkiabált tanyasi szottyantott leszegett fejével ment el mellette. Egy szempillantás alatt eltűnt iménti tétovásága, kezeit csípõre tette, s várakozóan nézett rá. Talpasné egész belsejében reszketett ekkora pimaszság láttán. Régóta készült a találkozásra, s ha nem bámulta volna a többi asszony, most számon kéri rajta Lépezt, ehelyett csak annyit préselt ki a fogai közül:

– Mit akarsz te a fiamtól?

Irmuska hallotta a kérdésben azt a ki nem mondott másikat is. Lassan, majdnem jószágon elmosolyodott.

– Imádkozzon, hogy ne akarjak tőlük semmit! – A többes számot értette az asszony, tágra nyílt pupillájában rémület villant.

„Hát ennek is eljött az ideje” – hallotta Irmuska a füstös-rekedt hangot, de ezúttal nem a fülében. Mintha a gyomrából, vagy még inkább a belei rejtett kanyarulataiból tört volna elő, s áradt szét az egész testében.

x x x

Úgy van az, hogy az emberrel egyszer fut a szekér, máskor meg áll. Rezsővel az utóbbi időben megállt. Bélus elvesztésétől őszintén szenvedett, ezért egymás után mondta le a fellépéseket, indokolatlanul jeleneteket rendezett, végül a lányok, megelégedve hisztérikus kirohanásait, faképnél hagyták. Bezárkózott második emeleti legénylakásába, és két hétig még a telefont sem vette föl. Hogy mit csinált ott ezen idő alatt, örök rejtély marad. Amikor jó pár kilóval soványabban, kialvatlan, karikás szemekkel, lenőtt ősz hajjal és gyűrött ingben előkerült, Irmuska azonnal látta, hogy ez a Rezső, már nem az a Rezső. A férfi iránti lelkesedése, akár egy könnyű gyomorrontás, úgy múlt el. Elhatározta, hogy maga veszi kezébe az ügyeit, nem kockáztathatja a jövőjét egy széthulló Rezső miatt. Egyébként is, bemutatta már Lipták úrnak, aki azt a bizonyos ellenőri állást kilátásba helyezte, nem volt többé szüksége rá. Túlhaladt rajta az idő, akárcsak Gulyáson és Lépesen. „Mindenkire arra kell használni, amire lehet, és addig, amíg lehet” – mondta egyszer Lépes. Ezt mindenesetre jól megjegyezte magának.

Lipták a bemutatkozáskor nem említette a keresztnévét, de nem is volt rá szükség, mert, mint később kiderült: a vezetéknevére is hitelt lehetett fölvenni a divatszakmában. Mikor Rezső kiment a férfimosdóba, megkérdezte Irmuskát, mit szólna egy közvetlen tranzakcióhoz. Mindez záróra előtt történt, Rezső különben is túl hamar visszajött. Most azonban elérkezett az idő a részletek megtárgyalására.

Másfél hét múlva, Lipták megyeszékhelyen lévő irodájában, sor került a találkozóra. Az új sofőr vitte föl, ez volt az első alkalom, hogy nem árut terítettek. Irmuska ezúttal is hátra ült, s igyekezett nem tudomást venni a fiú visszapillantó tükörből küldözgetett pimasz pillantásairól.

A háromemeletes, tekintélyt parancsoló épület homlokzatán elegáns, ezüstszínű tábla hirdette, hogy ott a RUTEX megyei képviselője található. A kétszárnyas bejárati ajtó üvegét kovácsoltvas rács borította, előtte vastag kókuszszőnyeg, amiről közelről kiderült, hogy lábtörölő. A portán egy molett, vörös nő a nevét kérdezte, s olyan fontoskodva közölte: „Talyigás Irma megérkezett”, hogy maga is érezni kezdte a dolog jelentőségét.

A titkárságon főlórát várakoztatták, így kicsit szétnézhetett. A falakról, a polcokról, de még a mennyezetről is színes modellfotók és poszterek mosolyogtak rá, olyan gyönyörű nőikkel, amilyenek az életben nem is léteznek. Nagy volt a nyüzsgés, percenként szólt a telefon, gondterhelt munkatársak rohangáltak ki-be papírokkal meg vastag dossziékkal a kezükben, és az általános rohangálásban mindenki keresett valamit. „Jó nagy fejetlenség lehet itt” – gondolta.

– Kész bolondokháza – kiáltott az ajtóból Lipták, mintha csak kitalálta volna a gondolatát. Aztán bent ráérősen, hosszan ecsetelte személyének fontosságát a bolondokházában, azaz az Értékesítési Osztály élén. Irmuska türelmetlenül várta, hová akar kilyukadni, mikor említi meg végre az állást. De arról egyelőre nem esett szó, csak ötven darab exportból visszamaradt farmerről. „Exportból visszamaradt?! Úgy látszik, itt így nevezik a felesleget” – bólogatott kajánul, miközben visszaütötte a felkínált cigarettát, s kitett az asztal közepére egy doboz ilyen alkalmakra tartogatott Pall Mallt. Lipták sokat beszélt mellé, de a lényegét egy levegővételre nyögte ki: ismerve Irmuska eddigi tevékenységét, biztos benne, hogy nem okoz neki gondot ez a „terítés” sem, a vételár persze előre kellene, és egy összegben, ha lehet.

Na, akkor megszólalt Irmuskában az a bizonyos hang, de olyan erősen, hogy utóbb maga is meglepődött. Lehet, hogyne lehetne, csak hogy neki ígérve lett valami, amit ő már eddig is tisztességesen megszolgált, és fejből sorolni kezdte két évre visszamenőleg a helyiségeket, üzletvezetőket, dátumokat, terítési tételeket. Lipták növekvő nyugtalansággal hallgatta. Rezső mondta neki, hogy a lány rámenős, de azt nem, hogy veszélyes is lehet. Másrészt, valóban jól jött volna, ha az ő emberük kapja meg az ellenőri munkát. Megígérte, hogy ha Irmuska túlad az árun, visszatérnek a témára.

Gondterhelten ült vissza az autóba. Szokása szerint megint elkapkodta a szakítást. Legalább annyit megtudhatott volna ettől a Rezsőtől, hogy neki is előre kellett-e fizetni Liptákéknak. Aztán eszébe jutott, hogy valószínűleg csak próbára akarják tenni, mit számít ezeknek negyvenezer forint! Itt nem néhány jutazsákról, vagy pár rúd szalámiról van szó, ezek nagyban játszanak! El sem tudta képzelni, honnan teremt elő egy hét alatt ennyi pénzt, csak azt tudta, hogy előteremti, mert akarja azt az állást, minden eddiginél jobban akarja.

x x x

A Liska túlpartján lévő Tölöskét még 1950-ben vásárhellyé nyilvánították, s ugyanazon évben járási székhely is lett.

Akkor még „kofahajónak” nevezett magas falú vascsónak hordta át Kalányosról, Csernekről, Varacsikáról és Turgyóról az aprójószágot. Pár év múlva megépült a fahíd, s attól kezdve borjút, csikót, birkát is áthajtottak rajta lábon, a saroglyához vagy a lócsös kocsihoz kötözve. Hízott malacot továbbra is csak háztól árultak, mert nem volt az a leleményes gazda, aki át tudta volna csalogatni a túloldalról a mázsás hústömegeket. A nagyretet deszkakerítéssel vették körbe, a belső oldalait meg szalmabálákkal bélelték ki, nehogy a menekülő jószág összetörje magát. A templomra néző oldalon nyitottak rajta kaput, amellé állították fel a vásárfelügyelő sátorát. Itt szedte Kocsi József a helypénzt. Aki fogatról, szekerekről árult, az fél pénzt fizetett, a sátrakért, asztalokért, elkerített karámért dupla díjat számított. A vásárfelügyelő nagy tekintélyű úr volt, vita nemigen kerekedett a számítása körül. Ellenőrizte a passzusokat, egészségügyi igazolásokat, a beteg állatot eltávolíthatta, gyakran még az alkuvitákba is beleszólt. Minden év márciusában, Kocsi József neve napján vette kezdetét a tölöskei vásár, de egyetlen nyelet pálinka le nem csúszott e nevezetes napon a torkán, míg az utolsó szekér ki nem gördült a vásártérről. „Első a kötelesség, második a munka, aztán jöhetnek a szépasszonyok” – mondogatta kérlelhetetlen szigorral. Szükség is volt a szigorra, mert azok a fondorlatos lelkű somfai kupecsek mindig túl akartak járni az eszén. Most is a kaszáló túloldalán, a fűrt kút közelében jelölte ki a helyüket, oda verette le a cölöpöket, hogy kipányvázhassanak, mert a szomjas ló türelmetlen, kedvetlen, eladhatatlan. Aztán egyikük-másikuk csak kikönyörögte, hogy egy kis felpénzért átkerülhessen a takarmánysátor túloldalára, ahol a hurkások és sajtkészítők állították fel az asztalaikat. Csakhogy úgy elszemtelenedtek, hogy amint Kocsi félrenézett, mind szivárgott volna át az árnyékosabb oldalra.

Magasan járt a nap, a lacikonyhán többen már az áldomást itták, de azt mégsem lehetett hagyni, hogy csak úgy, fizetség nélkül bebújjanak a jó hűvösbe! Kocsi vőjelöltje – ugyancsak József, épp lánykérőben – azt hitte, leendő apósát menten megüti a guta a jajveszékelő cigányok gyűrűjében, akiknek vissza kellett szekerezniük a kijelölt helyre. Nem hiába mondogatták a helyiek, hogy az állatvásár az erő és szakértelem próbája. Hiányoztak belőle a komédiások, késdobálók, vándoriparosok, akik mutatványaikkal és portékáikkal csupán a bámész gyermek- és asszonynépet kápráztatták. Mégis sokan jöttek a férjükkel a vásár ürügyén rokont látoogatni, ügyet intézni.

Kiskenderék is megjárták már kora reggel a földhivatalt egy beszántott lucernás miatt. Szerették volna, ha Irmuska is velük jön, mégis csak jártasabb a formaságokban, de ő fejfájásra hivatkozva inkább otthon maradt. Nem sokat értettek az ügyintéző körülményes bükkfanyelvezetéből, így aztán elhozták a nyomtatványt, hadd nézze meg Irmuska, mielőtt

kitöltik. Rózi néni mérges volt, amiért hiába jöttek, szótlantul kullogott István bácsi után, s csak akkor élénkült fel, amikor megpillantotta Lépeséket a csörögefánk sütőnél. Erzsit nehéz lett volna nem észrevenni, sárga selyemblúzban, nagy szemű, piros gyöngysorral a nyakán, úgy pipiskedett tízcentis túsarkain a göröngyös talajon, mintha gólyalábakon egyensúlyozna. Jó fél fejjel magasodott Lépes fölé, aki – legalábbis Rózi néninek úgy tűnt – mintha összébb ment volna az utóbbi időben.

– Úgy látszik, újra szent a béke – huzigálta meg István bácsi kabátujját.

Mióta Irmuska külön utakon járt, valóban helyreállt közöttük a megszokott rend, vagy inkább a megszokás. Erzsi annak idején huszonnégy éves volt, amikor a biztonságot jelentő Talpas hatvan. Nem kell ahhoz nagy matematika, hogy kijöjjön, miért harcolt foggalkörömmel Lépesért. Felvetett fejjel lépkedett, akinek szeme van, hadd lássa, hogyan karol ő ebbe a férfibe, a fia apjába. A fia ezalatt, néhány üveg sörtől feltűzelve, egy tölöskei fiút kapacitált, álljon ki vele szkanderben, s mikor az húzódozott, a mutatóujjával bökdösni kezdte. Már egészen a falig hátrált szegény, s jobbra-balra pislogva leste, hogyan nyerhetne egérutat, mikor a bátyja sietett segítségére. Mire Erzsinek szóltak, Derce már a földön feküdt, s orrából, szájából ömlött a vér. Erzsinek sem kellett több, a túsarkakkal esett neki a támadónak. Lépes messziről figyelte a jelenetet egy csörögefánkot rágcsgálva. Mindig elégedett volt, ha a fia megkapta, amit érdemelt. Rózi néni is nézte volna még tovább is, de elsodorta őket a tömeg, egyenesen a keresztfiuk karjaiba.

Kiskender öccsének a fia volt az, Ferkó, azazhogy öt hónapja már Kiskender Ferenc rendőrőrmester. Amikor először végigment egyenruhájában a varacskai főutcán, Bottyán tanító úr megállította:

– Hát ember lett belőled? – A hangjában nagy volt a csodálkozás, mert a fiú anyja folyton csak azt kérdezte tőle: „Mi lesz ebből a gyerekből, tanító úr?” „Hát tanácselnök semmi esetre sem” – nyugtatta meg Bottyán tanító úr mindannyiszor. Igencsak elcsodálkozott néhány év múlva, mert az első polgármester-választáson paraszthajszállal maradt le Ferkó a befutó mögött. Így aztán továbbra is körzeti megbízottként vigyázta szülőfaluja, valamint Kalányos, Csernek és Turgyó közbiztonságát. E minőségében gyorsan ki is bontakozott keresztanyja viharos öleléséből, s mint akinek sürgős dolga akadt, odébbállt.

Délután került sor a nap fénypontjára, a birkanyíró és birkapörköltfőző-versenyre. Itt volt az alkalom, hogy Varacska és Turgyó elégtételt szerezzen a kórusversenyen elszenvedett igazságtalanságért. Egy percre sem volt kérdéses, hogy a négyfős csapatnak Dudus lesz a kapitánya, mert olyan birkapörköltet, mint ő, Vasi-hegyen innen és túl, nem főzött senki. A titka, a rossz nyelvek szerint, az volt, hogy nem a saját borából öntögetett alá. A recepteket

egyébként hétpecsétes titokként őrizték a csapatok, ezért maga a főzés sátor alatt történt, hogy a trükköket ki ne figyelje az ellenfél. Előbb persze meg kellett nyírni a szerencsétlen állatokat, melyeket már a széles nyírópadokra vontak.

Nagy rejtelem lakozik a birkalélekben, mert attól a perctől kezdve, hogy az első ollócsattogást meghallja a feje fölött, kezes báránnyá változik. Szent révületben túri, hogy megfosszák ékességétől, s csak akkor kezdi újra a szemrehányó óbégatást – mondhatni, bégetést –, amikor már meztelenre vetkőztetve röstelkedik a kör közepén. A háromtagú zsűri – Kocsi József vásárfelügyelő, Bagi Pál körzeti állatorvos és a kalányosi Búza Péter juhász – végül a gelicei csapatot kiáltotta ki győztesnek. Két és fél birkát sikerült megnyírniuk a kiszabott ötven perc alatt, de a versenybe csak az egészben levett irha számított. A turgói-varacsikai csapat második lett, mert a nagy igyekezetben Hosszú Jani ollója egy kicsit beleszaladt a második birkabőrbe. Nagy volt az örömük így is, különösen, hogy a pítnerékiek egyik juha még a verseny előtt kereket oldott. Meg is született azonnal a még évtizedekig is emlegetett mondás: világgá ment, mint a pítneréki birka.

Az ünneplést a főzősátorban Dudus cuppogós pálinkájával folytatták, így aztán hiába is próbált tekintélyes méretű fakanalával rendet vágni a sok kéretlen kukta között, elképzelhetetlen dolgok kerültek a bográcsba. Csicsóka kétes rendeltetésű zsebkendőjét még sikerült idejében kihálászni, de Talpasné leszakadt gyöngysorának egyik szeme csak fönnakadt a szigorú zsűri rostáján. Az össznépi lelkesedésnek azonban ez már nem tudott gátat vetni.

A díjnyertes gelicei pörköltből – a kettős névnapra meg a várható lánykérésre tekintettel – Kocsi József is hazavezenyelt egy jó vödörnyit. Szűk családi körben ünnepeltek: Kocsiék, a lányok, Évike, a nővére és a férje a két gyerekkel, meg a leendő nászasszony, özvegy Kárász Józsefné a fiával. Már elkészültek a galuskával, a sült tészták is ott illatoztak a letakart tepsikben, és várakozás közben anyja és nővére Évát faggatta, miféle ember ez az ifjabb Kárász. Annyit tudtak, hogy egy főiskolai rendezvényen találkoztak, egy éve. Éva a legutóbbi disznóvágás alkalmával haza is vitte, de akkor mindössze annyi derült ki, hogy a kevés szavú tanárjelölt, megboldogult hentesmester édesapjának köszönhetően, kiváló hurkát és kolbászt tud tölteni. Most is ezt kezdték emlegetni az asztal körül a sokadik kölcsönös felköszöntés után, kifogyva a szóból. „Ideje lenne már a lényegre térni” – gondolta Kocsi, s hogy lendítsen egyet a társalgás kátyúba ragadt szekerén, egy rokongyerek közelmúltbéli lakodalmát hozta szóba. Ifjabb Kárász azonnal köszörülni kezdte a torkát, de az édesanyja

megelőzte. Tudja, hogy ez megboldogult ura tiszte lenne, de ha már ő nem teheti, helyette kéri meg a fiuk számára Évike kezét.

Meglepődtek kissé, hogy a fiú helyett az anyja szólt, de végül is azt mondta, amit vártak, s ha már ez a szokás Varacskán, ám legyen. Kocsi József annak rendje-módja szerint válaszolt, egybefőnva a két fiatal kezét. Láthatóan megkönnyebbült mindenki, felálltak az asztal mellől nyújtózni, szellőzködni egy keveset, s a beszélgetés is szabadabban kezdett csapongani, míg vissza nem tértek a gyakorlati kérdésekhez. Kocsiné ragadta magához a kezdeményezést. Nem gondolt nagy vendégseregre, csak a legközelebbi rokonokra, barátokra, úgy hatvan-hetven főre. Özvegy Kárászné nagyokat pislogott, ők csak ketten lennének a fiával. Fiatal lány korában elszármazott Varacskáról, s azóta mindössze egyszer, az édesanyja temetésén járt otthon. Csúnya história, beszélni sem szeret róla, hogyan forgatta ki az unokahúga az anyjukat mindenéből, aki ebbe pusztult bele.

– Imre bátyám még azt sem engedte meg neki, hogy a koporsónál mellénk álljon... – mondta, s nem vette észre, hogy a fia integet az asztal túoldaláról, hogy elég lesz már.

x x x

Az állatvásár napján Erzsé és fia is kora reggel útra keltek. Nyugodt, csendes napnak ígérkezett, Talpas Ignác nem is emlékezett rá, mikor volt ilyenben része utoljára. Úgy tervezte, iszik egy bögre írórt, aztán hátramegy a kertbe, a nagy cseresznyefa alá. Az enyhe télnek köszönhetően idén hamarabb bomlottak ki a habos fehér szirmok. Szerette nézegetni őket, Ilust, az első feleségét juttatták az eszébe. Tizenhét éves volt, apró, gömbölyű mellű, karcsú derekú, a lába kissé iksz, épp, ahogyan ő szerette. A huszonkilences aratáson a marokszedő lányokkal ment utánuk, ő meg úgy tett, mintha nem venné észre, hogy mindig a nyomába igyekszik. Nagyon kellett szedni azokat az ikszlábakat, mert Talyigás Sándorral, a bandavezérrel, nagy tempót diktáltak ott elől. Illett rájuk a nóta, valóban ők voltak a legények legeleje. Szűnyog gazda mindig Talyigást hívta toborozni, mert senki nem tudott olyan egyenes rendet vágni, mint ő. Pedig alig emelte meg a kaszaféjet, úgy csapott oda a tőhöz. Mindig egy vonalban haladtak ők ketten, takarékos mozdulatokkal, egymás ritmusát figyelve fél szemmel, mert a másikkal Ilust lesték. Szakadt róluk a víz, de a virtus nem engedte, hogy Talyigás pihenőt vezényeljen. A többiek tisztes távoból figyelték, ki dől ki előbb, nem volt akkor még szokás egymás tarisznyájába nézni. A vetélkedésük aratás után is folytatódott. Egyszer még öltre is mentek, aztán Ilus választott, a barátságuk meg, akárcsak szegény Ilus, odalett. Keserves idők jöttek. Nem akart senkit a helyébe venni, Erzsé vette el a maradék eszét annyi magány után. Nem mintha panasza lett volna rá. Jól főzött, rendben tartotta a házat,

Derce nélkül egész elviselhető lett volna még az élet. Dercével azonban végeláthatatlan szenvedéssé vált. Nem csak gúnyolódását, örökös szidalmait kellett kiállnia, ezek jórészt – rossz füle miatt – amúgy sem hallotta, de mióta a látása is meggyöngült, az embergyűlölő fiú a külvilágtól elszenvedett sérelmeit is rajta torolta meg. Eldugta az alsónadrágját, elsózta az ételét, ráöntötte a mosdóvizét. Ha elment mellette, fálnak lökte, elgáncsolta, nyakánál fogva földre nyomta, s míg kedve telt benne, ott tartotta. Erzsi azt hitte, hogy a véraláfutásoknak, a kék-zöld foltjainak a magas vérnyomás az oka, ő pedig, a beígért verés miatt, nem merte megmondani az igazat. Ahogy a savanyú tejre gondolt, hirtelen megrázkódott, s megint végighullámozott rajta az az éles hascsikarás, ami már az éjjel sem hagyta nyugodni. Inkább ágyban maradt, s a gondolatai újra visszatévedtek a múltba...

Azon a huszonkilences aratáson a gazda felesége, Szúnyog Pálné is velük dolgozott, ott volt mindenütt, s figyelte, hogy semmi se vesszen kárba. Nagyon értette a módját, pedig a részes aratók mellé nem kellett strázsa, az ő részük bánta, ha valami pocsékba ment. Még a kalászból kipergett magot is összeszedette, ami máshol a bengészőké volt. Azoké a nyomorultaké, akiknek nem jutott munka. Aratás után végigbengészték a földeket, s ha szerencsájük volt, egész zsákra valót gyűjtöttek össze az elhullott szemekből. De nem a Szúnyog-táblákban.

Az utolsó nap végén a gazda felesége kaszáslevest mért nekik. Nem bőven, de igazságosan, mert még az ura tányérjába sem került több bab, vagy savanyú káposzta, a füstölt húsról nem is beszélve, mert azt még a főzés elején kiemelte belőle. Bottyán tanító úr valami újság számára le is fotózta őket az asztalnál. Szúnyogné először nem akarta engedni, de amikor megígérte, hogy azt írja a kép alá, hogy „Szúnyog gazda bőségesen megvendégeli aratómunkásait”, akkor kötélnek állt. A jó ég tudja, hol lehet az a fótó.

Az emlékezést újabb, minden eddiginél fájdalmasabb hasgörcs szakította félbe. Talpas nagy nehezen kikászálódott az ágyból, de éppen csak pár lépést tett, már kéredzkedett is kifelé belőle az előző napi híg savó. Ideges mozdulattal rántotta meg a kilincset, de az ellenállt. Kétségbeesetten összehúzta az izmait, s még a levegőt is bent tartotta, míg a roham nem csitult. Derce megint rázárta az ajtót, s majd jót röhög a „vén fostoson”. Hogy gyűlölte a kiszolgáltatottságot, amit ez a fattyú mért rá, őrá, aki soha életében nem szorult senkire! A tévesben, amikor már kombájnnal arattak, akkor is az ő gépe járt elől. Talyigás a csonka lábával akkor már nem lehetett mellette. Nem is akart. Azt mondta, inkább éhen döglök a tanyán, de nem lép be. Szerencséje volt, hogy megrokkant, csúnya vége lehetett volna, ha tovább makacsodik. Milyen messzire került már mindettől! Még önmagától is. Szinte idegenként méregette vékony, göcsörtös lábszárait, melyeken világos barna csikokban

folydogált az ürülék. Elkeseredetten rángatta meg újra a kilincset, aztán végigcsúszott az ajtófélfán, s úgy maradt, saját piszkában ülve. A kimerültségtől újra elbóbiskolt. Miután föleszmélt, az ablakhoz vánszorgott, minden lépésnél újabb bugyborékoló, nyálkás szégyent lövellve ki magából. Megmarkolta a függönyt, aztán csak állt ott, reszkető végtagokkal, felfelé meredve, mintha nem döntötte volna el már régen, hogy a függönyzsinór az egyetlen megoldás.

A haláleset alaposan felkavarta a varacskaiaiak nyugalmát. Utoljára két éve, Vető Antal állomásfőnök fia vetette magát a vonatkerekek alá, féltékenységből. Nem hagyott maga után csak egy búcsúlevelet. Erzsinek viszont ölébe pottyant az a gyönyörű, tornácos, négyablakos, fénykerítéses ház, s ez nagyobb izgalmat okozott, mint a 82 éves Talpas Ignác öngyilkossága, akinek már amúgy is mindegy volt, él-e, hal-e. Azonnal megindult a kíváncsiskodó szomszédság. Jöttek-mentek, hogy mindent lejárba vegyenek, s százszor is elmondják, úgy látszik, ez volt megírva szegény Nácinak. Erzsi nem kínálta helyel őket. Az irigy bámészkodást, s a részvétnyilvánításokat egyaránt közönyös arccal fogadta. Egy héttel a temetés után pedig átköltöztette Lépest a házba. Válaszul Derce a Dudus kocsmájában minden este kihirdette, hogy minden nő kurva, beleértve a saját szülőanyját is.

x x x

Alighogy elindultak Kiskenderék a vásárba, s becsukódott mögöttük a kertajtó, Irmuska ledobta a fejről Rózi néni vizes törölközőjét, s még egyszer, utoljára tisztázta magával, hogy nincs más megoldás, a dolognak meg kell történnie.

A verandaajtót most is nyitva hagyták, csak a zsalugátereket húzták be. A kellemes hűvös üdítően hatott a kis ház füledt levegője után. Irmuska hanyatt vetette magát a kanapén a katonásan felrakott díszpárnák közé, kettőt a feje, egyet a lába alá gyűrve. Tekintete megállapodott a pohárszék polcának keményített csipkegallérján, melyen István bácsi büszkesége, az illatos szilvórium állt. A szemközti nagytükörben az Ürdög kiöltötte rücskös, vörös nyelvét. Irmuska eddig mindig visszautasította a kínálást, most azonban kidugott nyelve hegyére öntött egy keveset az italból. A csípős íztől könnybe lábadt a szeme, de azért másodszorra is meghúzta a testes üveget. Jóleső melegség áradt benne szét, és az a biztos érzés, hogy hamarosan neki is lesz ilyen háza. Erről eszébe jutott, hogy miért is jött voltaképpen, és a komódhoz lépett. Egy régi fénykép mellett ott állt a fāragott doboz, fedelén a szálkás bevésés: Rózámnak – 1929. A fénykép is ebből az évjáratból való lehetett, kopaszra nyírt, napbarnított legények, feltűrt ingujjal egy hosszú asztalnál tágra nyílt szemekkel

meredtek a lencsébe. Egyikük Kiskender István, a másik mintha Talyigás Sándor, a nagyapja volna. Az asztalfőn kemény arcú, fejkendő parasztasszony merőkanállal az étel kiosztásához készül. Ha figyelmesebben nézi, felismerhette volna a gazdában a másik nagyapját is, de Irmuskát nem érdekelték a rokonok, csak a kis fadoboz, oldalán a titkos gombbal, ott, ahol Rózi néni megmutatta neki.

Egy hét is eltelt, mire Rózi néni észrevette, hogy a ládikája tartalma erősen megcsappant. Először úgy gondolta, István bácsi folyamodott a tartalékhoz, amit az aranylakodalmukra spórolgatott. Talán vett egy kis előleget Róza napra. Igaz, hogy negyvenezer forintért nagyon sok csirkét kellett fölnevelniük, de hát Kiskender mindig is nagyvonalú és gáláns volt, ezt szerette benne. Nem szólt hát, csak várta a nevezetes napot, olyan izgatottan, mint kislány korában a karácsonyestét. El sem tudta képzelni, mivel lepheti meg ennyi pénzért. A kopasz nyakú Kamillának elárulta, hogy legjobban egy fűnyírónak örülne, de hát az nagyon drága, jó lesz egy háztartási gép is. Minden este elmondta az urának, milyen ügyes, okos kis jószág, hogy tud szeletelni, vágni, aprítani, attól függően, hogy milyen tárcsát csavarnak bele, és még szép is, minden asszonyt boldoggá tehetne. István bácsi szórakozottan hümmögött, s a nevezetes napon beállított egy doboz levendulaszappannal. Rózi néni csalódottan nézett rá, csak lassan rakták össze a fájdalmas valóságot, hogy meglopták őket.

A dolgot nem lehetett annyiban hagyni, elmentek a keresztfiukhoz.

– Bejelentést kell tenni – vakarta a fejét.

– Hisz éppen azt teszem – csodálkozott István bácsi, és sehogy sem értette, miért kell bemenniük a körzeti megbízotti irodába ahhoz, hogy elmondja, amit a Ferkóék konyhájában már elmondott.

– Hatósági jegyzőkönyvet kell fölvenni, azt meg csak hivatalos helyiségben lehet.

Hát jó, másnap bementek. Egy kiszolgált Remington írógép mögött ott ült az őrmester tetre készen.

– Neve?

István bácsi azt hitte, nem jól hallotta. Az őrmester megismételte.

– Hetvenhárom éve Kiskender Istvánnak hívnak, és így hívják a nagyapádat, meg annak az apját is – vörösödött el a nyaka.

– Jól van már, hadd csinálja a gyerek szabályosan – csitította Rózi néni. Innen kezdve meglódult a dolog, egészen a tényállás felvételéig. Akkor ugyanis István bácsi megint egy

szuszra akarta elmondani, hogy mi történt, figyelmen kívül hagyva a kötelező tagolást, úgymint: tényállás helye, ideje, jelenlévő személyek száma, stb.

– Maguk otthon voltak?

– Már, hogy a rossz nyavalyába lettünk volna otthon, mikor veled voltunk a tölöskei vásárban! – jött ki végképp a béketűrésből az öreg.

– Senki nem tartózkodott a házban – pötyögte szótagolva az őrmester.

– Azt nem mondtam. Irmuska otthon volt.

– Ezt miért nem említette eddig? – állt meg a gépeléssel az őrmester. – Így egészen más a helyzet.

„Mert nem kérdezted” – gondolta István bácsi, de inkább nem szólt.

Csüggedten indultak kifelé. Kiskendernek Ferkón, Rózi néninek Irmuskán járt az esze. Eddig nem is gondolt rá, hogy a lány otthon maradt. Miért más így a helyzet? Egész este szótlánul tett-vett az ura körül, végül István bácsi válaszolt a föl sem tett kérdésére:

– Az nem lehet. A rokon, mégiscsak rokon.

A rokon az előző héten beköltözött a megyeszékhelyre, ahol a fontos állás várta. Amikor néhány holmijáért visszament, elmesélték neki a történeteket. A két öreg reménykedő arcába nézve egy pillanatra elfogta valami megmagyarázhatatlan vágyakozás, hogy jóvátegye, hogy bevallja. Épp csak egy pillanat volt, mint mikor a hajóhinta megáll, majd túljutva a holtpontra, mélybe rántja a benne ülőt. A pillanat elmúlt, s vele együtt valami véglegesen megváltozott Talyigás Irmában. Talán akkor ért véget a még menthető ifjúság. Azt tanácsolta Kiskenderéknek, hogy máskor ne hagyják nyitva a verandaajtót, mert amióta ennyi idegen fordul meg arra, Turgyó már nem a régi.

x x x

Kétévi jegyesség után, 1986 nyárutóján, Kárász József és Kocsi Éva végre egybekelhettek. Ennyi időre volt szüksége Kocsinak, hogy elintézzze a hozományt, egy megyeszékhelyen lévő szövetkezeti lakást.

Az esküvőt Tölöskén, a Móricz Zsigmond Művelődési Ház színháztermében tartották. A ház igazgatója katonapajtása volt Kocsinak, így egy percig sem volt kérdéses, hol legyen a vacsora. A menüvel sem volt sok gond, mert az állami gazdaság állattenyésztési ágazatvezetője éppenséggel a legjobb barátja volt az örömapának. Barátságuk még abból az időből származott, mikor Kocsi a gazdaság vágóhídjának az engedélyezését intézte nekik.

Azóta nem volt olyan családi esemény Kocsiéknál, ahonnan a birkapörkölt, a disznótoros, a rántott és sült húsok hiányoztak volna. Ha másként nem, hát a körzeti főállatorvos segédelmével, aki a kényszervágásokat véleményezte. Az meg már tényleg csak a szerencsés véletlennek volt köszönhető, hogy a palackozó üzem vezetője épp az ágazatvezetőnek volt a sógora. Olyan volt az egész, mint egy szép nagycsalád. Amiből persze nem az következik, hogy valami szabálytalanság lett volna a dologban! Ki lett ott minden fizetve, legfeljebb a kalkuláció volt barátságos, ahogy az egy nagycsaládban szokás.

A vendégsereg épp a negyedik fogást igyekezett letáncolni magáról, Veres Muki lakodalmas triójának közreműködésével, amikor Kocsiné észrevette, hogy Borbála magányosan üldögél. Azonnal áthívta a külön asztalhoz, ahol a nagycsalád fent említett tagjai az MHSZ-klub titkárával kiegészülve épp azon vitatkoztak, ki lehet-e löni sörétes puskával kétszáz méterről egy vaddisznót. Borbála még életében nem látott sörétes puskát, de azért a többi asszonyhoz hasonlóan, illedelmes érdeklődéssel hallgatta a kásás férfihangokat. A vastag nyakú MHSZ-titkár – a tányérokban lévő vaddisznópörkölt főintézője és a futóvadlövő szakosztály vezetője – rendszeresen vendégül látta dácásjában az asztaltársaságot. Nagy szakértőnek számított vaddisznóügyben, így egyedül az ágazatvezető szállt vitába vele. Hosszasan győzködték egymást, míg valamelyikük le nem zárta a vitát azzal, hogy legközelebb majd kipróbálják.

– Előbb rendbe kéne hozni azt a disznóolat, illetve vaddisznóolat, amit legutóbb otthagytatok – szellemeskedett a titkár.

Nem volt nagy poén, de az alkohol hatására nagyot szólt. Borbála, kapva az alkalmon, megjegyezte, hogy ő nagyon szívesen kitakarít, máskor is vállal ilyen munkát, de Kocsiné gyorsan beléfojtotta a szót, néznének inkább a fiatalok után. Megbántódva állt fel. Első perctől kezdve sejtette, hogy szálka Kocsiék szemében. Nem mondták, de megérezte a nézésükből, meg a hirtelen elhallgatásaikból, valahányszor arról volt szó, hogy a férje halála óta takarítani jár.

Kárász József negyvenhat évesen, egyik napról a másikra robbant le. Erős, nagydarab ember volt, soha nem betegeskedett, pedig éveken keresztül másfél műszakot vitt a húsfeldolgozóban, hétvégeken meg böllérkedett. Borbála becsülte érte. Igyekezett jó felesége lenni, utolsó négy évében etette, fürdette, pelenkázta – egyetlen zokszó nélkül. Talán, mert volt a szívében egy titkos ajtó, amit soha nem nyitott meg előtte. Azt remélte, hogy az ura nem veszi észre. Kárász az utolsó óráján mondta el, hogy nagyon is észrevette, de megbocsát, csak legyen továbbra is jó anyja a fiuknak. Borbálát a fájdalom és a lelkiismeret-furdalás teljesen összetörte. Egyre az Urat faggatta, miért engedte, hogy idáig jusson, s annak okozzon

fájdalmat titkos vágyakozásával, aki ezt a legkevésbé sem érdemelte? Vezeklésül a munkába menekült. Délelőttöként házakhoz járt, estéknként egy kisvendéglőben takarított. Hajnalban főzött, s mire Jóska felébredt, már csak egy cédulát talált az asztalon, hogy mikor jön haza, s mit, hol talál. Hogy érthetné ezt meg a nászasszonya, egy asszony, akinek az ura a zsebében hordja a fél megyét!

Amint meglátta a fiát és a menyét a táncolók között, elszállt belőle a keserű gondolat, olyan szépek voltak! Meghatódva nézte a magas, örömtől sugárzó férfit, a karcsú, nevető szemű lányt, és úgy érezte, mindegy, hogy ki mit mond vagy gondol, ők ketten a fiával mégiscsak elérkeztek valahová. Kiment az előcsarnokba, a kitámasztott üvegajtókon jött be egy kis friss levegő. Az elmúlt két év alatt sokszor átgondolta már, mihez is kezd, ha a fia megnősül. Még az is megfordult a fejében, hogy talán azt a világ árvája öccsét, Imrét kellene a szárnyai alá venni, ámbár, ha jönnek az unokák, mégiscsak jó lenne kéznél lenni. Hajnalban, amikor az utolsó vendéget is útjára bocsátották, váratlanul azzal állt oda a fia elé, hogy mégse vigye őt haza, mert ha már itt van, átlátogat Varacsára. – Ugyan kihez? – csodálkozott Kocsiné, de nem kapott választ. Jóska kikísérte a reggeli vonathoz, s a lelkére kötötte, hogy a postáról telefonáljon, ha megérkezett.

A varacsikai állomás szokásos délelőtti szenderegését csak az állomásfőnök hullámozó hortyogása zavarta meg. Tíz előtt nem volt másik vonat, az iméntiről is csak egyetlen utas szállt le, s egyenesen a falon lógó menetrendhez ment, mint aki máris visszafelé készül. Mikor Vető Antal észrevette, nehézkesen föltápaszkodott, szuszogva összegombolta a hasán fészülő zubbonyt, s tányérsapkájával a hóna alatt kiállt az ajtóba. Már jött is felé a nő megkönnyebbülve, hogy nem kell az apró betűket silabizálnia. Aztán, mielőtt bármit kérdezett volna, megbökte a férfi vállát.

– Nézzenek oda, csak nem te vagy itt az állomásfőnök?

A köpcös férfi, amennyire szűk zubbonya engedte, kihúzta magát, így védekezve a bizalmaskodás ellen, aztán, ahogy jobban szemügyre vette a nőt, engedett a fészes tartásból, s óvatosan megkérdezte:

– Talyigás Margit?

– Az eszed tokja! Én a Borbála vagyok! Neked még most is csak a húgom tud az eszedbe jutni?

A célzáson Vető kényszeredetten elmosolyodott, mintha még ma is szégyellné az egykori elutasító leveleket, amiket Imre kézbesített neki a kisebbik nővérétől. Míg el nem

került a tanyáról, Imre volt a titkos vigasztalója, noha a vigasz sosem terjedt túl azon az együtt érző megállapításon, hogy „a Margit hülye”.

– Nem emlékszel? – erősködött tovább Borbála. – A húgom fél fejjel alacsonyabb nálam, és szőke!

– Hát, az lehet – bólintott minden meggyőződés nélkül Vető.

Egyikük sem sejtette, hogy akiről beszélnek, régen fölszállt már az utolsó vonatára. Úgy ültek egymás mellett a padon, ahogy Bottyán tanító úr osztályában egykor. Mire a tízórás személy beérkezett, Borbála töviről-hegyire megismerte Vető Antal és a fia szomorú történetét. Nem tartotta illendőnek, hogy a lakodalomról beszéljen, ezért inkább az otthoniakról és Szögi Bernátról érdeklődött. A nagybeteg lelkész már csak a vasárnapi istentiszteletek idejére hagyta el az ágyát. Hűséges gazdasszonya a paplakba költözött, hogy éjszakára is felügyelet alatt legyen, egyébként mindent az új segédlelkész, bizonyos Bócz Vendel intézett helyette. Azt is megtudta Borbála, hogy az öccse egy fakitermelésen dolgozik, s csak hétvégeken jár haza. Így aztán úgy döntött, hogy helyette Szögi tiszteletes urat látogatja meg.

A délutáni napnak már alig volt ereje, mégis a lombsátor alá tolták a lelkipásztor kerekese székét, jobb szeretett innen szemlélődni. Nem tudott betelni a fűszalak tövében zajló mozgalmas élettel, s ha a fiatal segédlelkész nem sertepertélt volna állandóan körülötte, gyönyörűségében még az uzsonnáról is megfélemedezik. Bócz Vendel azonban minden délután, pontban négy órakor megjelent egy kis fátálcával, rajta pohár tej, fél kifli, amit utóbb a tiszteletes úr a virágágyások közé rejtett papírdobozba dugdosott.

Bócz Vendel mindenben alapos volt. Már az első héten végiglátogatta a családokat, számba vette a kiskorúakat, s azokról, akik nem jártak bibliakörbe, feljegyzést készített az esperesi hivatal számára. Az előljárók egy része, köztük Szúnyog Pál, örvendezett az erős kéz láttán, mások meg épphogy óva intették az elhamarkodott lépésektől. A hívek gyanakodva nézték. Mióta lelkipásztoruk ágynak esett, egyre azt kérdezték egymástól, mit keres ez itt? Mintha a pusztaja jelenléte is késleltetné a felgyógyulást. Vasárnaponként, az istentiszteletek után, elárvultan tébláboltak a boltíves ámbituson, ahonnan Szögi Bernát mostanában korán visszavonult, átadva a terepet a segédlelkésznek. Szerette volna, ha az ügybuzgó fiatalember nemcsak megismeri, meg is érti a rábízott lelkeket. Mesélt neki a pusztító járványokról, az előlt magzatokról, a félelmektől és babonáktól megnyomorított varacscai lélekről.

– Mi más oldozhatná el a gúzsba kötött lelkeket, mint a választás szabadsága és felelőssége? – tért vissza újra és újra az őt izgató kérdésre, az estébe hajló disputák során.

Bócz Vendel tisztelettudóan, de határozottan mondott ellent.

– Hogy érvényesülhetne a szabad akarat ott, ahol ilyen sötét tudatlanság honol? A felelősség ott nem a léleké, csakis az azt pallérozó pásztoré lehet. A pásztornak pedig, az Írás tanításaival, korlátok közé kell szorítani a szabad akaratot.

Szögi elnémult. Korlátok közé szorítani? És épp az Írás tanításaival? Bócz hamarosan a gyakorlatba is átültette elméletét. Szent szorgalommal látott neki a Példabeszédek kimásolásának. Kis cédulákra írta fel az erkölcsi tanításokat, melyekből a gyülekezet minden tagjának eljuttatott egyet-egyet. Egy idő után Szöginek az az érzése támadt, hogy az esperes úr így óhajtott véget vetni a kettejük régi vitájának. Attól kezdve a délutánokat a templomkert öreg gesztenyefái alatt töltötte, és az Úrral beszélgetett, mindig ugyanazt kérdezve: – Hol tévedtem, Uram?

Borbála is itt talált rá. Meglepődött, hogy a magas, erős test hogy összeesett. Egészen elveszett a nagy, barna kockás takaró alatt, amibe csomagolták. Sápadt arcából csak a bozontos szemöldök, s az alóla elővillanó, kutató szempár maradt ismerős. Melegséggel telt meg ez a szempár, amint Borbálát fölismerte. Egyszerre nyújtotta felé mindkét kezét, hogy lehúzza a maga mellett lévő székre. Mindent tudni akart, attól az éjszakától kezdve, hogy az az izgatott, sietős lány kiverte az ágyából.

Borbála is el akart mondani mindent, ami a szívét nyomta annyi éven át. Nehezen kezdett bele, de aztán megállíthatatlanul tört föl belőle a mondanivaló. Három gyönyörű, lázas hónap, ennyi volt a közös életük a vándorköszörűssel, aki 1962-ben felszállt egy Bécsbe menő vonatra. Már becsukták az ajtókat, ők még mindig könyörögtek egymásnak. A vándorköszörűs azért, hogy menjen, Borbála azért, hogy maradjon. Aztán elment a vonat. Néhány levél még jött tőle Németországból, de amikor Borbála férjhez ment, az is elmaradt. Kárász Józsefről is mesélt. Ügyességéről, szorgalmáról, családszeretetéről, a másfél szobás lakásról, amit a Húsipar Kiváló Dolgozójaként a vállalattól kapott. Az arcáról, mikor a fiát először a kezébe fogta, a hangjáról, amikor haragudott és amikor a focicsapatának szurkolt, apróságokról, amikről Borbála már nem is tudta, hogy számon tartja. Beszélt, beszélt, mintha attól félt volna, hogy egyszer abba kell hagynia. Szögi Bernát figyelmesen hallgatta, s mikor elcsöndesedett, megkérdezte: – Még mindig az elsőt szereted, ugye?

Csak most döbbsen rá Borbála, hogy tulajdonképpen ezért a kérdésért jött. Hogy végre válaszolhasson, hogy bevallhassa, hogy könnyíthessen magán. Mégsem bírt megszólalni, egyre csak krákozott, hogy a torkát kaparászó sírásan úrrá legyen.

– Ötvenéves vagyok – csordult ki a könnye végül –, mégiscsak szégyen.

Szögi sokáig méregette a takaró kockáit, mielőtt megszólalt:

– Hú voltál hozzá? Megelégedtél vele? Túrtél és szenvedtél vele? Betegségében, boldogtalanságában, holtáig, hűtlenül el nem hagytad?

Borbála ünnepélyes arccal egyenként bólintott az ismerős kérdésekre. Az utolsó bólintás után a tiszteletes áttetsző kezével kinyúlt a takaró alól, és megfogta Borbála kezét.

– Akkor mindent megtettél, amit megtehet egy asszony, akinek a szívében nem a férje lakik.

x x x

Talyigás Irmának bejött az új állás. Harmadik éve járta a vidéket területi ellenőrként. Huszonhat üzlet tartozott hozzá. Ahová Liptákék csempészárut terítették, ott nem ellenőrzött, amíg a készlet tartott. Kiszámítható munka volt, tervezhető mellékjövedelemmel, és ami a fő, a maga ura lehetett. Maga osztotta be az idejét, ha egy nap több helyre eljutott, másnap kivett egy szabadnapot, bár nemigen tudott mit kezdeni vele. Felkeléstől lefekvésig előre meghatározott menetrendje volt, amit a szabadnapok csak megzavartak. Hatkor kelt, fél hétkor már úton volt. Mindig korán érkezett, hogy a nyitás idejét is ellenőrizni tudja. Éles szem és következetesség jellemezte. A legkisebb szabálytalanságot is észrevette. Volt egy kis kockás füzet, abba jegyzett föl mindent. Néha olyan hosszadalmasan, mintha egy halálos ítélet részletes indoklásába kezdene. Az a rossz szokása is megvolt, hogy előre-hátra pörgette a golyóstollát az ujjai között, mielőtt megszólalt. A legtöbb üzletvezetőt kirázta a hideg tőle. Amíg a pénztárkönyvet átnézte, két kávé ivott meg, aztán a forgóeszköz-nyilvántartásokhoz még egyet, két cukorral és egy kevés tejjel. Ebédet nem fogadott el, a magával hozott szendvicset ette, amit esténként, lefekvés előtt készített el. Betette a hűtőbe, aztán a fürdőszobában töltött még egy órát. Itt szerezte meg magának azt az örömet, melyet Gulyás úr óta hiába keresett a férfiaknál. Rendszerint a tévé előtt aludt el, távirányítóval a kezében.

A harmincadik születésnapján meghívott magához három kollégát a RUTEX Ellenőrzési Osztályáról. Már mindegyiküknél járt az akkor divatos, kerti grillezéseken, most rajta volt a sor. Egyikükhöz sem kötődött különösebben, így nem árulta el az apropót. Egyébként sem sok ünnepelnivalót talált rajta, épp csak nem akarta, hogy olyan észrevétlenül múltjon el, mint a többi. Két vele egykorú barátnője, Olga és Hédi, állandóan férj és gyerek után siránkozott. Őt ez hidegen hagyta, így a harmadik iksznek sem volt túl nagy jelentősége. Egyszer próbálkozott egy tacsóval, két hétig kínlódott vele, mire rájött, hogy nem is kedveli a kutyákat.

Három hidegtálat és egy parfé tortát rendelt, italról, szokás szerint, a vendégek gondoskodtak. Elégedett volt, az egészét megúsza ötezer forintból. Takarékosan élt. Szolgálati autóját maga vezette, az egyetlen luxus az életében a másfél szobás lakása volt, a megyeszékhely szívében, a színház mellett. Nyáron fagyaltot, télen gesztenyepürét evett a teraszán. A ruháit jutányosan, cégen belül szerezte. Kéthetente ment fodrászhoz, utána – ki-ki alapon – vacsora Olgával és Hédivel. Sokkal többet is megengedhetett volna magának, de amióta eljutott hozzá Talpasné szerencsésének a híre, rájött, hogy tulajdonképpen ez az a ház, amire egész életében vágyott. Nem mintha vissza akart volna költözni Varacskára, de úgy gondolta, egy ilyen házat bérbe is lehet adni, s miért ne adhatná bérbe épp Talpasnének? Még a gondolattól is bizseregni kezdett, a feje búbjától a sarkáig, mindene.

A Liptáktól kapott jutalékon felül minden hónapban szép összeget tett félre a fizetéséből. Ehhez jöttek a külföldi utak. Mivel irtózott a szállodáktól, csak a beszerzéseket megelőző napon utazott ki, s amint lehetett, indult is haza. Itthon devizaszámlát nyitott, s a napidíját rendszeresen hazahozta. Tisztában volt vele, hogy Talpasné magától soha nem fog megválni attól a háztól, épp ezért izgatta. Hosszú, magányos estéin többféle módját is kigondolta annak, hogyan vehetné rá az eladásra. A legkézenfekvőbb Derce elcsábítása lett volna, csak hogy undorodott is, tartott is a fiútól. Egyszerűbb esetnek találta Lépest. Élénken élt még benne a templomkerti találkozás, és Talpasné rémült, féltékeny tekintete. Érezte, hogy jó helyen keresgél. Az ötlet az Ürdögnek is tetszett, de figyelmeztette, hogy a Lépes horogra kerítéséhez ezúttal a két szép szeménél megejtőbb csalira lesz szükség. Azon az estén az egyik vacsoravendég, születésnap ajándékként, elhozta neki azt a bizonyos csalit.

A társalgás munkahelyi témák körül vonszolta magát. Irma épp az asztalbontás tapintatos módját fontolgatta, mikor az egyik feleség megjegyezte, milyen mulatságos, hogy Varacskától Tölöskéig mindenki egyenfarmerban jár. Látszólag elengedte a megjegyzést a füle mellett, de a fejét felkapta, mint a szimatot fogott vadászkutya, mert már jó fél éve nem volt Lipták-féle terítés azon a területen, arról tudott volna. Pár nap múlva ellátogatott Varacskára.

Lépes Vince nem bánta meg, hogy beadta a derekát, és annyi hányódás után végül mégis lehorgonyzott Erzsí mellett. Nagy meglepetések és nagy megrázkódtatások nélküli, kényelmes életre lett. Összeköltözésük után Erzsí kivirágzott. Ruhatárát a raktárkészlet maradványából felfrissítette, s már hétköznapiokon is magas túsarkon billegett végig a főutcán, ahol mindenkivel szívesen szóba elegyedett, akinek megmutathatta új életét. A házimunka korábban sem esett nehezére, most kifejezetten kedvét lelte mindenben, lett legyen az

tyúkóltakarítás vagy kerti munka, amiben Lépes nemigen jeleskedett. Még az üzletet is fellendítette. Rávette Lépest, hogy hétféteken, amikor a bolt bezárt, a heti piacokon áruljanak. Hamarosan nem volt olyan piac Liskán innen és túl, ahol meg ne jelentek volna öreg Wartburgjukkal, amihez az első év végén már egy utánfutót is akasztottak. Idővel Derce is belátta, hogy egyelőre semmit sem tehet az anyja akarata ellen. Kushadva várt. Ebbe az idillbe, pontosabban a divatüzletbe robbant be Irma a vacsorát követő héten.

Nem sok minden változott, amióta ott járt, csupán a próbafülke körüli sötétzöld függőnyt cserélték le kékre. Lépes rosszul leplezett gyanakvással és egy kávéval fogadta. Irma mézédés volt. Csak gratulálni akart a szemmel látható révbe jutáshoz, jó döntés volt, ráfért már Lépesre egy kis házi koszt, házi miegymás. Aztán beszélt a munkájáról, hogy milyen nagy a területe, mekkora a felelősség rajta, milyen nagyok az elvárások. Lépes nem győzött csodálkozni, hogy kiismerte a dörgést, pedig nem is olyan régen még az ő könyvelését bújta. Már majdnem hangot is adott elismerésének, mikor – meglegelve a hosszas körözést – Irma lecsapott:

– És nálad hogy megy az üzlet?

Lépes fejében megszólalt a véscsengő.

– Hát, ma is elkelne egy-két divatbemutató – próbált meg szellemeskedni, de azonnal látta, hogy nem a megfelelő hangot ütötte meg. Irma elővette kis kockás füzetét, s hosszasan lapozgatott benne, mire megtalálta, amit keresett. Lépes nem akart hinni a fülének. Amit hallott, az pontos kimutatás volt az ő utóbbi hónapokban bonyolított piaci forgalmáról. Időpont, helyszín, még a darabszám is stimmelt nagyjából.

– A RUTEX jogásza nemcsak a számlázásokra, a forrásra is kíváncsiak, mert a terítés RUTEX-jogosítvány, és abba, úgy tűnik, belepiszkált valaki.

Sajnálkozva nézett Lépesre, aki nem is próbálkozott semmivel. Hosszú pályafutása alatt megtanulta, hogy nincs az a gödör, amiből ki ne lehetne mászni, megegyezéssel. Hallgatott tehát, és várt, mit ajánl Irma, ő azonban a maga részéről befejezte. Mondott még néhány együtt érző mondatot, megköszönte a kávé, és azzal búcsúzott, hogy majd jelentkezik, ha többet megtud az ügyről.

Hazaérve dupla adag fagyalaltal jutalmazta magát, s közben az elmúlt hétről elmélkedett. Eredményes felderítő munkát végzett. Bár az ellenőri igazolvány sokat segített, az egyik piacfelügyelővel, bizonyos Kocsi Józseffel, majdnem meggyűlt a baja. Sehogy sem akart információt adni. Még jó, hogy kiderült, a lánya is szívesen visel farmert. Eredetileg csak egyet akart adni neki, a vén róka azonban egy számmal nagyobbat is kért, de így is megérte.

Lépes nem szólt otthon a látogatásról. Mindig hatalmas vihart kavart, ha Talyigás Irma neve szóba került, s ehhez most nem sok kedve volt. A számlák miatt nem fájt a feje, azt némi pénzbírsággal meg lehetett úszni, az viszont szöget ütött a fejébe, hogy ha a RUTEX jogászai a beszerzési forrást fészegetik, komolyan megütheti a bokáját.

A második látogatás előtt Irma három hétig hagyta Lépest főni, aki addigra már elszánta magát arra is, hogy megnevezi a forrását. Irmát azonban, láthatóan, már nem ez érdekelte. Barátiból hivatalos hangnemre váltott, s közölte, hogy nem kockáztatja a karrierjét pusztán azért, hogy kihúzza őt a slamasztikából. Lépes jól ismerte, tudta, hogy akar valamit, s azt elő is fogja adni. Úgy döntött, hogy addig is érzelmi húrokat pendít meg. A közös múltjukra hivatkozott, de Irma egészen közönségesen azt válaszolta, hogy Lépes rosszul emlékszik, közös múltja neki nem vele, hanem az anyjával volt. Erre Lépes is hangnemet váltott. Irma meg azt felejteti el, hogy ő hozta össze Rezsővel, bár, igazán nem tudhatja, milyen minőségben.

– Rezső a fiúkat szereti, pont te ne tudnád? – vágott vissza Irma, és így tovább.

Egészen addig, míg Lépes megelégedve a dolgot, megkérdezte, hogy tulajdonképpen mit akar. Irma megmondta.

– Te teljesen megőrültél! Mégis, hogy képzeled? – fakadt ki Lépes.

– Kifizetem a vételár felét, a többit lelakhatjátok, csak azt követően kell bérleti díjat fizetnetek.

– De hát ez zsarolás! – hüledezett Lépes.

– Az – bólintott Irma.

Egy hetet adott a válaszra, mert – mint mondta – utána már nem tudja megakadályozni a feljelentést.

Talpasné tombolt.

– Ezt jól kiterveltétek a lotyóddal, de abból nem esztek! Soha! Érted? Soha! Takarodj a házamból! – üvöltött esztét vesztve.

Lépes napokig próbálta csillapítani, hiába. Mikor az egy hét letelt, szó nélkül összecsomagolt. Irma másnap feljelentette, de a ház nélkül nem érzett elégtételt. Az Ürdög vigasztalta: mit neki az a ház, mikor Talpasné boldogságának befellegzett! Azért így is csalódott maradt. Maradékta lanul csak Derce volt boldog.

x x x

„Három kislány ül a réten, gyöngyvirággal a kezében, koszorút fon éppen” – énekeltek a kislányok, akik ketten voltak, és egy padon ültek. Közben, öt esztendejük minden tapasztalatával, a szerelemről vitatkoztak. Egy kisfiú hallgatta őket.

– Örök szerelem nincs.

– De van, mert a nagymamám úgy mesélte.

– Hülyék vagytok! – foglalta össze a kisfiú a hallottakat, és otthagya őket.

– És még mit mesélt? – sürgette a folytatást a kétkedő.

– Egykor a világ végén, egy kristályvizű patak partján, égbe néző jegenyék, földig hajló fűzek, selymes ölü dombok között élt. Az örök szerelem is ott talált rá, egy vándorköszörűs képében, akinek erős karja és gyümölcsérlelő mosolya volt.

– Mi az a vándorköszörűs? – kérdezte a kétkedő gyanakodva.

– Nem tudom – vonta meg a vállát a mesélő kislány, akit Hajnalkának hívtak –, és elszaladt hintázni.

Kedvenc időtöltésük volt ez. Délelőttönként kitelepedtek a ház elé a padra, és Hajnalka, miután kicsit kérette magát, elmesélte, mit hallott előző este szép szavú nagyanyjától, aki villanyoltás után, felpócolva csúf, visszeres lábait, Ürdögről, faluvégi boszorkányokról és kísértetekről mesélt neki. Éva, a menyé igen haragudott érte, pedig Hajnalka élt-halt a nagymama meséiért. Főleg amelyekben a nagymama kiszökött a Temetődombra a hűgával, meglesni a halottakat. Azok észrevették, s hazáig kergették őket. Otthon az apjuk meg úgy elverte a lábukat csalánnal, hogy két napig nem tudtak ráállni.

Éva nemcsak a mesék miatt haragudott, hanem azért is, mert az anyósa ugyanabban az iskolában takarított, ahol a fia volt az igazgató. Hajnalka úgy gondolta, ha otthon takaríthat a mama, akkor az iskolában sem lehet az olyan nagy baj, de az anyukája azt mondta, hogy az nem egészséges. Ha Hajnalka nem volt egészséges, orvoshoz vitték és gyógyszert kapott, de a mamát nem vitték sehová. Pedig az anyukája gyakran mondta, hogy ideje lenne már megszabadulni tőle, amin aztán mindig jól összevesztek az apukájával.

Hajnalka szerette a nagymamáját, és félt, hogy egyszer valóban elviszik, de másként történt. Ő maga ment el, mert a dolgok mindig másként történnek, mint ahogy a kislányok elképzelik.

Ezerkilencszázkilencvenhárom őszen levelet hozott a postás. Borbála öccse írta. Megsérült a gerince, amikor egy kidőlő fa maga alá temette. – Nem tudja többé mozgatni a lábait – magyarázta Borbála csomagolás közben a fiának. Jóska napokon át kérlelte, érvelt, vitatkozott, aztán már csak a feleségét nézte segítséget remélve, de az hallgatott. Nem bánta,

hogyan elveszíti anyósával az ingyen cselédet, csak vigye magával azt a szégyenfoltot is, amit viselnie kellett miatta.

Borbála nem hitte volna, hogy a rettegett Boszorkánytanya egyszer még neki is menedéke lesz, de nem sokat töprengett ezen. A fölösleges kacatokat kihordta az utcára – másnapra mindnek nyoma veszett –, hogy Imrét a szobában helyezhesse el. Az egyik ágyat a konyhába tolt, néhány tisztára mosott függőnnyel és szőnyeggel egészen elviselhető lett. A nagy konyhaasztalt – ki tudja, mi minden történt azon – összeaprította tüzelőnek a nyári konyhában, ahol főzött és mosott. Egy heti lomtalanítás és takarítás után nagyjából berendezkedett. Mikor már ideje engedte, délutánonként a Liska partján bolyongott, szoktatta szívét a tájhoz, az égbe néző jegenyékhez, földre hajló füzekhez, amik között újra otthon érezte magát. Szívesen kóborolt az öreg házak körül. Még élt Bottyán tanító úr, Kácsor meg Bárány bácsi. Jólesett velük szóba elegyedni, s úgy folytatni a beszélgetést, mintha abba sem hagyták volna. A nagybeteg Szögi tiszteletes urat is újra meg-meglátogatta, mint egykor. Egyedül Imrével nem találta meg a régi hangot. Lebénult öccse szótlan és mogorva lett. Nem mondott köszönetet azért, hogy mellette van, csak kurta felszólító mondatokat, ha akart valamit, mint valamikor az apjuk. Nem haragudott érte, mert tudta, hogy akit a jóisten megpróbál, különösen szereti azt. Vasárnaponként, ha megjött az istentiszteletről, bevitte a nagyteknőt a szobába, s behúzta Imrét. Két kézzel öntögette rá a vizet, ahogy az urával tette. Néha mesélt neki Kárászról, a fiáról, de leginkább Hajnalkáról. Nagyon hiányzott neki a kislány, Imre mellől azonban nem mozdulhatott. Írt is neki, de a levél visszhangtalan maradt. A fia a születésnapjára elhozta, ennél többre nem futotta az idejéből.

x x x

A posta előtt minden hónap ötödik napján hosszan kígyózott a sor, a vége túlnyúlt a kerítésen. Merev tekintetű férfiak, mosolytalan asszonyok várakoztak itt a nincstelenség tallérjaira, míg elő nem került Szúnyogné.

– Megjött a naccsága – hirdette ki fénhangon Derce a sor elején.

– De sietős! Talán nem telik ki a munkanélküli járadékból? – csattant fel ilyenkor Szúnyogné, s még vagy tíz percig szöszmötölt, mielőtt felhúzza volna a kis ablakot.

Először a varroda szűnt meg. A munkanap végeztével közölték, hogy elköltözik a tulajdonos. Másnap megjelent két olasz kamion, s néhány óra múlva már csak a csupasz gipszkarton falak meredtek a kétségbeesett asszonyokra. Pár hónap múlva Turgyóról is szállingózni kezdtek az elbocsátott férfiak. Azt remélték, csak a varacskaikat küldik el, de

néhány hét múlva bezárt az egész állattenyésztő telep. A buszjáratot megszüntették, a környékre dermedt csönd telepedett. Akinek szerencséje volt, Pitnerekről, Somfáról, Gelicéről ingázhatott Tölöskére, de a Liska innenső partján megállt az élet. Az emberek tétován álldogáltak a kerítések mögött, bámulták a hirtelen megsokasodott időt, s egyre azt kérdezték egymástól, hogy lesz ezután?

A Teremtés kezdete óta meglévő állandóságot már csak a postaajtó tejüvegén lévő repedés jelentette. Talpasné – egy évvel azután, hogy állás nélkül maradt – mégis kötélnek állt. Kellte a pénz, eladta Irmának a tulajdonjogot. A feltétele az volt, hogy maradjon kettejük között a dolog. Sokan híztak volna a szégyenén, ha megtudják, hogy nem az övé többé az a négyablakos, fenyőkerítéses csoda. Egészséges túlélési ösztöntől hajtva a fél vételárból gázpalackokat vásárolt, s a két utcát átölelő kerítésre tábla került:

PB gázcsere telep

Cégtulajdonos: özv. Talpas Ignácné

Hol vonzották, hol meg taszították a nagy fekete betűk. Sose hitte volna, hogy egyszer az ő neve mellett áll ez a szó: cégtulajdonos. Hanem azért leginkább csak ökölbe szaladt a keze, valahányszor a táblákra nézett. Lesz ő még újra háztulajdonos is, bízatta magát ilyenkor keserűen.

A világ nemcsak Varacskán változott gyorsan. Liptákot, miután a kft.-vé alakult RUTEX kereskedelmi tanácsadója lett, Irma követte az Értékesítési Osztály élén. Alighogy átvette az ügyfeleket, azonnal megváltoztatta a játékszabályokat. Korábban Lipták minden fekete szállítmány terítése után tíz százalékot kapott. Ezt ő tizenötre emelte. Mindenki szívtá a fogát, de az Értékesítési Osztály vezetője megkerülhetetlen volt a feketepiacon, s elég elszánt ahhoz, hogy mindenben keresztülmeneteljen újabb célja, egy *önálló üzlet* felé.

Egy üzlet, úgy vélte, végre meghozhatná számára azt a diadalt, amit a titokban megszerzett ház nem. Nem lelte örömét olyan tulajdonban, amit nem mutogathatott. Egy elegáns butik a buszmegállóban, amit mindenki láthat, fejedelmi visszatérés lenne oda, ahonnan elindult. A gondolat még éjszakánként is fölverte csuromvizes álmából. Ahogy annak idején a szolgálati kerékpár, a kinevezés, a Café Negro, a Talpasné háza, most a Gulyás Dénes üzlete nem hagyta nyugodni. *Irma butik* – jelent meg lelki szemei előtt, ha tárgyalt, ha telefonált, ha a kocsiában vagy a fürdőkádjában ült.

Az egykori vegyesbolt helyén „ezer apró”-t árult Gulyás úr, a régihez hasonló összevisszaságban, úgy egymás hegyére-hátára halmozva mindent, hogy még a kopasz feje

búbja is alig látszott ki a sok ócskaság mögül. Közel a hetvenhez nemigen volt kedve a rendcsináláshoz, már csak a mindennapi magány űzte a pult mögé. Mégsem volt könnyű szót érteni vele. A sokadik látogatás után megszimatolta Irma vételi szándékát, s attól kezdve ragaszkodott hozzá, hogy az üzlettel együtt őt is átvegye. – A te fényes tehetséged és az én tapasztalatom – kezdte a régi nótát, de Irma egy megsemmisítő pillantással beléfojtotta a zsíros mosolyt.

Nem szerette, ha a múltjára emlékeztették. Nem is ilyen alkalmazottról álmódott, az ötlet azonban, hogy megugráltathatja az undorító vénembert, tetszett neki. Most majd ő szórakozik el vele egy darabig, mielőtt kidobja, hiszen nem maradt ő adósa még senkinek. Megegyeztek, s Talyigás Irma nekilátott, hogy másodszor is fölforgassa a turgyóiak nyugalját.

Gulyás először is a varacsikai postahivatalba vitt be egy csomó szórólapot. Szűnyogné, amint elolvasta, vérvörös lett. A férjét megkóstoló, aljas rágalomtól már nem tartott. Ott volt a kezében az írásos bizonyíték. – A szottyantott maga vallotta be a zsarolást, de, hogy ezek után butikot nyisson itt! Erre csak az ilyen söpredék képes – mondta Gulyásnak, és a szeme láttára az utolsó darabig összetépte a lapokat. Azazhogymajdnem az utolsóig, mert tejes Bözsinek mégiscsak sikerült elcsípni egyet. Borbála ebből tudta meg, hogy az a kívül-belül rózsaszínű, brokátfüggönyös üvegportál, ami a képen látható, az unokahúgáé. Vele ugyan még senki sem találkozott, de a szórólap egyértelműen hirdette:

A hódítás titka – Irma butikja

A papírt Borbála gondosan eldugta Imre elől, és néhány nap múlva azzal az ürüggyel, hogy fölkeresi Kiskenderéket, átment Turgyóra.

A frissen mázolt, gyöngyvirággillatú üzletben csak a sötétszürke öltönybe kényszerített Gulyás urat találta. A fogasok és a polcok még félig üresen álltak, de a kirakott ruhákon és szoknyákon avatott szeme azonnal fölfedezte a tisztítás nyomait. Némelyikre ráfért volna még egy kis vasalás. Hátul, a szebb napokat látott raktárban, halmokban állt – Gulyás úr méltó büntetéseként – a vasalnivaló.

– Csupa finom, exportból visszamaradt, egyedi darab – fuvolázta, majd egy cukorspárgával összefogott farmerkötégre mutatott:

– Valódi Jeans. Nekem? – nézett rá Borbála döbbsen, s Gulyás úrnak be kellett látnia, hogy erről valóban nem lehet szó. Csalódottan vonult vissza a vasalnivalók közé.

Borbála tulajdonképpen megkönnyebbült, hogy nem találta az üzletben az unokahúgát. Maga sem tudta, hogyan kezdett volna hozzá a mondanivalójához. Már az anyja temetésén is

zavarba hozta a gyászolóktól távolabb álldogáló nő, aki mégiscsak a Margit lánya volt. Az az álmodozó, kék szemű kislány, akit mint egy felesleges úticsomagot egyszer régen hagytak ott. Az öccse, a tanya miatt, még a nevét sem engedte kiejteni, pedig az a szegény lány is csak elmenekült, mint ők valamennyien. A buszmegállónál Kiskenderék portája felé kanyarodott.

István bácsi ágyban feküdt, jó ideje már itt töltötte rövidülő élete napjait, Rózi néni a fülébe kiabálva közvetítette a külvilágot. – Borbála, az Irma nagynénje – üvöltötte, de az öreg így is csak nehezen értette meg, hogy kiről van szó. Nyolcvannégyben visszavonta a lopás miatti feljelentést, mert legalább annyira nem bízott unokaöccse intézkedésében, mint amennyire tartott tőle, hogy mégiscsak kiderít valamit. Irma nevének hallatán újra gyanakvás ült ki fonnyadt arcára. Minek jött? Mit akar már megint? Rózi néni is bezárult Borbála kérdései előtt.

– Nem tudunk róla semmit – mindössze ennyit volt hajlandó mondani. Rosszkedvűen hagyta ott őket. „Szögi tiszteletes úr majd többet mond” – reménykedett, nem sejtve, hogy a következő találkozásukkor egészen más megbeszélnivalójuk akad. Néhány nap múlva ugyanis a postás másodszor is levelet hozott neki. A sokpecsétű, agyongyűrt borítékot Esslingenben adták fel a fia címére, ő küldte Borbála után.

„Drága Borika!

Remélem levelem jó egészségben talál és mindkedves családotat is. Én jól vagyok, csak sokat balyládok a gyomrommal, ami itt elég nagy baly. Ezért is gondoltam, hogy véglegessen haza megyek. Istennek hála megkaptam a nyugdíjamat és megis teszem. Nekem itten nincs senkisémi aki idekötne. Tudom, hogy neked van. De haméig változott a hejzet az eltelt harminc év alatt, tudassad velem, mert én készen vagyok új életet kezdeni teveled.

Egy rád mindég sokat gondoló vándor köszörüs”

Nagyot, keserveset sóhajtott Borbála, s gombóccá gyűrve földhöz vágta a levelet, hogy aztán óvatos, remegő mozdulatokkal újra kisimogassa. Olyan volt az, mintha forró vizet öntöttek volna az égő sebére. Az elkövetkező napokban remény és kétségbeesés között vergődve olvasta el újra és újra. Egyik pillanatban futott volna a postára táviratot küldeni, máskor meg azt érezte, így akarja próbára tenni a jóisten a hűségét, meg a testvéri szeretetét. Végül, hosszas tépelődés után arra jutott, hogy mindenkinek meg van írva a sorsa, neki valószínűleg az, hogy egész hátralévő életében beteget ápoljon. Szögi tiszteletes úr másképp látta. – Mindenkinek maga választott sorsa van – mondta –, és amit választ, azt kell viselnie.

A lelkész válaszából Borbála megértette, hogy beteg öccse mellett a helye, s ezt fájó szívvel ugyan, de a vándorköszörüssel is tudatta. Így ment el a vonat másodszor is, ezúttal végleg.

x x x

Tejes Bözsitől hamarosan az egész falu tudomást szerzett Irma újabb turgyói üzletéről. Azonban Dercén kívül nemigen érdekelt az már senkit. Megvolt mindenkinek a maga baja. Az asszonyoknak se pénzük, se kedvük nem volt vásárolni, rég bezárta Lépes is a boltját. Talpasné ugyan szívesen kifejtette volna előtte a véleményét a lotyója butikjáról, de a ház miatt tartotta a száját. Lépes volt az utolsó, akinek bevallotta volna, hogy meghátrált, a szükség rávitte az eladásra. Mégis ő lett az első, aki megtudta, erről Irma gondoskodott. De hát nem fáj már Lépes feje sem Talpasné, sem a háza miatt. Úgy örült a visszakapott szabadságának, hogy ha nem jelentette volna fel Irma, tán még meg is köszöni neki. Így azonban hálátlan dögnök nevezte, összekaparta a kiszabott pénzbírságot, és búcsút mondott Varacskának, örökre.

Derce is megnyugodhatott volna, csak hogy nem nyugodott. Irma megjelenésével újból pokollá váltak a napjai, az éjszakáiról nem is beszélve. Mintha parazsat tettek volna a gatyájába, egész altestét átforrósították az Irmáról rajzolt fantáziaképek, melyekkel férfimagányát újból benépesítette. Addig, addig, míg egy napon átbuszozott Turgyóra megnézni a butikot – és Irmát. Az odafelé úton végig azzal nyugtatta magát, hogy nem muszáj bemennie az üzletbe, az is elég, ha a kirakatüvegen keresztül nézi meg a nőt. Odaérve azonban izgatott lett, miért ne mehetne be? Mikor megpillantotta Gulyást a pult mögött, az izgalom dührohamba csapott át. Egyenesen árulásnak érezte, hogy egykori felbujtója a kurva szolgálatába lépett. Jó ideig álldogált a bejárati ajtó előtt, haragtól és csalódottságtól feldúlt ábrázattal, ökölbe szorított kezekkel, míg rájött, hogyan szerezzen elégtételt. Elővette fekete festékszóróját, melyet mindig magánál hordott, hogy sérelmeit megtorolhassa. Alig akadt épület Varacskán, amit az éj leple alatt már meg ne büntetett volna. Óvatosan körülnézett, s néhány gyakorlott mozdulattal nagy sátánkeresztet fújt fel a babarózsaszín falra.

Mikor Irma meglátta a karikába zárt keresztet, majd szétvetette az indulat. Mindenféle félhülye, pipogya alaknak elmondta a mit sem sejtő Gulyást, csak akkor hallgatott el, mikor rájött, hogy amit lát, az egy sátánkereszt, az Ürdög újfajta megjelenése. Csak most tűnt föl neki, hogy Lépes feljelentése óta az Ürdög nem hallatta a hangját. Akárkivel is festette föl a felségjelét, üzenni akart neki, abban biztos volt, csak azt nem értette, miért így, ilyen szokatlan módon. Estére újabb jelet kapott. Hédivel mindig háromszor hagyták kicsöngeni a

telefon, ha valamelyiküknek beszélhetnékje támadt. Ha a másíknak is volt kedve hozzá, tárcsázott. A szabályt Irma vezette be, így védekezve Hédi sűrű rohamokban feltörő lelkiélete ellen. A telefonja azon az estén is vagy ötször csöngött, de mindig csak egyet. Mire fölkapta a kagylót, már csak az üres vonaljelzés búgott benne. Az összes villanyt égve hagyta, de így sem mert elaludni.

Az elkövetkező napok feszült várakozásban teltek. Minden kis neszre, apró zöreijre fölkapta a fejét. Ha kérdezték, szórakozottan válaszolt, legtöbbször jelen sem volt. Elfelejtkezett megbeszélésekről, határidőkről. Jól megszerkesztett élete darabokra esett szét. Közben egyre azon törte a fejét, mit akarhat tőle az Ürdög, mit ronthatott el, hiszen mindig, mindenben a kedvére tett. Talán az apja, talán az anyja, talán elkárhozott nagyanyja uszította rá. Értették a módját mind, s gyűlöltek is eléggé ahhoz, hogy bosszúból ellene fordítsák. Mikor a két rendőr az üzlet ajtajában megjelent, már biztos volt benne, hogy ez történt.

x x x

A napköziben egyedül a tejbegríz volt jó, bár az ebédlő mindig búzlott a klórtól. A tanteremnek ázott kutyaszőr, a sivár udvarnak meg macskapisi szaga volt, és ezen még Hajnalka apukája sem tudott változtatni. Pedig minden délután iskolafejlesztési teamen meg módszertani értekezleteken ült. Havonta két alkalommal népi ülnök volt a megyei bíróságon, esténként pedig másoddiplomájának a jegyzetei nyelték el. Éva másodállásban is könyvelt, csak hat után ért haza. Hajnalka gyakran üldögélt magában a ház előtti kis padon. Hallgatósága rég elfogyott, igaz, a nagyanyja elköltözésével a mesélnivalója is. Mióta megismerte a betűket, három levélben is megírta neki, hogy azonnal jöjjen vissza, de az anyukája mindig azt mondta, hogy a mama nem válaszol. Így aztán esténként maradt a televízióban a „Tom és Jerry”, amiatt legalább nem veszekedett az anyukája.

Egyformán peregtek a szürke napok, egy hétéves kislánynak, persze, azok is nagyon izgalmasak tudnak lenni. Az izgalom már az iskolába menet, az ismert játékkal elkezdődött: ha zöldre vált a lámpa, mikor a kereszteződéshez ér, elmarad az orvosi vizsgálat, ha pirosra, akkor nem. Előző nap írátták be az ellenőrzőjükbe az oltást, alig tudott aludni miatta. Délben, mikor megjött a fehér köpenyes védőnő, az osztály egy felajzott méhkassá változott. Mindenki bújt a másik háta mögé, pedig névsor szerint szólította őket, és nem is fájt. Azt mondta, akinek nem pirosodik be a helye, az még egyet kap, de ezzel még nem ért véget az izgulnivaló. Délután a napköziben Sárainak eltűnt a walkmanje, ezért mindenkinek ki kellett rámolnia a táskáját. Végül senkinél sem találták meg, Sárái meg azt mondta, már nem is emlékszik rá, hogy elhozta-e magával. Mindig ilyen hülye dolgai voltak.

Este a szokásos: mindenki mondta a magáét, csak őrá nem volt kíváncsi senki. Éva a tükör előtt állt, és egy régi farmerjába próbálta belegyömöszölni magát, de a zipzárral sehogy sem boldogult. Még szerencse, sóhajtott, hogy annak idején egy számmal nagyobbat is hozott az apja, pedig akkor még vagy hat kilóval könnyebb volt. Egyáltalán nem figyelt a férjére, aki valami tárgyalásról és az unokanővéréről beszélt.

– Tizenhárom üzletvezetőt hallgattunk meg, akik egyöntetűen ellene vallottak. Csempészetért és vámorgazdaságért akár három évet is rásózhatnak.

Erre már Éva is fölkapta a fejét:

– Gratulálok! Újabb családtag a varacskai mítoszok világából! Aztán majd nem tudod, miért nem újítják meg a kinevezésed! – A hirtelen támadt indulattól egyetlen mozdulattal fölrántotta a makacs zipzárt.

– Holnap elmegyek anyámhoz – jelentette be szárazon Kárász, s Hajnalka kinyitotta a tévét, mert látta, hogy itt már nem lesz több beszélgetés.

Borbála mindent tudott, mire fia a bírósági tárgyalásról beszámolt neki. Tejes Bözsi ugyanis még a nyomozás kezdetekor hozta a hírt, első kézből, a postáról, ahová Szúnyogné turgyói nagynénje nézett be, aki magától Gulyás úrtól hallotta, hogy rendőrök jártak a butikban, és Irmát keresték, vagyis hogy körözték. – Nemzetközileg – tette hozzá Szúnyogné –, ugyanis külföldi farmerekről van szó. – Részleteket ugyan nem közölt Gulyás úr, de az ügy komolyságát mutatta, hogy másnap visszavette sötétkék munkaköpenyét, s újra lekozmaált lecsószag töltötte be az üzlethelyiséget. Ez persze egyáltalán nem akadályozta meg a kíváncsiskodókat abban, hogy egymásnak adják a kilincset.

– Utoljára akkor volt itt ennyi nép, mikor a Szent Jobbot körbehordták – állapította meg Gulyás úr, s Kiskender Ferenc rendőrőrmestert kérte meg a tömegoszlatásra.

Az őrmester meg volt róla győződve, hogy a dolgok nem fajultak volna idáig, ha a keresztapja annak idején nem vonja vissza a feljelentését. Megelégedéssel töltötte el, hogy ő már akkor is tudta, amit tudott. Csakhogy azt Talpasné is tudni akarta, s nem tágított, mert, mint mondta, különös érdeke fűződött a teljes igazság megismeréséhez. – Erzsi néni, ne izéljen már! – kérlelte az őrmester, mert mégsem engedhette, hogy csak úgy ellentmondjanak egy hivatalos közeg felszólításának. A teljes igazsággal egyébként sem szolgálhatott, mert teljes igazság nincs, legfeljebb a látszata, az pedig a következő volt:

Amikor Lipták Irmát javasolta maga helyett az Értékesítési Osztály élére, úgy jellemezte a vezérigazgatónak, mint aki minden szempontból megfelel. „Csak nem részleteztem a szempontokat” – idézte fel röhögve a beszélgetést. Vitathatatlanul ő volt a

legcinikusabb gazember, akivel Irma valaha találkozott, mégsem tudott szabadulni tőle, mert gátlástalan, mohó szerzési vágy kötötte össze őket. Lipták bízott a kapcsolataiban, Irma bízott Liptákban. Soha nem gondolta volna, hogy börtönbe juttathatja. Az sem tűnt föl neki, hogy a férfi mindig a háttérben maradt. A hivatalos utak alkalmával Irma közvetített Lipták és a külföldi partnerek között, az ő telefonján keresztül tartottak kapcsolatot, az ő lakásában hoztak létre tranzit lerakatot.

Az eljárás során aztán Lipták mindent letagadott. Irma eleinte védekezett, de a házkutatás után ennek már nem sok értelmét látta. Ezerkétszáz elvámolatlan Jeans färmert foglaltak le nála, Liptákra nem tudtak rábizonyítani semmit. Akkor világosodott meg előtte a vacsorák, a bonbonok, az apró figyelmességek szemfényvesztő értelme. Azt hitte magáról, hogy ravasz, aki kedve szerint jár túl mások eszén. Az üzletvezetők mind tartottak tőle, ezért bízott magában, talán túlzottan is. Lehet, hogy az a sátánkereszt is erre akarta figyelmeztetni?! Ezek a gondolatok jártak a fejében éjjel-nappal, de minél többet gondolkodott, annál kevésbé értette, hogyan sétálhatott bele ilyen olcsó csapdába. Első alkalommal merült el soha föl nem tett kérdésekben. A válasz, amit talált, egyszerű volt, s a lelke mélyéig megnyugtató. Hiszen nem tett mást, csak megpróbálta kikaparni a föld alól az élethez valót, ahogy a nagyapja tanította. Lehetett volna ebben az Úr is segítségére, de *az Ürdög volt*. Az Ürdög, aki pártfogásába vette elárvult lelkét.

Ezt mondta Szögi Bernátnak is, akit az utolsó szabadlábón töltött napján fölkeresett. A nyolcvanadik esztendejéhez közel járó aggastyánnak a paplak hátsó, különálló traktusában Bócz Vendel átengedett egy szobát. Bemehetett volna az Áldás Háza Református Szeretotthonba is, de nem tudta rászánni magát, hogy elhagyja Varacskát. Látogatót már nem fogadott, egyedül öreg gazdasszonyát tűrte meg maga mellett. Talyigás Irmával mégis kivételt tett. A gesztenyefá árnyékában sokáig ültek szóltanul, mindketten feloldozásra várva. Tudták, hogy ez az utolsó alkalom.

– Elérted, amit akartál?

– Nem én, az Ürdög az, aki elégtételt szerzett nekem. Aki bosszút állt értem. Aki eljött, hogy megmutassa, ki vagyok. És akit ellenem fordított az apám, az anyám, a nagyanyám.

– Az apádat megszaroltad, az anyádat elkergetted, a nagyanyádat kiforgattad. – Mint koporsóra dobott rögök, koppantak a súlyos szavak.

– Az apám megtagadott, az anyám elhagyott, a nagyanyám eladott – nézett rá Irma azzal az érzéketlen, üres tekintettel, amelyben annak idején Szögi Bernát az eljövendő eseményeket meglátta. – Egyedül vagyok.

Végre ki tudta mondani, amit azon a virágvasárnapon, a templomban, nem tudott.

– Megbüntetted őket?

– Nem én, az Ürdög, aki pártfogásába veszi az elárvult lelkeket.

– Bocsáss meg neki, Uram! És nekem is! – fohászkodott magában Szögi Bernát, fennhangon pedig ezt mondta:

– Az Ürdög *csak* bennünk létezik. Ott kopogtat mindannyiunk lelkében, s ha egyszer szállást adunk neki, többé nem verhetjük ki onnan.

Hangja, akár a varacskai templom harangja, sokáig visszhangzott Talyigás Irmában. Arra gondolt, hogy ezután nem fog beszélni senkivel. Lassan távolodtak egymástól, mindketten nehéz igazságot cipeltek.

-, -